

CULTUURRAAD VOOR DE NEDERLANDSE CULTUURGEMEENSCHAP

Zitting 1977-1978

Nrs. 6 en 7

HANDELINGEN

Vergaderingen van dinsdag 7 februari 1978

INHOUDSOPGAVE

MORGENVERGADE RING

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Afwezig met kennisgeving, blz. 273

ONTWERPEN VAN DECREET

Indiening en verzending, blz. 273

VOORSTELLEN VAN DECREET

Indiening en verzending, blz. 273

SAMENSTELLING VAN 'DE COMMISSIES

Wijziging onder de plaatsvervangende leden,
blz. 273

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Wijziging van de agenda, blz. 273

BELEIDSNOTA NATIONALE OPVOEDING ingediend door de heer J. Ramaekers, Minister van Nationale Opvoeding — 74 (1977-1978) - Nrs. 1 en 2.

Voortzetting van de bespreking.

Sprekers : de heren E. BALDEWIJNS, J. CAUDRON, E. VANDERSMISSEN, . M. CAPOEN, W. KUIJPERS, D. COENS, J. SOMERS, mevrouw L. HERMAN-MI-CHIESENS, W. SEEUWS, blz. 274

SCHRIFTELIJKE VRAGEN EN ANTWOORDEN (R.v.O. art. 51),

Pndiening, blz. 294

MIDDAGVERGADERING

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Afwezig met kennisgeving, blz. 295

BELEIDSNOTA NATIONALE OPVOEDING ingediend door de heer J. Ramaekers, Minister

van Nationale Opvoeding — 74 (1977-1978) - Nrs. 1 en 2.

Voortzetting en sluiting van de bespreking.

Sprekers : de heer R. BONNEL, mevrouw **W. DEMEESTER-DE MEYER** de heren

→

W. MESOTTEN, C. MOORS, E. BALDEWIJNS, W. KUIJPERS, G. SCHRANS, G. MONARD, A. LARIDON, H. DELEECK, L. VAN GEYT, F. VERBERCKMOES, H. KUYLEN, H. WECKX, G. VAN IN, A. DIEGENANT, J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding, blz. 295

VRAAG (R.v.O. art. 52)

Vraag van de heer G. VAN IN tot de

Minister van Verkeerswezen en de Minister van Landbouw en Middenstand over de initiatieven ter verbetering van het toeristisch aanbod, blz. 338

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Verdaging van een agendapunt, blz. 340

Agenda voor de volgende vergadering, blz. 340

MORGENVERGADERING**VOORZITTER :**

de heer M. Coppieters

De heren D. Coens en M. Galle, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

— **De vergadering wordt geopend om 10.05 uur.**

DE VOORZITTER : Dames en heren, de vergadering is geopend.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

DE VOORZITTER : Ik deel aan de Raad mee dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden :

J. Bascour, E. De Facq, A. Deneir, J. Henckens, J. Nauwelaerts-Thues, P. Poortmans, C. Smitt, H. Suykerbuyk, P. Van Grembergen, A. Verbist, gezondheidsredenen ;

D. Claeys, J. Daems, A. Geerinck, M. Olivier, K. Poma, E. Raskin, E. Vansteenkiste, F. Verberckmoes, ambtsverplichtingen ;
M. Bode, A. Bourgeois, W. Geldolf, familieverplichtingen.

ONTWERPEN VAN DECREET**Indiening en verzending**

DE VOORZITTER : Dames en heren, de volgende ontwerpen van decreet werden ingediend en naar de bevoegde commissie verzonden :

— Ontwerp van decreet houdende begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1978. Kredieten die door de Cultuurraad moeten worden aangenomen (G.W. art. 59bis, § 2, 2°) — 4-11 (1977-1978-Nr. 1 + Bijlage.

Verzonden naar de Commissie voor onderwijs.

— Ontwerp van decreet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1977. Aanpassingen die door de Cultuurraad moeten worden aangenomen (G.W. art. 59bis, § 2, 2°) — 5-11 (1977-1978)-Nr. 1.

Verzonden naar de Commissie voor onderwijs.

VOORSTELLEN VAN DECREET**Indiening en verzending**

DE VOORZITTER : Dames en heren, de volgen-

de voorstellen van decreet werden ingediend en naar de bevoegde commissies verzonden :

— Voorstel van decreet van de heer R. Vandezande C.S. ter aanvulling van sommige bepalingen van de bij koninklijk besluit van 18 juli 1966 gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken — 82 (1977-1978)-Nr. 1.

Verzonden naar de Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming.

— Voorstel van decreet van mevrouw L. Detiège houdende subsidiëring voor 1978 van de bestendige symfonieorkesten — 83 (1977-1978)-Nr. 1.

Verzonden naar de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium.

— Voorstel van decreet van mevrouw Z. De Loore-Raeymaekers C.S. houdende verplichte invoering van ecologie als vak in de respectieve leerprogramma's voor het lager en het secundair onderwijs — 84 (1977-1978)-Nr. 1.

Verzonden naar de Commissie voor Onderwijs.

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES**Wijziging onder de plaatsvervangende leden**

DE VOORZITTER : Dames en heren, door de PW-fractie wordt voorgesteld in de Commissie voor onderwijs de heer J. Poortmans als plaatsvervanger te vervangen door de heer G. Schrans. Is de Raad het daarmee eens ?

(Instemming).

Dan is aldus besloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**Wijziging van de agenda**

DE VOORZITTER : Dames en heren, er is een voorstel tot wijziging in de aangekondigde werkzaamheden.

Na ruggespraak tussen de betrokkenen wordt voorgesteld de mondelinge vraag van de heer Van In tot de Minister van Verkeerswezen en de Minister van Landbouw en Middenstand over de initiatieven ter verbetering van het toeristisch aanbod, naar het einde van de werkzaamheden van hedenavond te verschuiven.

Is de Raad het daarmee eens ?

(Instemming).

BELEIDSNOTA NATIONALE OPVOEDING ingedrukt door de heer J. Ramaekers, Minister van Nationale Opvoeding — 74 (1977-1978) - Nrs. 1 en 2

Voortzetting van de bespreking

DE VOORZITTER : Dames en heren, aan de orde is de voortzetting van het debat over de Beleidsnota Nationale Opvoeding van de heer Ramaekers, Minister van Nationale Opvoeding.

Ik vestig er uw aandacht op dat dit debat hoe dan ook vandaag zal worden gesloten.

Tevens herinner ik U aan de wens van het Bureau en de instemming van deze Raad om tot een gestructureerd debat te komen ten einde een systematisch verloop ervan mogelijk te maken.

We gaan derhalve verder met de behandeling per hoofdstuk, waarbij iedere spreker, ongeacht het aantal sprekers per fractie, wordt verzocht een maximum spreektijd van 15 minuten in acht te nemen.

Ik stel de Raad voor de morgenvergadering te sluiten om 12.30 uur.

(Instemming).

Dames en heren, wij waren reeds begonnen met de bespreking van hoofdstuk 1, Basisonderwijs, bladzijde 4 en volgende van de Beleidsnota. Wij hervatten deze bespreking.

De heer Baldewijns heeft het woord.

DE HEER E. BALDEWIJNS (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, waarde collega's, bij mijn eerste tussenkomst in verband met de beleidsnota van de Minister van Nationale Opvoeding hou ik eraan zeer van harte de heer Minister te feliciteren voor zijn initiatief, niet alleen om de inhoud ervan en de belangwekkende ingrijpende wijzigingen of rechtzettingen die hij probeert door te voeren, maar voornamelijk om de openheid waarmee hij deze beleidsnota verklaard heeft in onze commissievergaderingen.

Mijnheer de Minister, het was voor mij als nieuwkomer in deze Raad een zeer verrijkende onderneming. Wat de opties betreft die U inzake het basisonderwijs wilt nemen, dacht ik toch dat wij enkele punten dienen te beklemtonen. Het is immers zo dat omwille van het invoeren van de schoolplicht op 5-jarige leeftijd ook de structuur van ons vroeger kleuter- en lager onderwijs ernstig gewijzigd wordt. De leerlingen zullen reeds vroeger kennis maken met de school, maar ik wil U erop wijzen, mijnheer de Minister, dat men vooral wanneer men dit basisonderwijs zal uitwerken geen fout zou maken door de kinderen te vroeg te willen laten leren. Ik meen dan ook dat het zeer belangrijk zou zijn voor de 5-jarigen, voor de 6-jarigen en voor de 7-jarigen een vorm

van onderwijs te creëren waar naast de opvoedende vorm ook de speelvorm en de leervorm zouden aanwezig zijn. Het is belangrijk dat de kinderen van deze leeftijdsgroep in de schoolgemeenschap waar zij zullen terecht komen een mogelijkheid tot zelfidentificatie zullen vinden. Dit vereist natuurlijk een totaal andere ingesteldheid van het personeel ten opzichte van dit onderwijs.

Ik ben dan ook blij, mijnheer de Minister, dat U in de beleidsnota een andere taakomschrijving gegeven heeft voor enkele mensen die in ons onderwijsgebeuren van uitzonderlijk belang zijn. Ik denk aan de nieuwe taak die U wenst voor te behouden aan de inspectie. Het deed mij bijzonder genoegen, mijnheer de Minister, dat door deze ingrijpende taakwijziging de inspecteurs hun autoritair karakter zullen verliezen waardoor zij ook in een andere geest van samenwerking zullen komen te staan met de onderwijsmensen en waardoor zij ook hun nieuwe functie van de pedagogische raadgever zullen kunnen doen renderen. Ik dacht U zelfs te mogen suggereren, mijnheer de Minister, dat bij een dergelijke taakwijziging ook wel een andere naamgeving zou mogen gebeuren en dat men in plaats van inspecteurs die komen toekijken en controleren, men de naam zou geven van pedagogische en didactische adviseurs. Ik meen dat dit alleszins de werksfeer zou verbeteren en dat het onderwijzend personeel hierdoor alleen reeds meer vatbaar zal zijn voor de raadgevingen die zij van deze adviseurs zullen mogen ontvangen.

Ik meen ook, mijnheer de Minister, dat U aan de directeurs een andere opdracht wenst toe te bedenken. De directeurs zullen minder administratieve beslommingen hebben maar zij zullen zich meer kunnen wijden aan hun **pedagogisch-didactische** opdracht. Graag zou ik de heer Minister er echter op willen wijzen dat ook de administratieve taak die vooralsnog door de directeurs waargenomen werd veel omvattend is en dat zij niet zomaar kan weggecijferd worden en op de rug geschoven worden van het administratief personeel. Ik denk vooral wat de basisscholen betreft, dat hier meer ruimte zou moeten gecreëerd worden voor de correspondent-rekenplichtige die nu vaak opdrachten van twee scholen moeten combineren.

In het licht van deze taakwijziging past het dan ook volkomen, mijnheer de Minister, uw wens om de directeurs, schoolhoofden zonder klas te maken waardoor zij alleszins van de eigen klas taak zullen verlost worden. Al met al meen ik dat men door deze structuurwijzigingen en door deze andere taakomschrijvingen een forse stap vooruit zet in de richting van de verbetering van de kwaliteit van ons onderwijs.

Deze bezorgdheid om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, mijnheer de Minister, toont U

in deze nota niet alleen door de basisideeën die U naar voor schuift, maar ook door de benadering van enkele begrippen uit ons schoolmilieu. U spreekt immers niet meer van de school als instelling waar men alleen maar intellectuele bagage kan vergaren, waar men alleen maar zijn **geestesopvoeding** kan verzorgen maar U spreekt ook van een schoolleefgemeenschap waar niet alleen de nadruk zal liggen op het leren, maar ook op de opvoeding, op de vorming van het kind. Dit kind verdient dan ook in dit perspectief een betere begeleiding. Geen kleuterleidsters, geen onderwijzeres, geen leraren zullen rond dit kind staan maar **kindbegeleiders** zijn er nodig die vooral aan dit menselijk vormingsaspect gestalte zullen kunnen geven. Alhoewel dit basisonderwijs een ander uitzicht krijgt wens ik de heer Minister te waarschuwen dat geen onderwijsvernieuwing succes zal kennen zolang men niet kan vertrekken van duidelijk geformuleerde doelstellingen bij elke vernieuwingspoging. **Zoniet** zal elke poging een gok zijn en zal men zo een beetje redeneren in de zin van : „wij zullen wel zien wat er van komt”.

Wel, dergelijke redeneringsvormen zijn niet meer van deze tijd en ik zou er dan ook bij U willen op aandringen, mijnheer de Minister, dat U alles in het werk zoudt stellen opdat onze basisscholen zo spoedig mogelijk in het bezit gesteld worden van de aangepaste leerprogramma's, van de aangepaste leerplannen waarbij men niet meer een beeld krijgt van het oude leerplan van 1957 dat een loutere opsomming van leerstof was maar waar men ook rekening zal houden met de evolutieve aard van het kind en dat men zal trachten bij elk leerjaar de voornaamste doelstellingen te formuleren, bij elke leerstofeenheid de voornaamste doelstellingen zou vooropzetten zodat men niet alleen een kind zal evalueren naar zijn intellectuele kennis maar ook naar de verworven attitudes, de verworven leergedragingen, zijn sociabiliteit en zijn expressievermogens.

In dit perspectief betreur ik enigszins dat in uw hoofdstuk over de integratie en differentiatieproblematiek die door de Commissie voor de Onderwijsvernieuwing basisschool behandeld wordt er alleen maar een ruimere plaats toebedacht wordt aan de muzikale en aan de lichamelijke expressie en dat dit gebeurt zonder nadruk van de plastische creativiteit, de tridimensionele vormgeving.

Het aan de gang zijnde experimenteerwerk van deze commissie zou alleszins in dit kader eveneens belang moeten hechten aan de dramatische expressie.

Tevens zou ik mij verheugen indien het project VLO, dat op 1 september 1973 van start ging en vanaf 1 september 1977. meer uitbreiding kende, in de geest van deze nota een eerste weerslag van wat er gepresteerd werd zou aanbieden aan onze

onderwijsmilieus. Hiermee bedoel ik dat, na enkele jaren experiment, het alleszins door de onderwijsmilieus en al degenen die bekommerd zijn om de vernieuwing van het basisonderwijs op prijs zou gesteld worden indien zij inzage zouden krijgen van de evaluatierapporten die de evolutie van het experiment weergeven.

Mijnheer de Minister, uit uw beleidsnota heb ik eveneens kunnen afleiden dat U aan de pedagogische hogere instituten een ruimere taak van coördinatie en samenwerking toebedeeld heeft. Hierdoor zal het voor deze instituten mogelijk zijn als verspreidingspool te fungeren maar ook als absorptiekern voor alle informatie en voor alle problemen die zich in ons basisonderwijs voordoen.

Ik dacht dan ook dat deze pedagogische hogere instituten zoniet ingebouwd dan toch een hechte samenwerking zouden moeten hebben met de bestaande normaalscholen. Dit zal alleszins het uitwisselen van ideeën en ervaringen in een geest van samenwerking mogelijk maken. Na de reeds eerder geciteerde voorwaarden van concrete doelstellingen is deze voorwaarde van samenwerking en wederzijds vertrouwen ook belangrijk.

De beleidsnota van de heer Minister heeft mij eveneens doen nadenken over de functie van het informatiecentrum dat hij wenst in leven te roepen. Dit informatiecentrum zou het moeten mogelijk maken om op elk ogenblik van de evolutie in deze vernieuwing een overzicht te krijgen van wat er op dat ogenblik pedagogisch en didactisch verworven is. Dit centrum zou ook aan iedere geïnteresseerde moeten kunnen mededelen wat pedagogisch en didactisch bruikbaar kan zijn.

Mijnheer de Minister, ik ben het volkomen eens met de noodzaak van een dergelijke oprichting. Ik meen echter dat in onze moderne maatschappij deze informatieopdracht ook rechtstreeks kan opgevat worden en nog meer functioneel kan zijn indien zij niet alleen ten dienste staat van de ministers en van de beleidsorganen, maar eveneens ten dienste van de leerkrachten. Ik zie het als volgt : een dergelijk centrum zou zeer nuttig werk kunnen verrichten indien het de verworven verwezenlijkingen zou kunnen vastleggen in concrete werkschema's, in nieuwe inzichten, in nieuwe doelstellingen en in een weergave van het bereikte doel. Het is immers niet denkbeeldig dat ook een leraar, een onderwijsmens, een kindbegeleider rechtstreeks zijn benodigdheden, of deze nu van inhoudelijke, pedagogisch-didactische of zuiver methodologische aard zijn, rechtstreeks in handen zou krijgen. Elke onderwijsmens, hoe goed hij ook moge opgeleid zijn, is immers niet even knap en niet even bekwaam om zelf voor elk kind de aangepaste doelstellingen voorop te kunnen stellen. Een dergelijke hulp zal de onderwijsmens ook toelaten nog meer aandacht te besteden aan

het kind zelf. Dit eist echter een andere instelling ook vanwege de onderwijzers. Deze onderwijskrachten, die de laatste jaren dagelijks met innovaties te maken hebben, zullen zich opnieuw bereid moeten voelen om met elkaar samen te werken, om met elkaar samen van gedachten te wisselen en ook om zichzelf te recyclen.

Ik ben er echter van overtuigd dat de meeste mensen die toch nog liefde voor hun beroep bezitten, bereid zullen zijn om dergelijke opdracht naar behoren te vervullen. Te meer dat zij ook de kans krijgen om de kinderen van dichterbij in een eigen vorming tot mens meer te begeleiden. De nadruk die U legt op de begeleiding van het kind valt te waarderen, mijnheer de Minister. U tracht immers de kinderen die leerbelemmeringen hebben, voortvloeiend uit om het even welke handicap, op te vangen zonder hen daarom onmiddellijk naar het buitengewoon onderwijs te verwijzen. De taakleraren en de aanpassingsklassen zijn hier twee middelen die alleszins zullen bijdragen om de kinderen binnen een zeer korte tijd op een behoorlijk niveau te brengen in de basisschool. Eveneens uw initiatief om de kinderen van gastarbeiders zo spoedig mogelijk aan te passen aan de eigen Belgische maatschappij verdient alle lof. Hier zou ik echter willen benadrukken dat het bij dit initiatief niet alleen gaat om de integratie van de kinderen, maar dat men ook zo intensief mogelijk de ouders van de kinderen hierbij zou moeten betrekken. Het is dan ook van het aller grootste belang dat men bij deze ouders een duidelijk beeld zou ophangen van de relatie school - gezin en van de doelstellingen die men zich stelt in de opleiding van de kinderen. Dergelijke experimenten, mijnheer de Minister, zullen zeker geen geldverspilling inhouden. Ik meen immers dat U in uw beleidsnota getracht hebt om naast de kwaliteitsverbetering ook de rationalisatie primordiaal te stellen.

Tot slot zou ik de nadruk erop willen leggen dat men eventuele experimenten, of het nu gaat over experimenten moderne wiskunde of experimenten in verband met het vernieuwd basisonderwijs, gelijktijdig zou uitvoeren in de verschillende onderwijsnetten, zodat nergens, noch nationaal, noch gewestelijk, noch lokaal een experiment door een bepaald net zou kunnen beschouwd worden als een propagandamiddel of als een middel om de concurrentie tussen de netten op te drijven. Daarom meen ik ook dat, wanneer wij dergelijke belangrijke initiatieven dienen te nemen, wij hierover een zo breed mogelijke consensus moeten bereiken. Ik hoop dat de geest die betoond werd in de commissie ook door de bevolking zal aangekleefd worden om de realisatie van uw beleidsvisies succesrijk te maken.

(Applaus bij de leden van de meerderheidspartijen)

DE VOORZITTER : De heer Caudron heeft het woord.

DE HEER J. CAUDRON (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, waarde collega's, tijdens de bespreking van deze beleidsnota in de Commissie voor onderwijs heeft een lid terecht opgemerkt dat in Nederland de beleidsnota van de Minister van CRM en van Nationale Opvoeding samen wordt opgesteld en besproken. Het lid is derhalve van oordeel dat de leden van de Commissie voor jeugdbeleid, permanente vorming en sport eveneens bij de bespreking dienden betrokken te worden.

Indien dit wel het geval was geweest dan zou de lichamelijke opvoeding er niet zo bekaaid uitgekomen zijn.

Vooreerst willen wij de term „lichamelijke opvoeding in de school” vervangen door de term „Schoolse bewegingsopvoeding”.

De bewegingsopvoeding beoogt de ontwikkeling van het ganse individu en niet alleen de fysieke ontwikkeling. Het domein van de bewegingsopvoeding is ruimer en het belang ervan bij de totale opvoeding is groter wanneer men weet dat het menselijk ontwikkelingsproces op geïntegreerde wijze verloopt, d.w.z. dat de elementen als sociale ontwikkeling, intellectuele vorming, emotionele aanpassing, motorische en fysieke vorming niet afzonderlijk en los van elkaar groeien binnen eenzelfde individu doch samen en in grote mate gekoppeld het ene aan het andere.

De stiefmoederlijke behandeling van de schoolse bewegingsopvoeding in de beleidsnota staat in verhouding tot de werkelijke toestand in onze scholen.

Er worden in de nota wel mooie algemene principes gehuldigd zoals b.v. : „De onderwijsinstellingen moeten wij progressief omvormen tot centra voor onderwijs, voor socio-culturele en voor sportieve activiteiten”, maar in de praktijk zien wij dat ons land op het gebied van de schoolse bewegingsopvoeding, vergeleken met de ons omringende landen, een ontwikkelingsgebied is. Wij hopen dat er iets zal terecht komen van de volgende mooie intentie in de beleidsnota : „Steeds met het oog op de ontplooiing van de hele persoonlijkheid zal ook worden gezocht naar begeleidingsvormen, waarbij de lichamelijke ontwikkeling vanuit creatief en expressief standpunt méér aan haar trekken komt”.

Eerlijkheidshalve wil ik doen opmerken dat de toestand in het rijksonderwijs waar men drie verplichte lessen per week aan de bewegingsopvoeding voorbehoudt, beter is dan in het vrij gesubsidieerd onderwijs waar men zich meestal met één uur tevreden stelt. Wanneer er dan om één of andere reden bepaalde lessen wegvallen dan

komen bij voorkeur de gymnastiek of sportlessen eerst in aanmerking.

Indien wij naar een situatieverbetering in ons land willen streven dan menen wij dat onze inspanningen zich in de eerste plaats moeten richten naar het kleuter- en het basisonderwijs omdat de toestand op dit ogenblik daar het meest chaotisch is.

Eens het kleuter- en basisonderwijs doorlopen, waarin de bewegingsopvoeding voldoende aan bod is gekomen, zullen onze kinderen de mentaliteit en de interesse hebben voor participatie aan schoolse, naschoolse en buitenschoolse **bewegingsactiviteiten** in de ruime zin.

Eens volwassen verwachten wij dat zij tot behoud van een zekere fysieke en mentale fitness voordeel zullen halen uit deelname aan sportieve recreatieve bewegingsactiviteiten.

Navorsing heeft aangetoond dat de peuter- en kleuterleeftijd de periode is waarin kinderen zich het snelst fysiek en intellectueel ontwikkelen, en dat de factor „omgeving” van kapitaal belang is voor de vorming van het kind. Bewegen, waarlangs een groot deel van de motorische ontwikkeling geschiedt, is derhalve een van de belangrijkste aspecten van de opvoeding in deze periode. Kinderen die opgroeien in een omgeving die rijk is aan sensori-motorische prikkels hebben een duidelijke voorsprong in de motorische, sociale en intellectuele ontwikkeling.

Naast een louter motorische vorming is het leveren van een dosis fysieke inspanning van groot belang voor de opbouw van een goede fysieke conditie waaronder mag verstaan worden het bezit van een hoeveelheid kracht, uithouding, lenigheid, beweeglijkheid, snelheid en cardiorespiratorische aanpassing, die samen het individu in staat stellen, met de hem toebedeelde lichaamsconstitutie, confortabel en met enige reserve te bewegen. Het is dus van het grootste belang dat zowel de motorische vorming als de fitnessopbouw in de bewegingsopvoeding van de basisschool aan bod komen. Dat dit tot op heden zeker niet het geval is hoeft geen betoog. Onderzoekingen gedaan door de VUB en de KUL op de Belgische jeugd wijzen duidelijk in de richting van een lagere fysieke fitness van onze schoolgaande jongens.

Hetgeen voor jongens geldt zal ook wel bevestigd worden voor meisjes zo men deze studies zou uitvoeren op een meisjes-populatie, waar de bewegingsopvoeding zo mogelijk nog méér gediscrimineerd wordt. Wel vinden wij aanduidingen terug dat kinderen die aan naschoolse en/of buitenschoolse bewegingsactiviteiten deelnemen, duidelijk beter zijn dan hun niet deelnemende leeftijdsgenoten. Ook blijkt dat de gemiddelde fitness van kinderen, die drie uur per week bewegingsopvoe-

ding genieten, wat uitzonderlijk is in dit land, duidelijk beter is.

Overtuigd dat een situatieverbetering voor de bewegingsopvoeding noodzakelijk is, stellen wij het volgende voor :

1. In het kleuter- en basisonderwijs moet er gestreefd worden naar één uur bewegingsopvoeding per klasdag.
Dat dit moet gebeuren langs de weg van de geleidelijkheid is duidelijk.
2. Elke basisschool met de volledige lessencyclus van zes leerjaren moet kunnen beroep doen op een „bijzondere leermeester bewegingsopvoeding”. Ook de best gevormden moeten hier terecht kunnen. Tevens zal deze maatregel het werkloosheidsprobleem van vele sportleraren doen afnemen.
3. De „bijzondere leraar” dient bezoldigd op basis van het behaalde diploma.
4. De naschoolse activiteiten dienen gestimuleerd door een redelijke vergoeding voor de leraren die er zich mee bezig houden b.v. door het rekenen van deze uren als effectieve uren opdracht.
5. Een diepgaande studie op basis van het bestaande gegevenmateriaal moet de richting kunnen aangeven waarin de verdere aanpak van het probleem „bewegingsopvoeding in het onderwijs” dient gestuurd.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, waarde collega's, bij het formuleren van dergelijke voorstellen komt steeds weer de klassieke vraag naar boven : „Wie zal dat betalen ? Zal de nu reeds zó berooide staatskas ook dit nog moeten dragen ?”

Wij zijn van oordeel dat investeren in de **bewegingsopvoeding** van onze jeugd, wat een verbetering van de volksgezondheid tot gevolg heeft, ruimschoots gerecupereerd wordt door de verminderde deficieten van het RIZIV.

(Applaus)

DE VOORZITTER : De heer Vandersmissen heeft het woord.

DE HEER E. VANDERSMISSEN *(op de tribune)* : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, mij schikkend naar het voorstel van de Voorzitter van deze Raad, om de beleidsnota van de heer Minister van Nationale Opvoeding in zijn verschillende onderdelen te behandelen, zal ik mij hieraan houden en uitsluitend handelen over het basisonderwijs.

Wat mij — bij wijze van introductie en in het algemeen — opvalt, is een fundamenteel gebrek aan enige sluitende totaalvisie, waarin een nieuw en origineel geluid te herkennen valt.

Sommige van de huidige voorstellen van de onderwijsminister beheersten reeds het schoolmilieu van tien soms twintig jaar geleden.

Ik zelf ben meer dan tien jaren als onderwijzer en gedurende vijftien jaren als instellingshoofd van een lagere rijks- plattelandsschool actief geweest, alvorens als senator aan de werkzaamheden van, onder meer de onderwijscommissie, te participeren.

Toen reeds spraken wij van het ombouwen van de school als eng-leerinstituut tot een inspirerende opvoedingsgemeenschap.

Ik denk hier aan de bekende brochure „Mijn klas, een opvoedingsgemeenschap” gepubliceerd in 1956 of 1957 in de „Vlaamse Opvoedkundige Brochurereeks”. Het volstaat trouwens oude jaargangen van onze pedagogische tijdschriften — zoals „Persoon en Gemeenschap” — door te bladeren om dezelfde principes, waarmee de huidige minister uitpakt, bij herhaling te ontmoeten.

Als PW-er doet het mij daarbij toch plezier te mogen vaststellen dat het huidige onderwijsbeleid omzeggens integraal de beleidsstandpunten van zijn voorganger, oud-minister Herman De Croo, herneemt.

Echter wel vergezeld van de onjuiste bedenking dat toch naar nieuwe accenten werd gezocht vermits de voorgaande onderwijsminister blijkbaar alleen oog zou gehad hebben „voor de beter begaafde kinderen” en alleen „de cognitieve en intellectuele ontplooiing” nastreefde.

Dit zijn flagrant onjuiste beweringen.

Ik vraag Minister Ramaekers ook maar één document of praktisch voorbeeld te vinden, waaruit blijken kan dat de aandacht van zijn liberale voorganger enkel naar de meestbegaafden of naar de cognitieve vormingsaspecten uitging.

Of weet de heer Minister niet dat het Limburgs experiment (Genk) voor een geschikte opvang van het gastarbeiderskind juist startte onder Minister De Croo ?

Herinnert de huidige Minister zich niet de inspanningen van zijn voorganger voor het affectieve opvoedingsdomein door middel van onder meer gerichte aanwending van educatief speelgoed ?

De poging van zijn voorganger om via een onderwijscolloquium — (Steenokkerzeel — Kasteel van Ham — maart 1976) de aandacht van de pedagogische faculteiten van onze universiteiten te trekken op het probleem van het schoolzwakke kind precies in het basisonderwijs ? (Het experiment van prof. W. De Coster van de RUG).

Maar ik zal concreet zijn, mijn **ergenis**, om de verbale **rooklijn** rond de cliché — standpunten van het huidige onderwijsbeleid, beheersen — en

enige nuchtere bedenkingen formuleren aangaande de voorstellen op het vlak van het basisonderwijs.

Ik keur het principe van het invoeren van een **leerplicht**vervroeging uiteraard goed. Dit ligt trouwens in het verlengde van de inspanningen van de voorgaande onderwijsminister.

Maar : een leerplicht of een schoolplicht ?

— De uitleg van de Minister terzake (pagina 13 van het verslag) is volkomen onvoldoende.

„Het huisonderwijs is een voorbijgestreefde methode”.

En wat verder : „Nochtans is het moeilijk haalbaar deze vorm van onderwijs niet te aanvaarden”.

De Minister suggereert, blijkbaar als gedeeltelijke oplossing, terzake de inspectie met een controleopdracht van het huisonderwijs te belasten. Weet de heer Minister dan niet dat dit reeds zeer nadrukkelijk tot de opdracht van de inspectie behoort ?

Maar dit is niet zozeer het probleem. Het zou volstaan aan de inspectie een nauwkeurige lijst voor te leggen van wat tijdens het „huisonderwijs” dient gerealiseerd. Namelijk : een identieke lijst van doelstellingen, zoals het gebruikelijke „schoolonderwijs” poogt waar te maken. Dan pas is het voor de inspectie een uitvoerbare opgave het „huisonderwijs” zinvol te evalueren, dus na te kijken of ouders oog hebben voor de terecht gewenste „gehele vorming van het kind” (verslag pagina 13).

Weet de Minister wel waar naartoe met de verplichting de vijfjarigen in te schakelen in de basisschool ??

Tussen haakjes : de term basisschool gebruiken als synoniem van de uitdrukking „lagere school” (beleidsnota pagina 4) is afwijkend van het gangbare vakpedagogisch taalgebruik dat met de term „basisschool” sinds geruime tijd zowel de lagere school als de kleutertuin bedoelt.

Volgens de beleidsnota, pagina 4, zal aldus de mogelijkheid worden **gecreëerd** “de overgang van de speelse begeleiding naar een meer intentioneel gericht en meer systematisch opgebouwd onderwijs te verwezenlijken”.

Maar : Wat betekent dit in feite ? Welke concrete richtlijnen zal de kleuterleidster van de derde kleuterklas ter zake specifiek ontvangen ?

Moet de opname van de vijfjarigen niet in de eerste plaats tegemoetkomen aan die kinderen, die door tekorten in de huiselijke omgeving helaas reeds van bij de aanvang van hun schoolcarrière benadeeld worden ?

Moet hier niet stelselmatig gezocht worden hoe en op welke wijze de schoolrijpheid kan worden

gestimuleerd, zodanig dat de grote groep van schoolmislukkingen althans in de basisschool ernstig kan worden gedrukt ?

Ongeveer 25 % der leerlingen heeft minstens één jaar achterstand op het einde van de basisschool. Moet hier niet gebruik gemaakt worden van de resultaten van de proefneming van het zogenaamde „onderwijskundig innovatieonderzoek” van uw voorganger, dat liep in 7 Rijksbasisscholen — waarvan 4 in Limburg — en waarbij gepoogd werd een schoolrijpheidsbevorderende didactiek te ontwikkelen, mede via de wetenschappelijke steunverlening van de Rijksuniversiteit Gent, dienst van Prof. R. Verbist ?

Wat heeft ter zake de heer Minister concreet voorzien. Komt er een specifiek werkplan ?

Nauwkeurige aanduidingen voor de derde kleuterklas ?

Zijn deze inspirerende richtlijnen klaar ?

(Wij hebben tenslotte slechts enkele maanden voorbereidingstijd).

Of blijft alles bij het bestaande werkplan voor de kleuterschool ? En zijn de woorden van de Minister zonder daadwerkelijke inhoud ?

Inzake de vernieuwingsaanpak verheugt het mij dat de Minister in feite het geheel der genomen maatregelen van zijn voorganger voortzet.

De Minister zal toch wel weten dat de uitbouw van VLO tot COB alleen gebeurde om, na de lange inrijperiode van een drietal jaar, de overgang naar de volgende fase van — concrete, aanwijsbare — realisaties op het vlak van onderwijsvernieuwing te activeren, te motiveren, te verpluggen.

Het is inderdaad zo, dat het schoolpakt de vrijheid inzake pedagogische aanpak waarborgt (verslag pagina 14).

Juist daarom wilde COB de mogelijkheid creëren, in het kader van deze pedagogische vrijheid, gegevens uit te wisselen tussen de drie onderwijsnetten maar dan inzake aspecten van onderwijsvernieuwing waarover reeds een vrij algemene consensus bestaat om aldus weinig vruchtbare discussies enigszins te beperken.

De enige bedoeling was — de mogelijkheid tot tastbare resultaten efficiënt te bevorderen, uitgewerkte vernieuwingsgedachten binnen de drie netten te laten circuleren, te komen tot werkelijke uitwisseling van praktische vernieuwingsaanpak, realisaties, bruikbaar voor de gewone basisschool.

Het huidige beleid roept echter, door gemis aan nauwkeurig afgebakende opdrachten, opnieuw de fase van overloze voorbereidende gesprekken in het leven.

Kan de Minister in concreto aangeven wat de verschillende pedagogische teams gezamenlijk

uitwerkten ten dienste van de gewone lagere school ?

Welke uitgewerkte vernieuwingsideeën ontvingen de gewone lagere scholen reeds ? Bij mijn weten ontvingen gewone lagere scholen tot nog toe „niets”.

Over de pedagogische taak van de inspectie en directie kan ik kort zijn. Wie zal zich niet aansluiten bij een pedagogische wens van reeds tientallen jaren ? Weet de heer Minister echter wel dat bijvoorbeeld het grondgebied van de ganse provincie Limburg toevertrouwd is — op het vlak van het Rijksonderwijs — aan slechts één inspecteur ?

Weet de Minister dat de recent samengestelde jury, belast met het organiseren van de proeven voor het selectioneren van de toekomstige schoolhoofden basisscholen (midden februari), zelfs niet tegemoet komt aan de gebruikelijke pariteit inzake politieke dosering door oververtegenwoordiging van socialisten ?

Dan wordt het moeilijk de woorden van de Minister ernstig te nemen.

Het onderwijsbeleid met betrekking tot het basisonderwijs dat in de nota wordt voorgesteld heeft drie kenmerken :

een te fragmentarische aanpak
een gemis aan continuïteit
een éenzijdige gerichtheid.

— Het voorgestelde beleid voor het basisonderwijs mist een visie op de uiteindelijke toekomst van dit onderwijsniveau en blijft daardoor steken in een stapsgewijze, kortzichtige en al te pragmatische aanpak van de problemen.

— Te veel maatregelen worden aangeduid en omschreven die hetzij persoonsgebonden, hetzij netgebonden blijven. Dit geeft de indruk van een eenzijdige gerichtheid bij het vastleggen van de onderwijsvernieuwing in het basisonderwijs.

— Het voorgestelde beleid mist de nodige diepgang om, van uit de fundamentele behoeften enerzijds en de toekomstgerichte zienswijzen anderzijds, te komen tot een waarachtig beleid dat duidelijk krachtlijnen aanduidt.

(Applaus bij de leden van de PVV)

DE VOORZITTER : De heer Capoen heeft het woord.

DE HEER M. CAPOEN (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, in deze uiteenzetting wil ik in hoofdzaak handelen over het basisonderwijs in het platelandsgedeelte, doch vooraf wil ik even het pro-

bleem van de tewerkstelling in het onderwijs nader toelichten.

In oktober 1977 waren er 7.3 11 Nederlandstalige en 6.500 Franstalige leerkrachten werkloos en over enkele maanden zal dit leger versterkt worden met een nieuwe klasse gediplomeerden. Wanneer we daarbij nog rekening houden met de verdere nadelige evolutie van de schoolbevolking en de daaruit voortvloeiende werkloosheid komen we tot een onthutsende vaststelling dat er op het einde van dit jaar om en bij 10.000 leerkrachten werkloos zullen zijn. In de beleidsnota wordt in verband met dit probleem gesteld, dat het principeel de stelling van de Regering is, dat moeilijkheden die tijdelijk zijn niet mogen opgelost worden met structurele maatregelen die blijvend zijn, ook nadat de tijdelijke moeilijkheden zijn verdwenen.

Deze stelling kan ik volledig onderschrijven maar wat de tijdelijkheid van de moeilijkheden betreft rijzen er bij mij heel wat vraagtekens. Reeds meer dan 10 jaar kennen we een almaar sterkere terugloop van het aantal geboorten en niemand kan voorspellen wanneer zich een stabilisering, laat staan een kentering zal voordoen in deze evolutie.

Voor de 3 voorbije schooljaren kenden we een gemiddeld verlies van 8.000 kleuters per jaar, voor het lager onderwijs schommelt het verlies rond 13.000 per jaar. Dit is ongeveer 21 .000 leerlingen per jaar minder voor het geheel van het basis-onderwijs, wat overeenkomt met 1.000 betrekkingen. En deze trend gaat nog jaren aanhouden.

Vanaf volgend schooljaar worden de dalingen in het secundair onderwijs als volgt geraamd :

Schooljaar	1979-80	:	6.149	leerlingen
»	1980-81	:	8.859	»
»	1981-82	:	12.119	»
»	1982-83	:	12.114	»
»	1983-84	:	8.483	»
»	1984-85	:	8.763	»
»	1985-86	:	9.689	»

of meer dan 66.000 leerlingen minder in de komende 7 jaren.

Dit zijn cijfers voor het ganse land. Voor Vlaanderen betekent dit dan een verlies van ongeveer 40.000 leerlingen en 2.500 betrekkingen. Deze prognoses voor het secundair onderwijs houden rekening met de demografische gegevens en met de te verwachten evolutie van de scolarisatie. De verlenging van de schoolplicht tot 15 en tot 16 jaar zullen deze cijfers slechts matig beïnvloeden.

Een en ander maakt dat we het ergste nog niet hebben meegemaakt en dat we voor 10-tallen jaren met deze zogezegde tijdelijke moeilijkheden zullen geconfronteerd worden.

Mijnheer de Minister, er zullen dus verschillen-

de ministers tijdens hun ambtstermijn met dit probleem worden geconfronteerd.

Deze periode blijkt mij voldoende lang om in de plaats van een crisisbeleid te voeren een waarsichtig onderwijsbeleid uit te stippelen waarbij niet alleen rekening gehouden wordt met het probleem van de tewerkstelling, maar ook en vooral met de kwaliteitsverbetering van ons onderwijs.

Dit streven naar een betere kwaliteit van ons onderwijs kadert trouwens perfect in de actie voor een vernieuwd industrieel beleid, zoals deze regering ons voorstelt. De heroriëntering van ons bedrijfsbeleid kan maar slagen wanneer de afgestudeerden van morgen voldoende voorbereid zijn op hun nieuwe taak.

Daarom vrees ik dat de beperkte structurele maatregelen, zoals voorgesteld in de beleidsnota, geen afdoende oplossing inhouden voor de gestelde problemen, ze kunnen hoogstens worden beschouwd als een stap in de goede richting.

Wat het tewerkstellingsprobleem betreft, wil ik vooraf de aandacht vestigen op het feit dat er heel wat mogelijkheden geboden worden door de invoering van deeltijdse opdrachten. Bij een soepele regeling en een aangepaste reglementering zouden er heel wat gegadigden opteren voor deze vorm van tewerkstelling.

Zo b.v. denk ik aan :

- de socio-culturele activiteiten
- de voor- en naschoolse bewaking.

Door een gedurfde en pedagogisch verantwoorde politiek kunnen vele honderden volledige betrekkingen gecreëerd worden.

Om te beginnen in het kleuteronderwijs. Thans wordt de personeelssterkte bepaald in verhouding tot de gemiddelde aanwezigheid gedurende de maand september. Dat is niet realistisch omdat deze gemiddelde aanwezigheid sterk wisselend is, en in de periode na Pasen meestal oploopt tot een meervoud van dat septembergemiddelde. Daarom zou men moeten rekening houden met het potentieel aantal inschrijvingen bij de aanstelling van kleuterleidsters. Door het spel van de normen krijgen we thans sterk uiteenlopende gemiddelde klasbezettingen naar gelang het gaat om een kleine school (300 ll.), een middelgrote school of supergrote school (> 750 ll.). Een gelijkschakeling van deze gemiddelden naar beneden toe zou moeten worden voorgesteld. Dit is niet alleen pedagogisch verantwoord maar heft bovendien een zekere discriminatie op.

Daar het experiment „aanpassingsklassen” als geslaagd wordt beschouwd, is er niets meer dat belet dit stelsel uit te breiden en mogelijk te maken voor de kleinere scholen. Deze opmerking geldt eveneens voor de taaklraars.

Mijnheer de Minister, thans wil ik uw aandacht

vragen voor het onderwijs in de **plattelandsgemeenten**. Uiteraard zijn de kleine scholen en vooral de gemeentelijke lagere scholen van het platteland het eerst en het sterkst bedreigd door de demografische teruggang.

Thans reeds zijn er 10-tallen, zonet honderden dorpen en kleine leefgemeenschappen welke geen basisonderwijs meer hebben.

Vanuit haar volksnationale en federalistische visie is de VU steeds een vurig verdedigster geweest van de gemeentelijke lagere school en de wijk-school, omdat deze het best beantwoorden aan het leefmilieu van de kinderen en toelaten de noodzakelijke contacten levend te houden.

Tijdens een onlangs gehouden studiedag te Leuven zijn de ouders, leerkrachten en de inrichtende machten uit het arrondissement Leuven eveneens tot de conclusie gekomen dat de dorpschool de meest geschikte is voor de ontwikkeling van het kind.

In het verslag wordt uitdrukkelijk gezegd dat de dorpschool het best geschikt is om, vooral voor jeugdige kinderen, de doelstellingen te realiseren. Zij immers maakt het mogelijk dat de kinderen echt belangstelling hebben voor het milieu waarin ze leven, dat de maatschappij kan geïntegreerd worden in de school en dat de school kan ten dienste worden gesteld van de leefgemeenschap. Ook zou volgens een wetenschappelijk onderzoek in de voorbije 13 jaar gebleken zijn dat een dorpschool waarin leerjaren zijn gegroepeerd evenwaardige leerlingen aflevert als deze waar alle leerjaren gescheiden zijn.

Om al deze redenen betreuren wij ten zeerste de aftakeling en de uitverkoop van de gemeentelijke lagere scholen.

In bepaalde gebieden is de situatie werkelijk dramatisch geworden. Ik denk hier vooral aan de streken waar het demografisch probleem zich dubbel scherp stelt ingevolge een jarenlange uitwijking van hoofdzakelijk jonge mensen op zoek naar betere sociale- en economische leervoorwaarden. Een dergelijk probleemgebied is b.v. de Westhoek.

Ik haal dit voorbeeld aan, tussen de vele die in ons Vlaamse land bestaan, omdat ik die streek het beste ken vermits ik er woonachtig ben.

De Westhoek omvat grosso modo de arrondissementen Ieper, Diksmuide en Veurne en beslaat ongeveer 1/3 van de oppervlakte van West-Vlaanderen. Er wonen ongeveer 260.000 mensen in dat gebied of juist evenveel als in 1910, dus een complete demografische stilstand. De bevolkingsdichtheid is minder dan 200 inwoners per km². De jongste jaren kent de Westhoek een scherpe daling van de geboortecijfers.

Uit de statistieken van het Nationaal Sekretariaat

van het Katholiek Onderwijs blijkt dit dan ook overduidelijk uit de berekende evolutie van de schoolbevolking in het basisonderwijs.

Ik wil een zestal voorbeelden aanhalen, kris kras door elkaar, uit de Westhoek.

Alveringem : wanneer wij voor de schoolbevolking van 1973-1974 als basis 100 nemen dan zal de evolutie zó zijn dat in 1981-1982 deze schoolbevolking 63,32 % bedraagt. Dus wij gaan van 100 naar 63.

Diksmuide : wanneer wij voor het jaar 1973-1974 als basisgetal 100 nemen dan zullen wij in het jaar 1981-1982 als basisgetal 63 hebben.

Heuvelland : hier zullen wij van 100 naar 72 evolueren en dit van 1973-1974 tot 1981-1982.

Langemark-Poelkapelle : steeds voor dezelfde periode zullen wij gaan van 100 naar 77.

Lo-Reninge : wanneer wij ook hier als basis 100 nemen dan evolueren wij van 1973-1974 tot 1981-1982 naar 63.

Vleteren : steeds voor dezelfde periode en wanneer wij ook hier als basis 100 nemen, gaan wij naar 64.

Mijnheer de Minister, het betreft hier duidelijk gemeenten die reeds sterk gefusioneerd zijn, dus het zijn grote entiteiten.

Daarom stellen wij voor dat een speciale regeling zou worden getroffen om aan deze noodsituatie tegemoet te komen. Want, het is duidelijk dat, bij toepassing van de huidige normen, men over enkele jaren geen enkele vorm meer zal hebben van basisonderwijs in deze plattelandsgemeenten.

Wij zouden een systeem willen voorstellen dat rekening houdt met de evolutie van deze demografische gegevens. Hierbij denk ik aan een indexering van de klasnormen in verhouding tot de geboortecijfers. Dit wil zeggen dat een klas die volgens de normen in 1976 leefbaar was en dus index 100 krijgt, dat diezelfde klas in 1985 ook als leefbaar moet beschouwd worden maar dan b.v. met een index 80 t.o.v. het referentiejaar 1976.

Voor noodgebieden zoals de Westhoek zal men waarschijnlijk nog een stap verder moeten gaan om het behoud en de levenskracht van het plaatselijke onderwijs te verzekeren.

Als regel zou in elke gemeente een lagere school moeten aanwezig zijn. En in het kleinste dorp zou in elk geval een kleuterklas en een eerstejaarsklas moeten behouden blijven.

Alles moet in het werk gesteld worden om te beletten dat onze kinderen al van jongsaf pendelaars worden.

Terloops wil ik opmerken dat het uitvallen van de school de onzichtbare drempel is waaronder een dorp niet meer leefbaar is en een nog snel-

lere ontvolking tot gevolg heeft. Daaraan mag ook eens gedacht worden wanneer men spreekt over de herwaardering van het platteling en acties zoals „Jaar van het dorp” opzet.

Tenslotte wil ik nog even het probleem van de opties techniek in het VSO aansnijden.

De beginselen die aan de grondslag liggen van het VSO onderschrijf ik volledig. Als gewezen leraar met 5 jaar VSO praktijk kan ik echter verklaren dat van die mooie principes niet veel in huis is gekomen. In uw beleidsnota, mijnheer de Minister, kunnen we lezen dat U er zich ook van bewust bent dat een en ander mislopen is met bepaalde experimenten, en dat U aan de kwalen wil dokteren zonden evenwel revolutionair in te grijpen.

Dit zult U doen vanuit een dubbele optiek :

1. de wijsheid ;,
2. de gehechtheid aan de basisbeginselen.

Vanuit mijn ervaring (en dat is toch wat in de tekst bedoeld wordt met wijsheid) wens ik hier speciaal de aandacht van de heer Minister te vragen voor de **technische** opties in het VSO.

Door de primordiale bedoeling van het VSO namelijk de studiekeuze zo lang mogelijk uitstellen, wat dan ook automatisch betekent dat de gemeenschappelijke vorming het grootste accent krijgt, is het een feit dat de leerlingen bij het behalen van hun getuigschrift in een kwalificatie-afdeling niet dezelfde technische kennis hebben, als de leerlingen uit het klassieke technisch onderwijs.

Na het 2e jaar oriëntatie kwalificatie is zowel de technisch theoretische als de praktische kennis lager dan na een A3-opleiding, die nochtans na 1 jaar minder studie beëindigd is.

De ouders en de industriewereld zijn zich daarvan bewust en dat heeft reeds heel wat leerlingen gekost aan de scholen met VSO-structuur. Daar het VSO hoofdzakelijk in de Rijksscholen bestaat schept dit een zeer gevaarlijke toestand, en raken heelwat RITO's in ernstige moeilijkheden. Deze gang van zaken is ten eerste verontrustend omdat aldus de vrije keuze in het gedrang komt tegen de geest van het schoolpact is, dat door iedereen zo gehuldigd werd.

Het probleem van de opties techniek moet dan ook bij voorrang een oplossing krijgen. Daarbij zou het vanzelfsprekend moeten zijn dat de technische opleiding naar vorm en inhoud steeds opnieuw afgestemd wordt op de snel evoluerende industriële wereld.

Het moet mogelijk zijn dat een vorm van technische opleiding die 20 jaar geleden beantwoordde aan een noodzaak kan overwogen en vervangen worden door een nieuwe die aansluit bij de actuele stand van de technologie. Ik dank u. **(Applaus op de banken van de Volksunie).**

DE VOORZITTER : De heer Kuijpers heeft het woord.

DE HEER W. KUIJPERS (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's naast onze collega Capoen hebben wij de gelegenheid om ten aanzien van het basisonderwijs de algemene inzichten van onze fractie naar voor te brengen.

Het klimaat in de Cultuurraad is dermate breed, in verhouding tot dat van de Kamer waar wij toch altijd aan een Vlaams-Waalse evenwichtspolitiek gedaan wordt, dat wij menen dat er een ander onderwijsbeleid in de toekomst mogelijk moet zijn van hieruit .

Het is van uit deze zin dat ik zou willen vertrekken. Inderdaad, wij moeten, in onze Nederlandse gemeenschap, opteren voor een onderwijsbeleid in plaats van een school- en nettenbeleid dat wij tot hiertoe kennen.

Volgens onze fractie lijken de nieuwe opdrachten voor een minister van Nationale Opvoeding eerder in de zin van de coördinatie en pedagogie van het onderwijsbeleid.

Wij zijn verheugd dat wij in uw nota bekommernis om de pedagogiek terugvinden. Inderdaad zo krijgt u een tweede been, zo hopen wij.

Tot hiertoe was België de enige staat in Europa waar, op ministerieel vlak, geen pedagogiekzorg bestaat.

Het is onze collega Van Haegendoren die destijds een voorstel van decreet heeft ingediend om een nationaal Vlaamse Instelling op gang te brengen voor onderwijspedagogiek. Wij vinden deze gedachte terug in uw nota en wij willen dit nogmaals voorop stellen als een eerste factor van uw beleid voor de toekomst.

Inderdaad, ik begin mijn zevende jaar in dit Parlement. Bij elk van onze onderwijsministers hebben wij een nieuwe nota — een nieuw aanpakken — maar eveneens een gebrek aan continuïteit vastgesteld.

Een tweede punt dat ik naar voren zou willen schuiven is het associatief beheer voor de scholengemeenschappen. Dit woord is de jongste jaren in de verschillende artikelen over het onderwijsbeleid doorgedrongen maar, wanneer wij aan de basis kijken, namelijk in de scholengemeenschappen zelf, dan is het met het associatief beheer nog karig gesteld. Nochtans moet het **gemeenschaps**-gevoelen daàr vertrekken.

In het associatief beheer gelijk het zich nu in het Rijksonderwijs, anders dan het **betoelaagd** onderwijs, voordoet zou er om te beginnen een **takenopstelling** voor de ouders dienen te gebeuren. Inderdaad, hoe gaan wij de ouder blijvend, **bin-**

dend en interessant genoeg betrekken bij het schoolleven ?

Om efficiënt te kunnen werken zou een schoolgemeenschap echter over een beperkte autonomie moeten beschikken.

Mijnheer de Minister, in een derde punt zou ik het willen hebben over het samenvoegen van de scholen.

Rationalisatie heeft inderdaad te maken met aantallen. Wij zouden echter binnen elk gebied eerst een inventarisering moeten maken van de **eigenlijke** noden.

Inderdaad mijnheer de Minister, u kan onmogelijk de noden van een voorgemeente, van een stad, of van een zuiver landelijke gemeente, op dezelfde noemer brengen. Bovendien is het **zó** dat de inplanting van de verschillende netten op een heel andere wijze is verlopen in de verschillende delen van Vlaanderen.

Wat zouden wij nu namens onze fractie als oplossing voor die rationalisatie willen vooropstellen ?

Vooraf, dienen wij te vertrekken van een grondige analyse die op drie factoren stoelt :

Ten eerste, de scholen zelf. Wat leeft er in die scholen voor de toekomst ?

Ten tweede, welke prognose gaat er schuil in de bevolking van de streek ?

Ten derde, kan men aan de streek een plaatsgebonden onderwijs verzekeren ? Op dit laatste punt wens ik niet verder in te gaan omdat het reeds voldoende door de heer Capoen werd ontwikkeld.

Mijnheer de Minister, eveneens wensen wij te handelen over bijscholing en permanente vorming. De leerkrachten die op dit ogenblik een meer dan behoorlijke inspanning leveren om allerlei herscholings- en bijscholings technieken onder de knie te krijgen worden hiervoor momenteel te weinig gehonoreerd.

Een andere factor daarvoor is het feit dat aan de leerkrachten dienaangaande een weinig homogeen pakket wordt aangeboden.

Anderzijds zou van meetaf aan in de basisschool de permanente vorming als een begrip moeten gevormd worden. Hier kan de vraag worden gesteld onder welke vorm dit dient te gebeuren.

Inderdaad, het lijkt u misschien moeilijk om in het basisonderwijs over permanente vorming te spreken, maar ik heb het hier over het bijbrengen van de gedachte. Wij zouden in ons onderwijs van de gedachte moeten uitgaan dat het onderwijsverwerken het ganse leven door kan gebeuren. Nu is het **zó** dat — en in onze commissiebesprekingen heb ik deze gedachte even kort aangehaald — iemand die op 18 jaar gaat werken het beroep intrekt en het onderwijspakket dikwijls snel vergeten is. In

de beste gevallen kan hij wel beroep doen op de kredieturen, maar wij weten hoe het met deze wet is verlopen.

Onderwijs kan een soort kredietverwerving zijn. Van het ogenblik dat de mens op school komt kan hij over een aantal kredieten beschikken.

Wanneer, hoe en in welke instelling hij die kredieten, die eenheden van onderwijs opneemt, is bijkomstig.

Mijnheer de Minister, tevens wil ik het hebben over het leerlingenvervoer. Door de vorige regering werd het leerlingenvervoer aangepakt onder de vorm van een tweetal experimenten waarvan de resultaten op dit ogenblik uitblijven.

Het openbaar vervoer dient **onzes** inziens in te staan voor het schoolvervoer. Het kwartier, het half uur dat de leerling op de schoolbus doorbrengt kan een opvoedende waarde hebben wanneer het begeleid is met aangepaste muziek, met nieuwsberichtenuitzending enz.. .

Het kan een Agora zijn, een ontmoetingsplaats. Dit hoeft daarom geen extra uitgaven mee te brengen. Daar de schooluren andere piekuren hebben dan deze van het gewoon reizigersverkeer, kan het worden ingeschakeld in het bussempark van de Nationale Maatshappij voor Buurtspoorwegen. Daar waar het moet zou het dienen aangevuld met privé-initiatief,

Daarom pleit ik dat een inventaris van het bestaande **buspark** zou worden opgemaakt. U weet dat heel wat vrije instellingen met eigen middelen **auto-schoolverkeer** hebben verworven en dat in het rijksonderwijs reeds een heel bussempark bestaat. Mijnheer de Minister, wanneer dit zou kunnen groeien binnen drie tot vier jaar, dan meen ik dat wij niet alleen een grote materiële besparing zouden kennen, maar dat wij ook een groot technisch pluralisme tussen de verschillende netten op gang zouden brengen, wat uiteraard **maatschappijbevorderend** is.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, met die enkele aanvullende toelichtingen rond het basisonderwijs meen ik dat wij onze vragen tijdens de commissievergaderingen aangevuld hebben. Wij danken U voor het antwoord, mijnheer de Minister. (**Applaus bij de Zeden van de meerderheid**).

DE VOORZITTER : Dames en heren, voor het eerste hoofdstuk, met name het basisonderwijs, is de sprekerslijst uitgeput. Thans gaan wij over tot de bespreking van het tweede hoofdstuk, het Secundair Onderwijs.
De heer Coens heeft het woord.

DE HEER D. COENS (**op de tribune**) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames

en heren, de vernieuwing van het secundair **onderwijs** is sinds jaar en dag een controversiële aangelegenheid in ons land en speciaal in onze cultuurgemeenschap ; dat zal vermoedelijk nog wel enige tijd blijven duren, overigens stelt zulks zich niet alleen bij ons.

De vernieuwing van het secundair onderwijs wordt trouwens verschillend doorgevoerd naargelang van de inrichtende macht. Aangezien de ideologische richtingen van ons onderwijsstelsel traditioneel enige relatie blijkt te hebben met algemene politieke opstelling, blijkt ook de vernieuwing van het secundair onderwijs politiek verschillend beoordeeld te worden. Als CVP-er meen ik te mogen stellen dat wij voorstander zijn van een waarachtige vrijheid van onderwijs en dus de pluraliteit van de onderwijsnetten voorstaan. Wij zijn dan ook bekommerd met de vernieuwing van het secundair onderwijs in elk onderwijsnet !

Bij wijze van inleiding zou ik enkele opmerkingen willen formuleren die rechtstreeks aansluiten op de beleidsnota van de Minister. Mijn eigenlijke uiteenzetting zal betrekking hebben op de beginselen van de vernieuwing, een aantal belangrijke voorwaarden en tenslotte op de modaliteiten voor een geslaagde vernieuwing. Mijn conclusies zullen een aantal precieze aanbevelingen voor de Minister inhouden.

Ik zou willen beginnen met duidelijk te stellen dat we de vooropgestelde beginselen van de vernieuwing van het secundair onderwijs, door de Minister in zijn beleidsnota geformuleerd, kunnen onderschrijven. Het gaat ons om de democratisering van het onderwijs, om eenieder maximale kansen tot ontplooiing te bieden. En daar zijn we, spijs de enorme financiële inspanningen voor het onderwijs, nog niet voldoende in geslaagd.

In de mate dat een globale structuurwijziging, maar ook en vooral een inhoudelijke en methodologische vernieuwing van het secundair onderwijs, aan deze fundamentele doelstelling beantwoordt zullen wij er positief aan medewerken.

Het valt ons nochtans op dat de ganse benadering van de vernieuwing van het secundair onderwijs door de Minister gesteld is vanuit het **Rijksonderwijs** en dat maakt ons fundamenteel zorgen. Een paar voorbeelden. De Minister betreurt de werkelijke proliferatie van studierichtingen in de oriënteringsgraden en de determinatiegraden van de zogenaamde bovenbouwen zodat de normale klassebezetting niet kan bereikt worden. Hoe kan zulks ? Heeft het Rijksonderwijs bij de bouw van zijn **VSO** dan de strenge remwetgeving van 1966 niet toegepast ? Ligt hier niet de echte reden waarom er geen **VSO-remcirculaires** werden uitgevaardigd (de opeenvolgende ministers blijken nochtans elkaar te overtreffen in het aantal circulaire !) ? De Minister stelt ook dat elke instel-

ling haar vaste structuur zal krijgen en dat deze structuur niet langer van jaar tot jaar afhankelijk mag gesteld worden van een fluctuerende schoolbevolking. Met andere woorden, de Minister wil het optienormenstelsel kwijtgeraken, waar men in het Rijksonderwijs zoveel last mee heeft. Ons standpunt ter zake is duidelijk : ofwel handhaaft men het normenstelsel, maar dan voor iedereen, ofwel wil men het versoepelen, maar dan eveneens voor iedereen !

Rechtstreeks verband houdend hiermede is onze klacht over het ontbreken van het nodig overleg tussen de onderwijsnetten inzake de vernieuwing van het secundair onderwijs en zulks in schrille tegenstelling met de op gang zijnde experimenten van vernieuwing van het lager onderwijs. Alhoewel er sinds één jaar — dit is zes jaar te laat — een officiële Overleg- en **Verbeterings-**commissie bestaat voor deze sector — in uitvoering van de wet van 19 juli 1971 art. 10 § 1 — is daarvan nog quasi geen spoor te vinden in de voorliggende opties. Zes jaren zonder overleg kunnen niet gemakkelijk achterhaald worden. Uw prioritaire optie van het uniformiseren van de vernieuwing kan volgens ons dan ook slechts geschieden in de geest van deze Commissie-bepaling : terminologie uniform maken om de administratieve afhandeling te vergemakkelijken, structuren van de onderscheiden **netten** zo opvatten dat overgang van leerlingen tussen de netten pedagogisch niet onmogelijk wordt gemaakt. Uniformisering is er gezien als resultaat van overleg en zo hoort het !

Rekening gehouden met wat voorafgaat, zou ik drie beginselen willen voorop stellen bij de vernieuwing van het secundair onderwijs. Er is altijd en overal onderwijsvernieuwing. Er ontstaat wellicht nood aan de planmatige, verantwoorde en geleidelijke uitbouw van een globale herstructurering van het secundair onderwijs, gepaard gaande met een fundamentele inhoudelijke vernieuwing ervan. Dat alles houdt verband met de snel veranderende maatschappij en met de pedagogische en didactische evolutie.

Deze vernieuwing kan niet op zich worden beschouwd en doorgevoerd, het ganse **onderwijs-**bestel moet hierin betrokken worden. De vernieuwing van ons, overigens bijzonder goed, lager onderwijs loopt voortreffelijk maar is nog niet afgerond en van een daadwerkelijke vernieuwing van het hoger onderwijs is nog niet zoveel te merken. En binnen het secundair onderwijs zijn er diverse vernieuwingsprojecten die we toch moeilijk alle even succesvol kunnen beschouwen. De noodzakelijke vernieuwing doorheen het ganse onderwijsbestel loopt helemaal niet gestroomlijnd !

Bij de vernieuwing van het secundair onderwijs moet ook de pedagogische vrijheid absoluut **ge-**

respecteerd worden. Voor ons gaat het hier om een essentieel element van de vrijheid van onderwijs. De Minister verwijst trouwens in zijn beleidsnota naar de schoolpactwetgeving ter zake en in de commissie heeft hijzelf toegegeven dat zijn vooropgezette uniformisering een te sterke uitdrukking was en ik citeer het verslag : „het is geenszins de bedoeling alle vormen van VSO identiek te maken”.

Uit deze beginselen meen ik te mogen afleiden dat er wel nood is aan een globale en bestendige vernieuwing van het secundair onderwijs, maar dat hier geen sprake kan zijn van één vooropgezet model !

Bij de vernieuwing van het onderwijsgebeuren moeten we steeds goed voor ogen houden dat het essentieel gaat om opgroeiende jongeren die volwaardige ontplooiingskansen moeten geboden worden. Welnu, deze jongeren zijn verschillend in aanleg, bekwaamheid en motivering al moeten we alles doen wat mogelijk is om de sociale barrières weg te nemen. Verschillen zullen er evenwel altijd en overal zijn, daarenboven hebben veel jongeren een veelzijdige en niet onmiddellijk gefixeerde aanleg en bekwaamheid en kunnen deze trouwens evolueren, samengaand met veranderende motivering. In die zin is er nood aan een brede observatie en oriëntatie. Hierbij zouden de diverse componenten van de persoonlijkheidsvorming aan bod moeten komen zoals de ethische, de menswetenschappelijke, de exactwetenschappelijke, de verbale-literaire, de esthetische en niet te verwaarlozen de technologische die in onze samenleving steeds belangrijker wordt. Dat belet niet dat sommigen reeds van meetaf aan een duidelijke gerichtheid hebben die dan ook maximaal moet kunnen gevaloriseerd worden.

Bij de vernieuwing van het secundair onderwijs moeten we vervolgens een essentiële aandacht besteden aan de situatie en de mogelijkheden van de leerkrachten. Van hen hangt het slagen of mislukken van elke onderwijsvernieuwing allereerst af. Vandaar dat de vernieuwing zou moeten starten met de opleiding en bijscholing van de leerkrachten. Thans worden de leerkrachten overstelpt met allerhande werk dat niet zoveel verband houdt met hun essentiële pedagogische taak. Voor die te hernieuwen taak moet men terdege opgeleid zijn én blijven. De bijscholing moet dan ook verplicht en behorende tot de pedagogische opdracht worden gerekend. Bij eventuele herstructurering moet de beveiliging van de betrekking voorop worden gesteld. Een overdreven specialisatie moet worden geweerd en een soepele bundeling van vakken mogelijk gemaakt. . Deze en andere voorwaarden inzake de leerkrachten zijn thans onvoldoende gewaarborgd om een grootscheepse vernieuwing te kunnen doorvoeren. Het past hier

dan ook hulde te brengen aan de vele leerkrachten die spijs alles bestendig werken aan de vernieuwing van het secundair onderwijs.

Een derde essentiële voorwaarde is dat deze vernieuwing geschiedt vanuit de volwaardige inbreng van de „niet-onderwijswereld”. Het onderwijsgebeuren moet meer dan ooit een maatschappelijk gebeuren worden, waarbij iedereen betrokken wordt. Zonder te willen stellen dat elk onderwijs moet opleiden tot een specifiek beroep, wat trouwens hoe langer hoe minder het geval kan zijn, moet de beroepenwereld toch ook inspraak hebben in het onderwijsgebeuren. Vanuit het onderwijs moet elke een volwaardige basis verwerven voor de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid zodanig dat hij in staat en bekwaam is een volwaardige plaats in de samenleving te veroveren en zich via de bekwaamheid van aanpassing te handhaven.

Vanuit gestelde beginselen en voorwaarden, wil ik tenslotte een aantal modaliteiten van de vernieuwing van het secundair onderwijs formuleren.

De vernieuwing begint uiteraard bij het eerste jaar. Welnu, er zou moeten worden onderzocht of binnen een gemeenschappelijk opgevat eerste jaar een grotere soepelheid kan worden ingevoerd die beantwoordt aan enerzijds de nood aan een sterkere technologische vorming voor iedereen en anderzijds met respect van de feitelijke heterogeniteit in aanleg, bekwaamheid en motivering van de twaalfjarigen.

Van meetaf zou er reeds een optiemogelijkheid moeten zijn, tussen algemeen vormende vakken zonder afbreuk te doen aan de grote gemeenschappelijke basis die de beide grote richtingen volwaardig aan bod moet laten komen.

Het beroepssecundair en buitengewoon secundair onderwijs moeten afgestemd blijven op hun eigen finaliteit en hernieuwd in het perspectief van de verlenging van de leerplicht en van een verantwoord systeem van permanente scholing én vorming. In dit verband zou ik speciale aandacht willen vragen voor de hervorming van het beroepsonderwijs voor meisjes, dat moet afgestemd zijn op een volwaardige integratie in de maatschappij, en van het onderwijs voor sociale promotie, dat moet gericht zijn op korte en specifieke cursussen die via een kredietsysteem kunnen leiden tot een volwaardig diploma.

Tenslotte staan wij er als CVP op dat de vernieuwing in het secundair onderwijs wordt doorgevoerd met respect van de vrije schoolkeuze. Binnen elk „district” moet het overleg tussen de scholen voor secundair onderwijs, of zij algemeen vormend of technisch of beroepsonderwijs verstrekken, vooral in verband met het eerste jaar, en in samenwerking met verruimde PMS-begeleiding, worden gestimuleerd en pedagogisch en administratief mogelijk gemaakt. In dit verband ge-

bruikt de Minister ook de term „**scholengemeen-**schap”, iets wat beslist duidelijk moet omschreven worden. Mag ik er op wijzen dat het protocol tot herziening van het Schoolpact niet vereist dat voorafgaandelijk een indeling van de scholen zou gebeuren volgens de drie categorieën : neutrale, confessionele en pluralistische onderwijsinstellingen. Het kan niet gaan over een verplichte en gesanctioneerde indeling in deze drie categorieën ! De CVP aanvaardt elk net in zijn eigenheid : het Rijksonderwijs als neutraal onderwijs, waar elkeen zich moet kunnen thuis voelen en waarvan we het overdreven centralisme sterk betreuren, het Vrij Onderwijs, in feite hoofdzakelijk katholiek onderwijs, dat het eigen pedagogisch project volwaardig moet kunnen realiseren, het Gemeentelijk en Provinciaal Onderwijs, dat de valabele basis biedt voor waarachtig **gemeenschapsonder-**wijs en tenslotte het Pluralistisch Onderwijs waarvan het pedagogisch project niet zo eenvoudig is te bepalen en nog minder te realiseren, maar in de mate dat zulks beantwoordt aan reële behoeften kunnen wij dienaangaande experimenten aanvaarden.

Deze realiteiten moeten ook in het **vernieuwings-**gebeuren duidelijk worden erkend.

Dat alles in acht genomen, meen ik volgende conclusies te mogen voorop zetten :

1. de vernieuwing van het secundair onderwijs is niet aan uniformisering noch aan **veralgemeen-**ing toe ; het voorop stellen van een streefdatum dienaangaande lijkt me dan ook **vooral-**nog niet verantwoord ;
2. bevordering van de vernieuwingen is nodig en hierbij is overleg en samenwerking binnen elk net en zelfs over de netten heen geboden ;
3. de bestaande vernieuwingen dienen wetenschappelijk, dat wil zeggen objectief en gefundeerd, onderzocht en benut in de beleidsopties terzake ;
4. er kan geen sprake zijn van „het” **VSO** en zeker niet wanneer hierbij gedacht wordt aan het thans vigerende zogenaamde „rijksmodel” ;
5. in geen geval mag de volwaardige technologische vorming, waaraan onze samenleving zo'n behoefte heeft, in al deze vernieuwingen verloren gaan ;
6. het beroepssecundair onderwijs is dringend aan een eigen herwaardering toe, behoeft een positieve discriminatie en een actuele **beroeps-**betrokkenheid ;
7. aan de waarachtige vrije schoolkeuze mag geenszins getornd worden !

Mijnheer de Minister, ik hoop dat u met deze conclusies zult rekening houden en dank u voor UW bereidheid tot het voeren van een open dialoog

over de vernieuwing van het secundair onderwijs. **(Applaus op alle banken).**

DE VOORZITTER : De heer Baldewijns heeft het woord.

DE HEER E. BALDEWIJNS (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, in uw beleidsnota kent u, mijnheer de Minister, aan het secundair onderwijs een centrale plaats toe. Ik verheug mij ten zeerste omdat het vooral dank zij dit secundair onderwijs is dat men in België erin geslaagd is de democratisering van het onderwijs en van de opvoeding in te zetten en ik hoop dat u, mijnheer de Minister, met deze beleidsvisie deze weg opnieuw zult inslaan en verderzetten.

Ik zeg wel degelijk opnieuw opdat wij vaststellen dat de laatste jaren het secundair onderwijs een periode van verwarring, van gebrek aan concrete richtlijnen gekend heeft. Daarom ook hoop ik dat, dank zij uw beleid, de mensen in het onderwijs en de leerlingen beter zullen weten waaraan zich te houden.

Wij, als BSP, verheugen ons eveneens over het feit dat U opnieuw enkele basisprincipes van het VSO tracht duidelijk te stellen, zoals het verdagen van de studiekeuze, de begeleiding van de leerlingen en de progressieve oriëntering der studien. U probeert opnieuw, mijnheer de Minister, de hoofddoelstelling van dit VSO te bereiken die erin gelegen was aan elke jonge mens de ontwikkelingskansen te bieden volgens zijn eigen voorkeur, volgens zijn eigen studiecapaciteiten, zijn bekwaamheden, zijn eigen talenten, volgens zijn eigen studieritme. Ik dank U dan ook, mijnheer de Minister, dat U in deze beleids optie enkele voorname punten kunt voorop stellen.

Ik verheug mij dat U dit punt in dit gedeelte over het secundair onderwijs situeert omdat het ook wel deze onderwijsperiode is die gekenmerkt wordt door de meeste moeilijkheden. Vanwege de studenten stelt men hier dikwijls een studionwil vast, een studiemoeheid en een gebrek aan communicatiemogelijkheden met hun ouders, met hun leraren, met hun vrienden. Deze moeilijkheden krijgen de laatste jaren een bijzonder belang, naar mijn overtuiging althans. Omdat wij in onze huidige samenleving eveneens een periode doormaken van crisis, een algemene crisis van waarden, een crisis niet alleen op economisch vlak, een crisis ook op het meer morele vlak en op het sociale vlak. Daarom is het ook van het allergrootste belang dat deze kinderen in deze voor hen beslissende periode van hun leven de mogelijkheid krijgen om zich naar behoren begeleid te voelen, om zich naar behoren te vormen.

De sociale begeleiding meer afgestemd op het leven is van enorme grote betekenis. De opvang van deze kinderen nadat zij de lagere school verlaten hebben moet dan ook een bijzondere plaats toegekend krijgen. Het gaat niet alleen op dat deze kinderen maar aan een nieuw soort **milieu**-studie zouden doen en zich zouden leren **oriënt**-ten in de school waar ze leven, in de stad waar ze leven, maar deze oriëntatie moeten zij ook kunnen doorvoeren in de gemeenschap waarin zij leven. Daarom meen ik dat een maatschappelijke vorming van het allergrootste belang is. Met andere woorden, mijnheer de Minister, de persoonlijke opvattingen en de persoonlijke gebeurtenissen in het leven van deze pubers alsmede de nieuwe maatschappij die zich aftekent moeten ertoe bijdragen de leerprogramma's meer geactualiseerd te maken, en het is van het allergrootste belang om de gelijke kansen voor iedereen te vrijwaren dat de structuur van het VS0 alle openheid en alle kansen tot ontplooiing biedt. Daarom verheug ik mij dat U in uw beleidsnota een vastberaden gehechtheid aan de basisbeginselen van *het VS0 als noodzakelijk beschouwt. Dat U er zich daarnaast bewust van bent dat er een bijsturing nodig is vanwege deze vernieuwing en dat U eveneens er zult voor zorgen dat de studiekeuze verdaagd wordt tot in een periode dat de kinderen zelf meer initiatieven kunnen nemen, tot in de periode van de oriëntatie- en van de determinatiecyclus.

Eenmaal in deze oriëntatie- of deze determinatiecyclus moet het vormingspakket dat aangeboden wordt aan de kinderen zeer gevarieerd zijn, zodat de kinderen hun eigen studierichting, studieoptie kunnen kiezen zodat zij ook meer gemotiveerd, met meer studiejver en met meer inzet hun studies zullen kunnen verder zetten.

Wat over het algemeen de leerprogramma's van de secundaire scholen betreft zou ik U toch willen vragen, mijnheer de Minister, een ruime plaats te willen toebedelen aan alle expressievakken. Of het nu om de verbale expressie gaat in de talen of om de motorische expressie in de vakken lichamelijke opvoeding, of om de plastische expressie in de vakken tekenen en handvaardigheid of om een dramatische expressie die veel vergeten wordt maar die alleszins de communicatiemogelijkheden zou kunnen bevorderen. Ik zou er willen op aandringen dat alle leerkrachten zich bewust worden van de nieuwe onderwijsconceptie in het VS0 en niet meer zullen verder werken op basis van richtlijnen uit een programma dat voor interpretatie vatbaar is en waarbij zij hun studenten volproppen met leerstofgehelen. Ik zou wensen dat deze leerkrachten meer de nadruk zouden leggen op kunvormen dan wel op kenvormen, zodat wij de school als een school voor de maatschappij kunnen zien waarin de kinderen

gevormd worden voor hun later leven. Deze correlatie tussen de school en de maatschappij dient zich voorzeker door te trekken in het beroeps- onderwijs. Tot onze grote spijt hebben wij steeds moeten vaststellen dat de leerkrachten vooral de leerkrachten algemeen vormende vakken in het beroeps- onderwijs zeer moeilijk konden aarden omwille van een gebrek aan opleiding hiertoe, ofwel omwille van het gebrek aan integratie in deze technische of beroepsscholen. Ik meen dan ook dat hier een mentaliteitswijziging zou moeten doorgevoerd worden zodat de algemene vakken naast de technische en praktijkvakken een gelijke plaats kunnen innemen in onze technische afdelingen maar ook dat men zich meer en meer zou bekommeren om de opleiding van deze leraren meer af te stemmen op het beroeps- en technisch onderwijs. Ik meen dat in het vooruitzicht van een vernieuwd beroeps- onderwijs het belangrijk is eveneens te denken aan de school- plichtverlenging, waardoor de kinderen die één jaar langer naar school zullen moeten lopen vooral terecht zullen komen in het beroeps- onderwijs. Deze mensen die meestal zullen getuigen van studiemoeheid, van studieonwil moeten de nodige opvangmogelijkheden krijgen en moeten voldoende gemotiveerd worden. Daarom is het noodzakelijk dat de opleiding in het beroepstechnisch onderwijs zo concreet mogelijk moge wezen. Zo concreet en pragmatisch mogelijk zodat deze mensen meer doelgericht zullen aanwezig zijn in de scholen. Dit zal wellicht verbeterd worden wanneer ook de industrie en de samenleving over het algemeen inspraak zullen krijgen bij de samenstelling van de leerprogramma's en zullen kunnen zeggen wat zij verwachten van hun personeel. Dan pas zal men een functioneel onderwijs hebben dat wellicht ook zal toelaten dat minder geïnteresseerde leerlingen meer engagement zullen betonen omdat zij weten waarom zij naar die school komen.

Mijnheer de Minister, in uw beleidsnota werd ik zeer getroffen door de revalorisatie van de **peda**-gogisch-didactische taak van de leraar. Maar ik zou willen verder gaan en ik zou er **bij** U willen op aandringen dat U vooral bij de nieuwe **wij**-zigingen die U eventueel zou doorvoeren, bij de samenstelling van de leerprogramma's ook de veldwerkers zoudt betrekken, de man die les geeft in de gewone school, zodat daar ook rekening gehouden wordt met de bekwaamheden van de kinderen, met hun begaafdheden. Alzo kunnen wij erin slagen een aangepast onderwijs te krijgen waar geen leerprogramma's moeten aangepast worden omdat zij te moeilijk zijn in graad of intensiteit maar waar vooraf de maatregelen worden genomen zodat elke leraar weet wat **hij** te doen heeft.

Ik dacht ook dat de pedagogische centra die een

zeer belangrijke begeleidende functie moeten hebben, een rol van permanente vorming en bijscholing kunnen spelen, dat de pedagogische centra ook een andere taak zouden kunnen toebedeeld krijgen, een taak van direct voorbereidend werk voor onze onderwijskrachten. Mijnheer de Minister, ik wens dit te verduidelijken. Het is zo dat elke hooggeschoolde technicus precieze richtlijnen, ja zelfs werkschema's krijgt van hetgene dat hij uit te voeren heeft. Wel ik meen dan ook dat men aan de onderwijzers meer en meer pasklare lesvoorbereidingen en voorbereidingen van lesmomenten zou dienen te verschaffen, zodat aan de hand van het werk verricht door specialisten ook mensen die wellicht hard werken in hun instellingen, en daar twijfel ik niet aan, ook beter de doelstellingen die algemeen voorgehouden worden zouden kunnen bereiken. Indien men in de pedagogische centra met een team van hooggekwalificeerde onderwijskrachten zou werken om alzo als instrument op te treden voor onze veldwerkers dan meen ik dat wij de kwaliteit van ons onderwijs nog kunnen verbeteren.

Vervolgens dacht ik hier in verband met het secundair onderwijs enkele wensen te mogen uitspreken. In de eerste plaats meen ik dat al onze scholen of zij nu tot het rijksonderwijs of tot het vrij onderwijs behoren, zouden moeten kunnen van 1 september af van start gaan. Ik doel hiermede dat alle aanstellingen tijdelijk zouden moeten kunnen gebeuren zodat men in deze scholen waarvoor de minister nu vaste studierichtingen probeert aan te wijzen, tenminste op 1 september zou kunnen beginnen. Tevens zou ik de wens willen uitspreken dat onze scholen van het secundair onderwijs die specifiek uitgerust zijn om lessen in beroepspraktijk te geven of die beschikken over turnzalen, taallaboratoria en dergelijke een optimale benutting zouden kennen een benutting niet alleen door de onderwijzers en leerlingen maar door de ganse maatschappij. Mijnheer de Minister, laat iedereen genieten van de infrastructuur die men bezit door lokalen en terreinen open te stellen voor jong en oud.

Mijnheer de Minister, het vernieuwd secundair onderwijs in al zijn facetten kan slechts tot een succes uitgroeien wanneer het gepaard gaat met een grondige mentaliteitsverandering. Daarom zou ik graag U een beeld willen voorstellen van een glazen school. Een glazen school waarin de ouders kunnen zien wat er gebeurt met de kinderen ; waar de ouders kunnen zien wat hun kinderen doen, wat hun kinderen bijleren, hoe hun kinderen zich gedragen ; een glazen school waarin de leerlingen weten wat er in het jaar voor hen gebeurt of wat er in de nevenklas gebeurt ; een glazen school waarin de leerkrachten weten welke de rol is van een inspecteur en van een directeur, maar een glazen school ook waar de leerkrachten weten

wat de andere leerkrachten in hun klassen doen zodanig dat men daar een afspraak, een samenwerking, een coördinatie van allergrootste belang kan krijgen. Een glazen school die dus gebaseerd is op inspraak, medezeggenschap, coördinatie waar de individuele en collectieve wil aanwezig is om het onderwijs te verbeteren. In deze glazen school is de rol toebedeeld aan de studenten even belangrijk als deze toebedeeld aan de leerkrachten, in deze glazen school is de rol toebedeeld aan de ouders even belangrijk als deze toebedeeld aan het administratief personeel, aan de directie of aan de inspectie.

Mijnheer de Minister, ik hoop dat U uw onderwijsbeleid vooral in het secundair onderwijs zult voortzetten in de geest waarin U hem aangevat heeft, in een geest van openheid, met concrete doelstellingen voor ogen, en waarin U positieve inspraak op prijs stelt. **(Applaus op de banken van de meerderheid).**

DE VOORZITTER : De heer Somers heeft het woord.

DE HEER J. SOMERS **(op de tribune)** : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, wanneer men in de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap op een uitvoerige wijze een Beleidsnota Nationale Opvoeding bespreekt is het passend even stil te staan bij het gedeelte dat handelt over het beroepssecundair onderwijs.

Het uitgangspunt, dat het beroepssecundair onderwijs meer werkelijkheidsgericht moet worden, kunnen we zeker onderschrijven. Dat men in de loop der jaren de studiekeuze heeft uitgesteld, de poort tot reoriëntering heeft opengezet en het niveau van de polyvalente vorming aanzienlijk heeft verhoogd zal niemand betwisten. Maar de eigen geaardheid van de beroepsopleiding is inderdaad met de jaren verzwakt en velen zien in het beroepssecundair onderwijs slechts een verzwakte vorm van het secundair algemeen vormend onderwijs wat de algemene vorming aangaat, dat slechts wordt aangevuld met een beroepsopleiding, diè te dikwijls het contact met de beroeps wereld mist. Hier en daar wordt er wel gesleuteld aan een toevallige binding met beroeps wereld, wat dan uitloopt in fabrieksbezoeken of kortstondige stages... als men al zo ver geraakt.

In het beroepssecundair onderwijs is men zeker in de laagste niveaus er niet in geslaagd een eigen onderwijsklimaat te realiseren, maar beschouwt men nog te veel de vakschool en de beroepsleergangen als een uitlaatklep voor de afvoer van bepaalde leerlingen naar minderwaardige onderwijsniveaus. De leerkrachten die er les geven staan voor een ondanbare taak omdat ze zich moeten losmaken

van eigen opleiding, algemeen vormende vakken moeten onderwijzen die niet mogen los staan van de totaliteit van de beroepsopleiding, lesgeven aan studenten die **leermoe** zijn, terwijl ze door hun collega's te dikwijls worden beschouwd als leerkrachten, die de studenten uit het **beroepssecundair** onderwijs moeten „bezig” houden tot ze een diploma of getuigschrift verwerven, wat dan bewijst dat deze studenten niet meer leerplichtig zijn. Wellicht verwerven ze ergens een job om dan, in de realiteit van het leven gekomen, in het bedrijf te worden opgeleid om mechanisch opdrachten uit te voeren die passen in het productie-apparaat van de onderneming. Te dikwijls geeft men dan de jonge werknemer of werknemster de raad alles te vergeten wat men tijdens de schooljaren heeft geleerd.

Deze beschrijving kan te pessimistisch lijken, maar de jarenlange ervaring als leerkracht in het beroepssecundair onderwijs en in Scholen Sociale promotie, die tot de besten van het Vlaamse land dienen te worden gerekend, en mijn blijvende contacten met het beroepssecundair onderwijs verplichten me hier de dingen te zeggen zoals ze zijn. Laten we ons zelf niets wijs maken, het beroepssecundair onderwijs moet dringend een meer werkelijkheidsgericht onderwijs worden en de overheid moet door durvende initiatieven de weg wijzen en de passende middelen ter beschikking stellen. Zeker in het licht van de schoolplichtverlenging kan men niet langer dit probleem ontlopen. Er is echter meer !

We weten allen dat ons land inzake buitenlandse handel niet concurrentieel kan blijven door te trachten produkten te verkopen, die we 30, 20 jaar geleden reeds verkochten, maar die nu heel wat goedkoper worden geproduceerd door de landen van de derde wereld en de nieuwe, aan bod komende industriële grootmachten. Om ons bedrijfsleven staande te houden en onze welvaart te kunnen verzekeren, zullen we meer en meer hoogwaardige produkten moeten uitvoeren, die een steeds grotere technologische kennis vereisen. En ik durf in dit verband niet eens de vraag te stellen of we met het huidig beroepssecundair onderwijs klaar staan om aan deze uitdaging een doeltreffend antwoord te geven. Het beroepsonderwijs dat we vandaag verstrekken, zal de welvaart van morgen bepalen.

En eens opgeleid volgens het statisch beeld van ons beroepssecundair onderwijs, wat met de bijscholing ? Durven we in functie van de snelle technologische evolutie denken aan de noodzaak van een continu-omschakeling en de daaraan verbonden consequenties voor onze onderwijsvormen ? Sommige deskundigen houden ons voor dat 4 maal omschakelen gedurende een beroepsleven de normaalste zaak moet worden om gelijke tred

te houden met de technologische groei. Is het dan voldoende te geloven dat een continu-opleiding een uitweg biedt, terwijl we geen fundamentele beslissingen zouden treffen om dit mogelijk te maken ?

We zijn er dan ook van overtuigd dat aarzelingen op dit vlak, slechts achterstand kunnen tot stand brengen, die ons moeten leiden naar een chaos van sociaal-economische regressie.

Deze continu-opleiding moet bovendien bijdragen om de promotiekansen te verhogen. Wanneer ook in het leven — volgens ambitie en mogelijkheden — moet men de gelegenheid openstellen een opleiding te kunnen volgen die **carrièrebevoor**derend werkt.

Vanuit het statisch beeld moeten we komen tot een beroepsonderwijs dat zich kan aanpassen. Een tijdelijke daling of stopzetting van een productie, verandert de plaatselijke vraag naar gekwalificeerd personeel. De beroepsopleiding moet kwalitatief beantwoorden aan de werkaanbiedingen in sectoren met een permanente of toevallige behoefte.

Daaruit moge overduidelijk blijken dat de contacten met de nijverheid verder moeten gaan dan toevallige fabrieksbezoeken en stages. Bestendige informatie en een systeem van passende omschakeling moeten als noodzakelijk beschouwd worden en de rol van het patronaat en **beroepsorganisaties** is hier moeilijk weg te denken.

Het beroepssecundair onderwijs kan hierbij niet los gedacht worden van de beroepsopleiding en herscholing die door de RVA in het leven werd geroepen of door de middenstandsopleiding wordt verwezenlijkt. Er dient gewerkt aan een overleg met de organismen, die zich bezighouden met de beroepsopleiding. Men moet komen tot een coherente samenwerking op het vlak van uitwisseling van programma's, instructiepersoneel, ter beschikking stellen van machines en eventueel lokalen.

Graag had ik vernomen hoe de Minister deze samenwerking ziet en welke plaats hij de beroepsopleiding door het RVA situeert in het geheel van de beroepsopleiding, die we als een continu-opleiding zouden willen zien uitgroeien.

Kan de Minister aanvaarden dat het beroepssecundair onderwijs tot doel heeft naast het technisch wetenschappelijk vooral het persoonlijkheidsaspect te vormen, terwijl het beroepsonderwijs verschaft door de diensten van de RVA als voornaamste object heeft de sociaal-economische status van de volwassene op de kortst mogelijke tijd te verbeteren door een duurzame tewerkstelling in een periode van hoog-conjunctuur en het waarborgen van het kwalitatieve peil tijdens een periode van structurele werkloosheid ? Welke taak heeft dan de Nationale Opvoeding in verband met de opleidings- en herscholingsinitia-

tieven, die thuishoren in andere ministeriële sferen en acht de Minister het niet nodig te komen tot een verantwoorde coördinatie' en hoe denkt de Minister dit te realiseren ?

Mijnheer de Minister, zoals in uw beleidsnota terecht werd vastgesteld, dat de verlenging van de schoolplicht tot zestien jaar een uitdaging is om vernieuwing te creëren, is dit zeker het geval voor het beroepssecundair onderwijs.

Wie algemeen vormend secundair onderwijs met succes volgt, heeft geen schoolplichtverlenging nodig. Volgens mijn inzicht heeft deze schoolplichtverlenging slechts zin in de mate dat U erin slaagt een fundamentele vernieuwing te brengen in het beroepssecundair onderwijs, die beantwoordt aan een aangepaste algemene vorming en snel evoluerende eisen van het beroepsleven.

Indien U daarnaast ook nog baanbrekend werk kunt verrichten inzake de continu-opleiding, dan geloof ik dat U ons land, onze deelstaat Vlaanderen, een grote dienst zult bewijzen.

Graag zullen we dan uw beleid steunen en verdedigen. (**Applaus bij de leden van de Volksunie**).

DE VOORZITTER : Mevrouw Herman-Michielsens heeft het woord.

MEVROUW L. HERMAN-MICHIELSENS (**op de tribune**) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, ook van mijnentwege enige bemerkings bij de beleidsnota en meer bepaald inzake het vernieuwd secundair onderwijs. Mijnheer de Minister, U hebt in uw nota het beleid van uw voorganger niet gespaard. Dat is misschien het politieke spel. Uw kritiek in deze materie behoort vooral tot de ouders die vrezzen voor de goede opleiding en de toekomstmogelijkheden van hun kinderen die intussen het vernieuwd secundair onderwijs doorlopen hebben en niet kunnen overdoen, had U misschien moeten aansporen. Het maken van kritiek is zeker niet ongegrond te hanteren.

Inderdaad het was geenszins de bedoeling van Minister De Croo het VSO op de helling te zetten, zoals in de nota nu wordt beweerd.

De bijsturingcirculaires van de heer De Croo hadden geen andere bedoeling dan deze welke uw huidige beleidsnota beoogt. Deze bijsturing was nodig omdat de bepaalde beginselen niet of onvoldoende waren verwezenlijkt om de hiaten weg te werken en om een leefbare gestructureerde en stabiele schoolstructuur op te bouwen en om de VSO-systemen aan eenzelfde organiek reglement te onderwerpen en tot eenheid te brengen.

Ook wij weten dat het vernieuwd secundair onderwijs er inderdaad nog niet helemaal is. Het verschil zit echter in sommige vaststellingen. In onze

opvatting werden de beginselen volkomen gerespecteerd. Zulks werd overigens uitvoerig geargumenteerd tijdens de raadpleging gehouden onder alle personeelsleden. De verwarring bij dat personeel is, ons inziens te wijten aan de „improvisatie" bij de invoering. Geheel de wetgeving is nog afgestemd op het traditioneel onderwijs.

Ziehier enkele voorbeelden : het onderscheid tussen het hoger secundair en het lager secundair onderwijs — twee maal drie jaar — is nog volledig van toepassing bij de toegang van sommige ambten. Ik denk hierbij aan de rechterlijke organisatie en aan sommige ambten in de administratie ; de lesbevoegdheid van leerkrachten ; de toelatingsvoorwaarden ; de documenten voor de Homologatie-commissie en het minimum en het maximum aantal wekelijkse uren ; het klasseren van de vakken ; de normen, de evaluatie van de leerlingen, enz.

Bij de ambtsovername van Minister De Croo beëindigden VSO-studenten — de Franstaligen — de humaniora zonder dat de homologatie-formaliteiten waren geregeld.

De vorige ministers hadden overgangsmaatregelen genomen om het verleden te dekken en slechts naderhand een reglementering uitgewerkt voor de toekomst. Maar, het vrij onderwijs beweerde dat zij niet naar het VSO overstapten zolang zij de administratieve gevolgen niet kenden.

Een andere vaststelling is de onstabieleit. De optiekeuze brengt inderdaad mee dat leraars hun betrekking elk jaar opnieuw onafhankelijk zien van de keuze van de leerlingen. De school kan nooit vooraf de verzekering geven of een studierichting kan ingericht worden of niet.

Het bijgestuurd VSO vermindert die fluctuatie aanzienlijk en de planning inzake scholengemeenschappen zou zulks helemaal oplossen.

U spreekt in uw nota van onafgewerkte zaken na een driejarig beleid van Minister De Croo. Maar, heeft men in de eerste periode van vijf jaar een reglementering uitgewerkt over de classificatie van de vakken, over de ambtsbevoegdheden, over de plaatsen van regent en licentiaat ? Dit zijn allemaal onderwerpen geweest waar een lange studie aan werd gewijd tijdens de vorige regering. De syndicale en de inrichtende machten hebben hun inbreng gehad, maar bepaalde syndicaten hebben zelf geprofiteerd van de regeringswisseling om hun adviezen achter te houden.

De gereserveerdheid van de privé inrichtende machten is toe te schrijven aan verschillende factoren : het gebrek aan reglementering bij de invoering van het VSO dat slechts gerealiseerd werd in 1975 en 1976 ; het gebrek aan overlegorganen, art. 8 en 10 van de wet, eveneens gerealiseerd in 1975 en 1976 en de invoering van de remwet die ook slechts naderhand is gekomen.

Vooral het vrij katholiek onderwijs gebruikt het gebrek aan reglementering om eisen te stellen. Zo wordt nog eens de improvisatie bij de uitvoering aangetoond.

Er wordt inderdaad aangaande dit beleid duidelijkheid gevraagd. Ik heb U reeds gewezen op de ongerust van de ouders maar ik zou er nog die van de leerkrachten kunnen bijvoegen die door dubbelzinnige verklaringen het gevoel krijgen dat niets op punt staat.

DE HEER J. RAMAËKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Zo heb ik het gevonden.

U zou zich moeten akkoord stellen ! Uw collega, de heer Vandersmissen heeft verklaard dat onze politiek helemaal overeenstemt met die van de heer De Croo.

U komt zeggen dat niet alles in orde is, maar ik heb het zo gevonden.

MEVROUW L. HERMAN - MICHIELSENS : U verwacht met wat ik eerst heb gezegd. U zegde dat er onduidelijkheid was. Ik zeg U dat U die onduidelijkheid aanscherpt precies omdat U kritiek wil uitbrengen. Dat is een vaststelling.

U wil kritiek uitbrengen op een driejarig beleid waar een vijfjarig beleid, sinds de instelling van het VS0 is aan voorafgegaan.

DE HEER J. RAMAËKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Ik kan enkel vaststellen wat is en niet wat zou kunnen zijn.

MEVROUW L. HERMAN - MICHIELSENS : Dan moet U ook uw kritiek niet sparen op het ganse beleid en op de ganse groei van het VS0 en U niet beperken tot uw voorganger.

Bij het ontleden van de prioritaire opties zou ik enkele bemerkings willen maken.

Sommige punten zijn niet nieuw en andere kunnen wij niet zonder meer aanvaarden.

Een verbeterde evaluatie werd op punt gesteld in het vorig beleid door de inspecteur-generaal, bijgestaan door een commissie van inspectieleden en leden van het Centraal Pedagogisch Bureau.

De inspectie heeft de gegevens vrij en per discipline geïnterpreteerd wat voor bepaalde vakken aanleiding gaf tot overbelasting.

Een enquête gehouden door de regionale bureaus moest de elementen leveren die tegen september '78 een verbeterd systeem moest opleveren.

In weerwil van de wens van heel wat deskundigen is dit onderzoek met een totaal nieuwe ploeg, ditmaal inrichtingshoofden, later aangevuld met inspectieleden en afgevaardigden van PMS, aangevat.

Wat de bezinning buitenkamersbeleid betreft heb-

ben wij ook reeds het permanent herdenken verdedigd en wij verwijzen naar de raadpleging van de basis die nooit tevoren was geschied.

Het moduleersysteem dat U voorstaat is organisatorisch misschien mogelijk in de determinatiegraad echter niet in de oriënteringsgraad zoals in het systeem Vermeylen. Is het pedagogisch en moreel verantwoord dat relatief jonge leerlingen — 16 jaar — gaan bepalen welke vakken ze gaan weglaten ? Dit principe is trouwens in tegenspraak met de eerste idee van lang volgehouden polyvalentie. De leerling moet voorgelicht worden. Het is toch ondenkbaar dat de module fysica gekozen wordt zonder wiskunde, aardrijkskunde, enz.

Ik laat opmerken dat de studiekeuze in de determinatiegraad onafgewerkt was achtergelaten en dat de voorstellen minder mogelijkheden vooropstelden dan door ons weerhouden.

Er weze opgemerkt dat in Zweden momenteel een opdeling gebeurt van de leerlingen niet per gekozen module maar per niveau binnen een bepaalde vakkenconcentratie. Ik zou dus eerder een vakkenconcentratie durven vooropzetten dan het samenbrengen van losse elementen.

Het verdagen van de studiekeuze werd in het bijgestuurd VS0 gerealiseerd door de lessen zelfstandig werk en door het aanduiden van de sporen.

Wat de kwalificatie betreft, moest het organiek reglement in de geest van de wetgever de twee systemen behelzen, namelijk type I en type II.

Het VS0 mag in de wereld van de nijverheid niet de indruk verwekken de leerlingen minder goed voor te bereiden. Misschien is de kwalificatieproef op zichzelf minder belangrijk maar het contact met de nijverheid werd door alle inrichtende machten nagestreefd.

Wat de vaste structuren binnen de scholengemeenschap betreft, werd de idee na Grootjans door De Croo opnieuw gelanceerd. Het beoogde doel gaat noodzakelijk gepaard met fusies, groeperingen en herverdeling van studierichtingen. De hetze kunstmatig opgeroepen bij de eerste vorm van raadplegingen en de regeringswisseling heeft de uitwerking verdaagd. Deze idee nu lanceren als iets nieuws, is ietwat doorzichtig.

De middenscholen moeten beperkt blijven tot 2 jaar. Met dat principe stemmen wij in. In het belang van het Rijksonderwijs dachten wij geen leerlingen te mogen prijsgeven. Hoe zullen de verschillende inspraakorganen op deze radicale houding reageren ?

De opvattingen over de scholengemeenschap zijn uiteengezet in de brochure : „Drie jaar beleid” van de heer De Croo. De uiteengezette ideeën zijn in vele opzichten identiek.

Over een levensgericht beroeps-secundair onderwijs wensen wij in de eerste plaats te doen opmerken dat Minister De Croo het beroepsonderwijs integraal heeft overgenomen, zoals het door zijn voorgangers werd vooropgesteld. Dit betekent niet dat het niet te verbeteren was. Integendeel, proefnemingen waren aan de gang om een deel van de vorming in de industriële omgeving te laten plaatsvinden.

Wij stellen vast dat de beoogde integratie van het beroepsonderwijs als het ware wordt opgegeven als streefdoel. Nochtans had het KB van 31 juli 1976 een eerste brug geslagen voor leerlingen die het beroepsvoorbereidend jaar hadden voltooid en een overgang wilden realiseren.

Uit hoofde van de sociale overwegingen en voor het uitstellen van de definitieve studiekeuze blijven wij aan dit idee vasthouden. Als het beroepsonderwijs tot hier toe niet verder geïntegreerd werd met het technisch onderwijs dan ligt zulks in hoofdzaak aan het verder bestaan van een traditioneel beroepsonderwijs waar de finaliteit hoofdzaak is gebleven. Men wil nu de algemene vakken afstemmen op de praktische vakken. Uit pedagogisch oogpunt zijn wij van mening dat zulks een verder naar omlaag halen betekent van het peil. Als in de lessen Nederlands elke vorm van poëzie of literatuur en taalschoonheid de plaats moet ruimen voor technische bedenkingen en benamingen dan betekent zulks een verarming. Dit hoeft geen verder betoog in deze vergadering, en de haar gegeven opdracht.

Vijfde punt : de overstap naar het vernieuwd secundair onderwijs en de initiatieven inzake convergentie van het VSO.

De wet van 29 mei 1959 wordt ingeroepen om goed te praten dat het traditioneel onderwijs verder bestaat naast het VSO. De gehanteerde beschikkingen, alhoewel nooit in wetten of koninklijke besluiten vastgelegd, laten nochtans slechts een afwijkende structuur toe die ten hoogste 10 % mag afwijken van deze die het rijksonderwijs aanneemt.

Een tweede vaststelling is de grote verscheidenheid binnen het VSO zelf.

Het overlegorgaan dat de coördinatie diende te verzekeren werd slechts opgericht toen de heer De Croo Minister van Nationale Opvoeding was.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Dat is juist !

MEVROUW L. HERMAN-MICHIELSENS : Het is al te simplistisch nu te verklaren dat de grote diversiteit niet in omvang mag toenemen. Een eerste stap in de richting van de gelijkvormigheid werd gezet door het KB van 1975 en 1976 over de organisatie van de studierichtingen,

Het overlegorgaan heeft thans de initiatieven aangeduid die zouden moeten uitgewerkt worden om tot een grotere convergentie te komen. In de eerste plaats moeten maatregelen worden genomen om alle netten te bewegen tot de overgang naar het VSO. Het wordt stilaan duidelijk dat het altijd maar uitstellen een drukkingsmiddel geworden is van bepaalde inrichtende machten.

Terloops weze opgemerkt dat het grootstedelijk onderwijs niet het VSO anno 1970 toepast. Antwerpen, Mechelen en Oostende namen de structuren van het Rijk over. Alleen Gent blijft omwille van de lokale verscheidenheid van scholen nog vasthouden aan het VSO van Vermeylen.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Antwerpen ook !

MEVROUW L. HERMAN-MICHIELSENS : Er dient ten slotte over gewaakt dat het overlegorgaan zijn ware rol kan spelen en niet een drukkingsmiddel wordt waardoor voordelen worden afgedwongen.

Wij schreven reeds dat de vernieuwing geen nieuwe structuur, maar wel een nieuwe aanpak is. Wij willen concreter zijn dan de beleidsnota en stellen voor dat het pedagogisch bureau, dat een begeleiding en een omkadering moet beogen, een bestendig orgaan zou zijn dat in dienst staat van de opeenvolgende Ministers, en aldus een zekere continuïteit waarborgt. Het zal een binding hebben met het inspectiekader, maar het zal er wel buiten staan. De kaders zullen zodanig worden opgevat dat een regelmatige wisselwerking ontstaat met nieuwe elementen die de actualiteit van de klaspraktijk waarborgen. Bij de overdracht zal de pedagogische directie van de scholengemeenschap een actieve rol spelen.

Wanneer de financiële complicaties te groot zijn, kan gestreefd worden naar deeloplossingen die echter geen afbreuk doen aan de principes. Mijnheer de Minister, ik wil nog even een slotbemerking maken.

Met katholiek onderwijs juicht de scholengemeenschap als rationalisatiebasis toe, maar stelt met genoeg vast dat het indelen in drie categorieën van scholen — neutrale, confessionele, pluralistische — de maatregelen weer onbeperkt zal uitstellen.

De beleidsnota is verder voor het secundair onderwijs te beschouwen als een opsorping van de hangende problemen met vaststelling van de dossiers die prioritair moeten behandeld worden. De verantwoording komt dikwijls neer op een herhaling van de algemene doelstellingen die reeds vroeger in grote trekken waren geschetst.

Ter illustratie wil ik één voorbeeld aanhalen. De studiekeuze moet uitgesteld worden. Het VSO 1970 heeft een structuur opgezet die zulks be-

oogde, maar reeds te vlug kwam tot uiting dat de overgangen in en vooral na de oriënteringsgraad praktisch niet haalbaar waren zonder het **studiepeil** gevoelig naar beneden te halen.

Het VSO 1976 vond hiervoor een oplossing door het omschakelen van zelfstandig werk en door het aanwijzen van realistische overgangen.

In de beleidsnota wordt opnieuw gesteld dat het onderscheid in verschillende afdelingen moet worden opgeheven tot zestien jaar. Dus een middenschool van vier jaar, zoals vooropgesteld — maar niet gerealiseerd — in Nederland.

Wat dan met de beroepsopleiding gericht op eigen finaliteit? Dit is het verschil tussen ideologie en praktijk.

Belangrijk zijn misschien de reacties van het vrij onderwijs die de beleidsnota goed vonden omdat de uitvoering vaag blijft. Waar het echter de praktische kant opgaat — rationalisatie, scholengemeenschap — maakt men onmiddellijk reserves.

Men vergeet echter niet, ter gelegenheid van het hoofdstuk „Begeleiding der Leerkrachten”, een eigen begeleidingskader op te eisen. Het wordt de hoogste tijd dat met „verenigde krachten” aan het Rijksonderwijs wordt gewerkt. (**Applaus bij de leden van de PVV**)

DE VOORZITTER : De heer W. Seeuws heeft het woord.

DE HEER W. SEEUWS (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, ik wou heel beknopt uw aandacht vragen voor enkele aspecten die min of meer in de overigens interessante beleidsnota Nationale Opvoeding worden aangeraakt.

Het komt mij vooreerst wel verwonderlijk voor dat in de nota, noch in het verslag van de besprekingen in de commissie, erg diep wordt ingegaan op de in de regeringsverklaring aangekondigde leerverlenging.

Het is nochtans een uitermate belangwekkend en vérstrekkend probleem dat duidelijk al onze aandacht verdient en waarmee we in de zeer nabije toekomst zullen geconfronteerd worden.

Sommigen wijten het feit dat bijna 5 procent van de 14-jarigen en meer dan 10 procent 15-jarigen de school verlaten — en het werd hier zoëven gezegd — aan de zgn. schoolmoeheid. Er zijn nochtans andere, duidelijk aanwijsbare redenen waaronder de financiële noden van het gezin, een verkeerde oriëntering, een stoornis tussen gezin en adviescentra, . . .

DE HEER H. DE CROO : Zelfs de werkloosheidswetgeving.

DE HEER W. SEEUWS : . . maatschappelijke onvrede, conflicten tussen personen : bv. leraar-student, ouders-kind enz.

Bij verlenging van de leer- en schoolplicht zullen deze naar schatting 13 à 14.000 leerlingen zeker niet uitsluitend in het beroepsonderwijs terechtkomen, maar het is anderzijds ook een niet-bewezen veronderstelling, zoals wel eens wordt beweerd, dat' dit beroepsonderwijs geen oplossing zou kunnen bieden voor de duidelijke behoefte aan een ruimere en verlengde basisvorming.

Er moet, ook los van de geplande verlenging, de bestendige zorg blijven voor adequate opvangs- en opvoedingsstructuren in het kader van de vernieuwde onderwijsstructuren.

Eventuele hervormingen zullen zeker niet mogen gaan in de richting van een eenzijdige, kortzichtige en enge vakspecialisatie, maar moeten mikken op polyvalente beroepsopleiding waarbij elk individu een zo ruim mogelijke vorming meekrijgt als burger die morgen in de volwassenenmaatschappij terechtkomt.

DE HEER H. DE CROO : Zeer juist !

DE HEER W. SEEUWS : Daaruit volgt dat een maatschappelijke vorming waarmee bij het VSO-I werd gestart, maar dat in VSO-II grotendeels verdween, in een aangepaste vorm een nieuwe kans verdient, gebruik makend van eigen en buitenlandse ervaringen en waarbij de negatieve punten kunnen weggewerkt worden.

In dat verband, mijnheer de Minister, wordt de school er nu sinds jaren van beschuldigd geen voldoende aandacht te besteden aan de sociale bewustmaking van de jongeren.

Het is ook al jaren dat men steeds weer moet vaststellen dat jonge mensen onvoldoende inzicht hebben in de maatschappij die zij binnentreden en waarin ze zeer snel zelf verantwoordelijkheid moeten leren nemen.

Steeds weer wordt gevraagd dat de school wat zou gaan doen aan dit sociaal analfabetisme.

In 1970 nochtans werd een poging gedaan om aan dit probleem een oplossing te geven door de invoering van „maatschappelijke vorming”, dat toen het sleutelvak en het kernstuk werd genoemd van het vernieuwd onderwijs.

Naar aanleiding van heel wat polemieken hier rond, niet zozeer tegen het vak zelf, maar omdat hierdoor een aantal klassieke vakken gedeeltelijk moesten wijken, naast het signaleren van een aantal klachten rond vermeende of waarachtige gevallen van indoctrinatie, was voor uw voorganger, — en zijn naam werd daarnet zo vaak genoemd — mijnheer de . Minister een voldoende reden om de maatschappelijke vorming uit de observatie en de oriëntatie te verbannen,

Wie dus na het doorlopen van de oriëntatieafdeling het onderwijs verlaat, dreigt weer als sociaal analfabeet de maatschappij binnen te treden. Het kan misschien waar zijn dat in 1970 de zaak tactisch verkeerd werd aangepakt en de poging tot inzicht bijbrengen in de maatschappij niet mocht gebeuren ten nadele van vakken als biologie, geschiedenis en aardrijkskunde, maar dit neemt niet weg dat de aanpak van het sociaal analfabetisme een dringende noodzaak blijft en er in het secundair onderwijs ruimte dient gevonden te worden om te beletten dat nog verder jonge mensen die de school verlaten zonder het secundair onderwijs volledig te hebben doorlopen, zich als vreemden in de maatschappij zouden voelen. Het is overigens onze overtuiging dat ook de studenten die hun studies in het secundair onderwijs volledig afmaken op dit vlak feitelijk misdeeld zijn omdat thans onvoldoende ruimte beschikbaar is om iets ernstigs te doen tegen dit sociaal analfabetisme. Ter intentie van diegenen in deze vergadering die menen dat het hier zou gaan om het invoeren van gevaarlijke experimenten en voor wie dadelijk beelden oprijzen van revolterende jongeren wil ik bv. verwijzen naar de gevolgde politiek in ons buurland Frankrijk waar in 1973 de toenmalige Minister van Onderwijs bepaalde dat 10 procent van het aantal lesuren diende gebruikt te worden voor activiteiten die de leerlingen wegwijs konden maken in de samenleving. Zijn opvolger, gaf in 1976 nog duidelijker richtlijnen, richtlijnen waarin hij stelde dat de 10 procent lesuren moesten dienen voor, ik citeer, „de opening van de school naar de moderne samenleving”, en hij noemde dit één van de nieuwe doelen van zijn onderwijs-hervorming.

De opvatting dat de school de studenten kennis van en inzicht in de samenleving dient te geven, de samenleving waar ze nu in leven om daar straks als volwaardige staatsburgers in te kunnen functioneren, is ook in onze buurlanden algemeen aanvaard. Ook dit is een reden te meer om daar ook in dit taalgebied iets meer aan te gaan doen.

Tenslotte, mijnheer de Minister, is ons inziens enkel en alleen het Ministerie van Nationale Opvoeding bevoegd en beschikt het over de gewenste infrastructuur om onderwijs, ook na de schoolplichtverlenging te organiseren.

DE HEER H. DE CR00 : Ook bij de RVA !

DE HEER W. SEEUWS : Het leercontract en de daarmee rechtstreeks verbonden zogenaamde Instellingen voor Middenstandsopleiding en Vervolmaking bijvoorbeeld, zouden op zijn minst veel enger moeten samenwerken met Nationale Opvoeding op pedagogisch vlak, de begeleiding van Nationale Opvoeding moeten aanvaarden en haar

opdracht verruimen met een op een intreden en integratie in de volwassenenmaatschappij gerichte vorming.

We gaan verder akkoord met een recyclage van de huidige leerkrachten, maar het knelpunt blijft de normaalscholen, die de vernieuwing niet altijd zijn gevolgd.

Uw standpunt, mijnheer de Minister, dat het onderwijs een rustperiode nodig heeft, kan volledig worden bijgetreden. Maar eveneens is het nodig dat een der meest dringende problemen wordt aangepakt : de hervorming van de hogere pedagogische instituten.

Al te veel sturen deze instituten jonge mensen met een diploma het onderwijs in, waar ze belast worden met het onderricht in vakken waarvoor ze geen specifieke opleiding hebben gekregen. Tot dit tot rust komen dient echter ook gerekend dat in een sfeer van serene overweging opnieuw alle programma's dienen doorgelicht te worden door de programmacommissies van de verschillende vakken in het secundair onderwijs.

Het streefdoel zou toch moeten zijn, mijnheer de Minister, dat na deze hernieuwing de goedgekeurde programma's voor minstens drie tot vijf jaar zullen worden toegepast.

DE HEER H. DE CR00 : Acht jaar !

DE HEER W. SEEUWS : Het was helaas in het verleden al te dikwijls het geval dat leerkrachten van jaar tot jaar nieuwe programma's kregen te verwerken.

Gevolg is dat zij dan ontmoedigd geraken omdat ze het gevoel hebben ieder jaar opnieuw wegwerp-werk te presteren.

We weten, mijnheer de Minister, dat ook deze problemen uw bijzondere aandacht gaande houden en we hopen, naar aanleiding van de bespreking van de begroting voor 1978 in beide Kamers, dieper te zullen kunnen ingaan op de problemen van de verlenging van de leerplicht en op dit van de ook in dit opzicht sociaal-economisch achteruitgestelden die in ons genormeerd onderwijs niet meekunnen en worden afgestoten. **(Applaus bij de leden van de meerderheidspartijen)**

DE VOORZITTER : Dames en heren, wij onderbreken thans het debat en zetten de bespreking voort om 14 uur. De vergadering is gesloten.

— **De vergadering wordt gesloten om 12.30 uur.**

SCHRIFTELIJKE VRAGEN EN ANTWOORDEN (R.v.O. art. 51)

Indiening

Schriftelijke vragen werden ingediend door de he-

ren W. Calewaert, J. Caudron, D. Coens, J. Gabriels, J. Gerits, W. Kuijpers, mevrouw M. Plan-

neels-Van Baelen, de heer K. Poma, mejuffrouw R. Steyaert, de heren M. Vandewiele, G. Van In.

MIDDAGVERGADERING

VOORZITTER

de heer M. Coppieters

De heren D. Coens en M. Galle, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

— *De vergadering wordt geopend om 14.10 uur.*

DE VOORZITTER : Dames en heren, de vergadering is geopend.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

DE VOORZITTER : Ik deel aan de Raad mee dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden :

J. Adriaensens, J. Bascour, E. De Facq, A. De Deneir, J. Henckens, J. Nauwelaerts-Thues, P. Poortmans, C. Smitt, H. Suykerbuyk, P. Van Grembergen, A. Verbist, gezondheidsredenen ; D. Claeys, J. Daems, A. Geerinck, M. Olivier, K. Poma, E. Raskin, E. Vansteenkiste, ambtsverplichtingen ; M. Bode, A. Bourgeois, W. Geldolf, familieverplichtingen.

BELEIDSNOTA NATIONALE OPVOEDING ingediend door de heer J. Ramaekers, Minister van Nationale Opvoeding - 74 (197711978) - Nrs. 1 en 2

Voortzetting en sluiting van de bespreking

DE VOORZITTER : Dames en heren, aan de orde is de voortzetting van het debat over de Beleidsnota Nationale Opvoeding van de heer Ramaekers, Minister van Nationale Opvoeding. De woordvoerders van de verschillende fracties zijn zo vriendelijk geweest het gestructureerd debat strikt na te leven. Zo komen wij thans aan de bespreking van het hoofdstuk III, Buitengewoon Onderwijs.

De heer Bonnel heeft het woord.

DE HEER R. BONNEL (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, hoe dringend en noodzakelijk de oplossingen zouden **kunnen** zijn van de problemen

die in de beleidsnota in verband met het buitengewoon onderwijs worden aangeraakt, fundamentele opties, beleidsvisies in verband met de aanpak en de ontwikkeling van dit onderwijs worden in de tekst nergens aangeduid.

Hier wordt gesleuteld aan symptomen ; hier worden pleisters gelegd op een houten been, maar van enige globale aanpak is geen sprake. **De** doelstellingen die het beleid met het buitengewoon onderwijs op het oog heeft, worden niet geformuleerd.

Vanuit de beleidsnota hadden wij graag vernomen welke oriëntatie men wil geven aan het buitengewoon onderwijs ; welke de inzichten zijn in verband met de integratieproblematiek van het buitengewoon onderwijs in het totale **gehandicap-**tenbeleid ; voor welke verhouding ten aanzien van het gewoon onderwijs er wordt geopteerd ; welke visie men heeft inzake buitengewoon onderwijs ten aanzien van sociale, culturele en economische gegevens.

Zolang voor deze fundamentele punten geen optie wordt voorgesteld, kan men bezwaarlijk spreken van een onderwijsbeleid inzake buitengewoon onderwijs.

Concrete maatregelen moeten genomen worden in functie van duidelijk geformuleerde doelstellingen.

Het is al te simplistisch zich te beperken tot de voorstelling van de situatie die zou te herleiden zijn tot twee gebieden, zoals wordt gezegd : het buitengewoon onderwijs zelf en **de** relatie ervan met andere dienstenverleners.

Het buitengewoon onderwijs is ook niet gered met nog eens te wijzen op de verschillen die er bestaan tussen de verschillende onderwijsnetten ter zake ; of met detailpunten over **inschrijvings-**verslagen ; of door te zeggen dat leerlingen niet te lang in een bus mogen zitten. Al deze, en andere aangehaalde zaken zijn zeer belangrijk, maar passen niet in een beleidsnota die naam waardig.

Het zal hier dan ook de plaats niet zijn om al deze detailpunten, hoe belangrijk ook, te bespreken. Wij hebben hier een tekst verwacht die ons in de gelegenheid zou stellen een fundamentele discussie aan te gaan over deze zo belangrijke **on-**derwijsvorm. Door zich te verbergen achter inventarisatie van de problemen-van-alle-dagen, ontnemt men de mogelijkheid daartoe.

Bijzonder treurig is, in dit verband, de beslissing

waarbij het KB van 1 april 1977 wordt opgeschort en wellicht vernietigd. De uitvoering van de wet op het BO wordt hier in één van zijn belangrijkste aspecten uitgesteld. Dit uitvoeringsbesluit niet uitvoeren en terzelfder tijd beweren dat de wet op het BO met bekwame spoed operationeel moet worden gemaakt, is niet alleen contradictorisch maar getuigt van een dubbele houding ten aanzien van het probleem. Dit KB is de vrucht geweest van duidelijke uitgangspunten, langdurig overleg en inspraak en advies van de bevoegde instanties als daar zijn de administratie en de Hoge Raad voor het BO. Het organiek besluit was een eerste luik van de drie fundamentele panelen van het BO. Samen met de eigen pedagogische **begeleidings**-normen en de rationalisatie van het BO, vormen de eigen organisatie en de eigen structuren van het BO de basis voor elke verdere uitvoering van de wet.

Deze problemen zijn zeer nauw aan elkaar verbonden en vereisen daarom een doordachte en globale aanpak. Daarna, en in functie ervan, dienen de pedagogische inspectie en de opleiding van de leerkrachten te worden uitgewerkt.

Het ontbreekt in de huidige beleidsnota aan een beleidsstrategie. Het is alsof men alle problemen tegelijkertijd wil en kan aanpakken. Men vergeet daarbij te zeggen vanuit welke inzichten men denkt te vertrekken. De ganse nota blijft een naast elkaar schrijven van de problemen, die reeds bij herhaling werden geformuleerd, maar geeft geen visie op de oplossing ervan.

Daarenboven beweren dat de principes van het besluit van 1 april 1977 onduidelijk zijn en zouden leiden tot een chaotische toestand is ofwel bekenen dat men de problematiek van het BO niet kent ofwel een uiting van enggeestig politiek beleid ter zake. Het beleid weet bepaald goed dat hierdoor de uitvoering van de wet vertraagd wordt en de huidige besprekingen omtrent de herwerking van bovengenoemd besluit, bewijzen dat het fout was de uitvoering van de wet dusdanig te blokkeren. Beter dan een inventaris te maken van de gekende problemen ; beter dan te doen alsof de tijd gedurende drie jaren bleef stilstaan ; beter dan de tijd te steken in herhaling van gevoerde discussies, zou het beleid zich kunnen inspannen om verder te bouwen aan de uitvoering van de wet op het BO, niet in woorden maar in daden.

Zolang hiervan geen aanduidingen aanwezig zijn ; zolang de ontwikkeling van het BO wordt gezien in termen van deel-aspecten zonder relatie met het geheel van de gehandicapten-problematiek ; zolang elke continuïteit in de weg wordt gestaan, kan men bezwaarlijk spreken van enig beleid inzake buitengewoon onderwijs. (*Applaus*)

DE VOORZITTER : Mevrouw Demeester - De Meyer heeft het woord.

MEVROUW W. DEMEESTER-DE MEYER (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, namens mijn fractie wens ik niet als verlaggever maar wel als deelnemend lid aan deze discussie het woord te voeren met betrekking tot het buitengewoon onderwijs.

Aansluitend met wat collega Swaelen reeds als een belangrijk prioritair punt heeft vooropgesteld, wil ik onderstrepen dat wij bijzonder aandacht willen wijden aan de uitvoering van de wet op het buitengewoon onderwijs. In dit verband deel ik geenszins de mening van de heer **Bonnell** die heeft gezegd dat het Koninklijk Besluit van 1 april niet had mogen worden opgeschort, omdat dit de uitvoering van de wet op het buitengewoon onderwijs zou hebben geremd.

Ik herinner mij dat ik twee jaar geleden, bij de besprekingen van de begroting van Onderwijs, hier in deze Kamer, de toenmalige Minister van Onderwijs, de heer De Croo, heb aangemaand een aantal koninklijke besluiten te treffen en een aantal correcties aan te brengen in bestaande koninklijke besluiten in uitvoering van deze wet. Ik kan dezelfde lijst van teksten van twee jaar geleden terug voor mij nemen en vaststellen dat daaraan weinig is gebeurd. Ik kan niet zeggen dat het Koninklijk Besluit van 1 april 1977 in eerste instantie de uitwerking is geworden van de wet op het buitengewoon onderwijs. Er zijn belangrijker prioritaire eisen, waarop ik straks even zal terugkomen, waaraan vooraf gevolg had kunnen worden gegeven.

De conclusie van de uiteenzetting van de heer **Bonnell** zou kunnen zijn dat de eisen die hij aan de huidige Minister stelt uiteraard goede eisen zijn maar dat daaraan reeds lang had kunnen gevolg worden gegeven door zijn voorganger, de heer De Croo.

De wet op het buitengewoon onderwijs werd geconcipeerd en goedgekeurd in deze Kamer in 1970. Er zijn een aantal belangrijke koninklijke besluiten die moeten worden aangepast en die moeten worden gewijzigd. Ik zou in herhaling vervallen, en dit is zeker niet mijn bedoeling, wanneer ik hier een opsomming zou geven van de koninklijke besluiten die nog zouden moeten worden uitgevaardigd.

Ik zou toch even de aandacht van de leden van deze Raad willen vragen, en vooral van de Minister, voor het probleem van de kaderwetten. Wij maken kaderwetten, en ik meen dat het goed is omdat binnen deze kaderwetten een algemene conceptie van het probleem kan worden gesitueerd. Meer concreet, de kaderwet op het buitengewoon onderwijs heeft aan dit onderwijs een conceptie gegeven waarmede wij na zeven jaar in grote mate nog kunnen akkoord gaan.

Het probleem van een kaderwet ligt wel in het feit dat men zich de vraag kan stellen waar nu

eigenlijk de macht van dit Parlement ligt. Een kaderwet is er om een algemene conceptie mogelijk te maken en binnen die algemene conceptie een aantal problemen te laten oplossen bij koninklijke besluiten, omdat men problemen soepel moet kunnen hanteren en bepaalde opvattingen ook moeten kunnen worden gewijzigd na een praktijk van een paar jaren. Dit is het hoofddoel van een kaderwet. Dit is een belangrijke vaststelling.

Maar we zien intussen dat niet alleen met betrekking tot de wet op het buitengewoon onderwijs, maar ook met een aantal andere kaderwetten, men van een kaderwet gebruik maakt om een aantal globale visies vast te leggen, maar dat deze globale visies niet operationeel worden omdat de uitvaardiging van de koninklijke besluiten wordt geblokkeerd. Dit ontmoedigt de Parlementsleden die inderdaad trachten enige zin te geven aan het wetgevend werk dat zij verrichten. Daarbij wordt ook de vraag gesteld of het in de toekomst nog goed is kaderwetten te concipiëren, indien ook de koninklijke besluiten niet, zo spoedig mogelijk, worden gepubliceerd.

Ik wil onderstrepen, mijnheer de Minister, dat de betekenis die een kaderwet intussen heeft gekregen stilaan vreeswekkend is geworden en niet meer beantwoordt aan de betekenis die er vroeger werd aan gegeven, namelijk via een globale conceptie te komen tot een goede uitvoering.

Ik verheug mij daarom erover dat Uzelf in uw tekst hebt geformuleerd dat U de laatste Minister zou willen zijn die koninklijke besluiten uitvaardigt. Ik hoop dat U inderdaad de laatste Minister zult zijn die koninklijke besluiten uitvaardigt, maar dat U niet de laatste Minister zult zijn die veranderingen in koninklijke besluiten zal aanbrengen. Het doel van een kaderwet is toch dat koninklijke besluiten kunnen worden aangepast op het ogenblik dat men voelt dat deze koninklijke besluiten niet meer beantwoorden aan de noden die er bestaan.

Vandaar dat ik toch nog even wil repliceren op wat de heer Bonnel heeft gezegd. Hij zegt dat het koninklijk besluit van 1 april 1977 is ontstaan na langdurig overleg en na raadpleging van de adviesorganen. Mijnheer Bonnel, indien ik mij niet vergis, is er met het advies van de Hoge Raad met betrekking tot dit koninklijk besluit geen rekening gehouden, evenmin als met het advies van de verschillende betrokken instanties.

Ik hecht eraan dit te onderstrepen, omdat ik het niet eens was met de visie die in het koninklijk besluit van 1 april 1977 tot uiting is gekomen. Wij hebben al te lang gepraat over het buitengewoon onderwijs. Wij hebben getracht daarover bepaalde concepties te ontwikkelen. Wanneer men die niet terugvindt in koninklijke besluiten, die na langdurig overleg worden tot stand gebracht, meen ik

dat dit overleg geen enkele zin heeft gehad en dat de adviesorganen op onvoldoende wijze werden geraadpleegd en dat met hun advies niet volledig werd rekening gehouden.

Mijnheer de Minister, ik heb reeds gezegd dat ik mijn lijst van twee jaar geleden hier terug zou kunnen aanhalen. Ik wil alleen uw aandacht vragen voor twee aspecten waarover wij in de commissie hebben uitgeweid, namelijk in eerste instantie het probleem van het leerlingenvervoer.

U kent dit probleem. Het is niet zo eenvoudig op te lossen zoals collega Kuijpers het heeft gezegd. Hieromtrent zijn belangrijke studies noodzakelijk om een goede oplossing te vinden. Het is niet alleen een kwestie van kinderen van de school naar huis te brengen, maar een kwestie van het begeleiden en het opvoeden van deze kinderen tijdens het vervoer.

Ik vraag dat U rekening zou willen houden met de verschillende moeilijkheden die bestaan en dat U werk zou maken in uw kabinet en in uw administratie van de onderzoeken die daaromtrent aan de gang zijn en dat U spoedig daaruit besluiten zou trekken.

Een tweede belangrijk aspect bij de verdere uitvoering van de wet op het buitengewoon onderwijs is de rationalisatie van de verschillende niveaus in dit onderwijs en vooral met betrekking tot het opheffen van de remwet in verband met het secundair onderwijs in het buitengewoon onderwijs. Ik weet dat uw bekommering daaromtrent groot is.

Ik wens toch nog even uw aandacht hiervoor te vragen.

Het tweede deel van mijn betoog betreft de nieuwe visie die wij moeten creëren omtrent dit buitengewoon onderwijs. Wij hebben in 1970 een wet geconcipieerd. Deze wet is bijna totaal uitgevoerd. Dit betekent niet dat wij intussen — ik heb getracht dit te ontwikkelen met betrekking tot de uitvaardiging van koninklijke besluiten — geen aangepaste wijzigingen moeten aanbrengen of nieuwe visies ontwikkelen uitgaande van heden-daagse aspecten.

Er is volop discussie aan de gang omtrent het buitengewoon onderwijs en de integratie daarvan in het gewoon onderwijs.

Hieromtrent hebben wij niet zoveel teruggevonden in uw beleidsnota als dusdanig, mijnheer de Minister, maar wij verheugen ons erover dat tijdens de discussie in de commissie dit tekort enigszins is aangevuld en dat ook uw visie hieromtrent strookt met de visie van verschillende commissieleden, met name dat er moet gestreefd worden naar een zo goed mogelijke integratie van het buitengewoon onderwijs in het gewoon onderwijs.

Ik zou graag een aantal argumenten willen ontwikkelen die pleiten voor deze integratie.

Een eerste argument lijkt mij van antropologische aard.

Mensen hebben, ondanks alle verschillen, enorm veel gemeen.

Het onderwijs moet bijdragen — en U onderstreept dat herhaalde malen in uw nota, mijnheer de Minister — tot de ontplooiing van alle leerlingen.

Van het weten en het kennen is er een enorme evolutie tot de wijze waarop men een kind kan helpen zich te ontplooiën in het onderwijs. Deze ontplooiing moet geschieden in een vorm en op een niveau die aangepast zijn aan elk individu.

Daarom lijkt het mij niet zo gunstig dat er een verwijdering is van gehandicapten uit het gewoon onderwijs, zowel ten opzichte van de ene groep, met name de gehandicapten, als ten opzichte van de andere groep, de niet-gehandicapten, omdat beide groepen recht hebben op elkaars aanwezigheid.

Ik vind dit bijzonder belangrijk, ten einde de diversiteit van de pluriformiteit van het mens zijn te kunnen beleven.

Ik geloof dat het goed is dat wij van elkaar weten dat de enen intelligent zijn en de anderen eerder emotioneel, dat de enen **méer** kunnen dan de anderen, maar we moeten ook weten dat wij van diegenen die beperkt zijn in hun mogelijkheden tot menselijke ontplooiing, heel veel kunnen opsteken.

Daarom zou ik willen dat men de gehandicapten laat participeren in alle aspecten van deze samenleving en dat deze participatie in eerste instantie zou gaan tot in het onderwijs.

Een tweede argument waarop men zich kan beroepen is het negatieve effect van het buitengewoon onderwijs. Men onderstreept een aantal negatieve effecten van het buitengewoon onderwijs die pleiten voor het opnemen van gehandicapten in het gewoon onderwijs.

Ik verklaar mij nader.

Het buitengewoon onderwijs zou, hoe dan ook, stigmatiserend werken, met name etiketterend en dat kan niet anders. We gaan bepaald etiketten plakken op mensen die naar het buitengewoon onderwijs worden gestuurd. Ik zou bijna zeggen dat aan deze kinderen gewoonlijk het negatief kenmerk wordt toegeschreven omdat -zij georiënteerd worden naar het buitengewoon onderwijs. Vanuit deze oriëntatie en vanuit het volgen in het buitengewoon onderwijs ontstaat dan ook een vooroordeel.

Ik zou hierover enkele kleine **anecdotes** kunnen vertellen, maar binnen mijn tijd van 15 minuten mag ik mij daartoe niet laten leiden.

Het is zo dat men iemand met een eerder verzwakt mentaal niveau, iemand met een verzwakte begaafdheid, die verwezen wordt naar het buiten-

gewoon onderwijs, een etiket opplakt dat die persoon als dusdanig wellicht niet zou moeten krijgen.

Uit onderzoeken is trouwens gebleken dat **oud**-leerlingen uit het buitengewoon onderwijs dikwijls negatief worden begeleid en negatief worden beoordeeld.

Er is eveneens uit onderzoeken gebleken dat het onderwijskundig rendement van het buitengewoon onderwijs niet zo erg groot is met betrekking tot de schoolse kennis, dus niet met betrekking tot de ontplooiing van het individu.

Ik ben er trouwens van overtuigd dat degenen die les geven in het buitengewoon onderwijs, dit met een grotere toewijding doen dan degenen die in het gewoon onderwijs staan.

Voor de schoolse kennis en voor de zwaarst en matig gehandicapten is dit wellicht niet zo belangrijk, maar voor de licht mentaal gehandicapten is het toch wel belangrijk dat men enige aandacht besteedt aan deze schoolse kennis.

Men kan daarbij uiteraard een aantal bedenkingen formuleren.

Een derde reeks argumenten die pleiten voor de integratie van het buitengewoon onderwijs in het gewoon onderwijs, zijn deze in verband met de problematiek van de **definiëring** en de diagnostisering.

Weten tot welke groep een persoon behoort is moeilijk te bepalen. Denken wij maar aan de moeilijkheden in verband met de multiple-gehandicapten, aan kinderen met leer- en gedragsmoeilijkheden. Men kan moeilijk bepalen tot welk type, zij het type één, twee tot en met acht, een gehandicapte in feite behoort.

Welnu, deze problematiek hangt samen met het feit dat -onderzoek op dit gebied aanduidt dat de relatie tussen begaafdheid, milieu, erfelijkheid en schoolprestatie minder éénduidig is dan vroeger werd aangenomen. Het is trouwens bewezen door een aantal genetici dat de erfelijkheid van de intelligentsia zeer sterk polygenetisch is, m.a.w. dat men zo maar niet kan zeggen dat de verstandige afkomstig is van de verstandige en vice versa.

Het gewoon onderwijs houdt tot op heden onvoldoende rekening met de individuele verschillen tussen mensen. Men is gewoon kinderen met minusvarianten naar het buitengewoon onderwijs te verwijzen. Het falen is dan niet zozeer de schuld van het kind als wel van de werkwijze, eventueel van de leerkrachten of van de school. Er zijn een aantal argumenten contra tegen deze integratie van het buitengewoon onderwijs in het gewoon onderwijs. Zal men inderdaad de stigmatisering wegwerken? Zal er niet een grotere discriminatie ontstaan wanneer zij onderling met elkaar moeten opgroeien? Ik geloof dat hier een belangrijke taak is weggelegd voor de leerkrachten die uiteraard moeten kunnen ondervangen wanneer kinderen ten

opzichte van elkaar hard kunnen zijn. Wanneer zij dan gehandicapt zijn of niet, kinderen blijven hard tegen mekaar en dit sterkt ook in het opgroeien de ontplooiing van elk individu wanneer dit goed kan opgevangen worden. Men zegt ook dat men niet kan pleiten voor deze integratie omdat er een tekort is aan specifieke begeleiding in het gewoon onderwijs. Maar specifieke begeleiding kan ook gegeven worden in de gewone school. Het is een kwestie van conceptie die men heeft over de gewone school. De weerstanden zijn meestal gebaseerd op basis van de gedachte : moeten wij dan de routine en de gewoonten doorbreken ?

Mijn antwoord hierop is uiteraard ja.

Wanneer men het probleem kan definiëren dat zich stelt inzake de begeleiding van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs, dan heeft men reeds voor 80 % de oplossing voorhanden.

DE VOORZITTER : Mevrouw, mag ik U verzoeken te besluiten ?

MEVROUW W. DEMEESTER-DE MEYER : Ik besluit, mijnheer de Voorzitter.

Men kan inderdaad een aantal experimenten opzetten. Ik zou dan in mijn besluit de heer Minister willen verzoeken het experiment van het vernieuwd lager onderwijs gedeeltelijk uit te breiden en ook dan in de commissie, die het vernieuwd lager onderwijs begeleidt, een nieuwe kracht te voorzien die zich specifiek gaat bezighouden met de experimenten die men zou kunnen organiseren in het vernieuwd lager onderwijs inzake opname van gehandicapten in dit gewoon onderwijs. Het zou ons te ver leiden om de uitwerking van deze experimenten hier verder te ontwikkelen, maar ik meen dat dit in drie fasen moet kunnen gebeuren :

Een eerste fase is de fysieke integratie, waarmee ik bedoel het aanwezig zijn.

Een tweede fase is de functionele integratie, waarmee ik bedoel dat de gehandicapten en de niet-gehandicapten een functie voor elkaar gaan krijgen, die ik vooraf reeds ontwikkelde.

Een derde fase, de sociale integratie, dus het volledig met elkaar opgroeien, het volledig met elkaar ontplooiën.

Naar gelang van de mogelijkheden van de gehandicapten zouden deze drie fasen doorlopen worden door de verschillende groepen en zou men ofwel bij fase één, bij fase twee, of fase drie blijven steken afhankelijk van zijn eigen mogelijkheden. Ik ben er mij van bewust dat een bepaalde groep alleen maar fase één zal bereiken, maar dan is het nog beter dat men het onderwijs gemeenschappelijk organiseert dan het te sterk scheidt.

Mijnheer de Minister, tot slot zou ik willen zeggen

dat heel deze begeleiding en omvorming niet te snel moet kunnen gaan, maar dat zij toch gepaard moet gaan met de opleiding van alle leerkrachten die les geven in het gewoon onderwijs omdat zij in hun opleiding ook geconfronteerd worden met de begeleiding van gehandicapten en niet-gehandicapten.

(Applaus bij de leden van de meerderheid)

DE VOORZITTER : Wij bespreken thans hoofdstuk IV, Psyche-medisch-sociale Centra. De heer Mesotten heeft het woord.

DE HEER W. MESOTTEN **(op de tribune)** : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, ik wens niet in herhaling te treden met wat uitvoerig in commissieverband besproken werd en beperk mij tot een paar algemeenheden waarvoor ik de bijzondere aandacht van deze Cultuurraad durf te vragen en meer speciaal deze van de Minister van Nationale Opvoeding.

Waar het de PMS-centra betreft, durf ik in goede moede te verklaren dat de ruime plaats die de huidige Minister in zijn beleidsnota hiervoor toe gemeten heeft, meer dan verantwoord is. Immers, in het geheel van de onderwijsvernieuwingen die sedert verscheidene jaren, bij wijze van experiment, uitgetest worden in haast alle geledingen van het onderwijs, over alle netten heen, is het met de dag duidelijker geworden dat thans alle hens aan dek dienen geroepen te worden.

Dienvolgens zou het onlogisch zijn het voorradige potentieel aan deskundige krachten die tot de PMS-sector behoren, niet tenvolle te laten meespelen, vanzelfsprekend naast directies, leerkrachten en ouders, om de participatie van de leerlingen zelf niet te vergeten.

Het deficiënte van de pedagogische opgave, de inzet en goodwill van zovelen ten spijt, houdt nauw verband met de vastgeankerde structuren, waarvan de bedienaars en de gebruikers zich dikwijls moeilijk kunnen losdenken en nog minder losmaken, om van de belangenbehartiging van instellingen of personeel niet te spreken.

De autonome, onafhankelijke opstelling van de werkelijk deskundigen uit de PMS-centra laat allicht beter en gemakkelijker toe een objectief oordeel te vormen over de reële mogelijkheden van de leerlingen. Zij stellen gemakkelijker de lacunes in het opvoedingsproces vast die dienen verholpen te worden en, mits het vervullen van een reeks voorwaarden waartoe de mogelijkheid moet worden geschapen, zoals de gezonde open onderlinge verhouding van alle betrokken partijen, zijn zij in staat de vereiste continubegeleiding te verzekeren.

Wij staan inmiddels ver af van de beperkte voorlichtingsopdracht die aanvankelijk de oriënterings-

centra toegewezen kregen en die zich beperkte tot globaal testonderzoek of tot periodische onderzoeken, zij het op cruciale overgangsmomenten in het leerproces.

Ofschoon ver van volmaakt en zonder mirakelen te mogen verwachten, door de evolutie zelf en inpikkend op de realiteiten van vernoemd leerproces, zijn de diensten voor studie- en beroepsoriëntering en mogelijk meer nog de PMS-centra zich gaan omvormen. Ze vervullen thans, of wensen dit in de nabije toekomst te doen, een drievoudige opdracht, met name een continuontwikkelingsbegeleiding van bij de intrede en doorheen geheel de schoolperiode, naast en met — voor zover nodig — een crisisbegeleiding en tenslotte een systeembegeleiding.

De crisisbegeleiding, — waarop wij iets verder willen ingaan —, vanzelfsprekend al naar gelang de aard van de gevallen die zullen **variëren** : zo bijvoorbeeld als het gaat om het vaststellen van de al dan niet schoolrijpheid bij de overgang van de kleuterschool naar het basisonderwijs, het al dan niet oplopen en wegwerken van schoolse achterstand — globale of gedeeltelijke — al dan niet opgevangen in de aanpassingsklassen waarvan wij de toekomstvisie van de heer Minister, om deze te veralgemenen, volmondig onderschrijven. Want, waar een goede begeleiding én door de directies van de school én door bekwame leerkrachten, geboden wordt, samen met de PMS-begeleiding, is de eerste evaluatie tot **dewelke** men bv. in Limburg kwam, meer dan bevredigend. De cijfers liggen dusdanig hoog zodat deze veralgemening, mijnheer de Minister, méér dan verantwoord is.

De crisisbegeleiding, zo zei ik, situeert zich op tal van momenten, niet alleen zich beperkend bij de overgang van de kleuterschool naar de lagere school, niet alleen bij de partiële defecten, maar zeer in het bijzonder in het kader van het buitengewoon onderwijs. Hiervoor werd door meerdere sprekers een bijzondere aandacht gevraagd, waarbij wij ons volgaarne aansluiten. Het **tenvolle** operationeel maken van de wet op het buitengewoon onderwijs werkt de verdelende rechtvaardigheid in de hand die in het geheel van het onderwijs moet gaan spelen. Terecht werd door de woordvoerder van de CVP overeenstemmend met de regeringsverklaring, deze integrale uitvoering als prioritair gesteld.

Het is in dat kader, geachte Vergadering, dat het PMS-werk en het buitengewoon onderwijs zeer nauw met elkaar verbonden zijn ; zij het bij voorkeur via meer gespecialiseerde centra. Maar evenzeer, naast de reeds vermelde vormen van begeleiding, moet evenzeer plaats en aandacht geschonken, aan de velerlei experimenten die zich zowel in het kader van het VLO als het **VSO** situeren, maar waarin de PMS-begeleiding ook als systeem-

begeleiding — de derde opdracht van het vernieuwd PMS-werk — van enorme betekenis geworden is.

Immers elkeen erkent dat een veelheid, een verscheidenheid en een grote complexiteit inzake opvoedingsproblemen zich in de voortgezette onderwijsvormen is gaan vertonen, niet alleen omwille van het kwantitatief hoger aantal leerlingen in het secundair onderwijs — dit ingevolge de democratisering — maar ook en tegelijkertijd omdat kwalitatief, in een toekomstgerichte maatschappijvisie, zich meer en meer problemen zijn gaan stellen, die van de PMS-centra eigenlijk de best geschikte instantie maken om de leerlingen en de ouders effectieve hulp te bieden, objectieve informatie te verstrekken, ruim documentatie te bezorgen omtrent verdere studiemogelijkheden, maar meteen ook over zoveel andere opleidingsmogelijkheden en toekomstperspectieven, waarbij — laat het ons erkennen — elke gewone mens het noorden is gaan verliezen. Iedereen erkent dat ons onderwijssysteem, evenzeer als onze moderne maatschappij, uiterst gecompliceerd is geworden.

Bovendien, hoeft het te worden gezegd, dat wij op dit ogenblik qua toekomstperspectieven erg onzeker en onstabiel zijn geworden.

Naast een reeks secundaire onderwijsvormen die als een eindfase kunnen worden bestempeld, is deze PMS-begeleiding evenmin weg te denken bij de doorstroming naar hogere universitaire en niet-universitaire opleidingen, waar ook zij méér en beter dan vele andere een daadwerkelijke hulp en bijstand kunnen verlenen.

Het **deficiënte** van dit leerproces in zijn verschillende stadia betekent immers veel energieverlies van rechtstreeks en onrechtstreeks medebetrokkenen, maar evenzeer veel geldverlies, ook voor onze gemeenschap die aan opvoeding en onderwijs vele miljarden per jaar spendeert. Alhoewel als een investering op termijn bestempeld, zijn er de velerlei mislukkingen in het onderwijs, die tot nadenken stemmen en in de hoogste mate dienen voorkomen te worden. Tot het voorkomen van mislukkingen zijn velen geroepen, maar ik zou toch willen zeggen : zijn weinigen goed geplaatst.

Hierbij spelen zoveel andere factoren die de objectiviteit van velerlei handelen in het gedrang brengen.

Op grond van dit alles zou ik bij deze geachte Vergadering willen beklemtonen dat dit PMS-werk, in dit nieuwe perspectief, ten volle verantwoord is, maar dan ook zijn volle kansen moet krijgen, meer en betere kansen, om datgene waar te maken wat van haar kan en moet worden verwacht.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte Vergadering, het is met deze optiek voor

ogen dat ik de heer Minister zou willen uitnodigen het volgende mogelijk te maken :

1° De uitbouw van centra door wijziging van een verouderde en voorbijgestreefde reglementering.

2° Ondanks het begrip dat wij opbrengen voor 's lands beperkte **financiële** middelen, durven wij niettemin het opheffen van de personeelsstop bepleiten, overtuigd als wij zijn dat deze geringe meeruitgave bijdraagt, naast het voorkomen van menselijke mislukkingen — op zichzelf waardevol — zelfs op korte termijn tot het voorkomen van overbodige schoolse uitgaven die duurder uitvallen, en op langere termijn een positieve bijdrage vormen in ons economisch verhoogd en verbeterd rendement.

Tenslotte ook dat alles zou dienen te gebeuren binnen het nieuwe perspectief van denken waarbij iedereen binnen de schoolgemeenschap wordt betrokken. Enerzijds moet er een voldoende eerbied en openheid zijn voor elkaars opinie maar anderzijds een betere verstandhouding van de enen ten opzichte van de anderen,

Hier situeert zich dan, mijnheer de Voorzitter, dames en heren, wat ik als een meningsverschil in commissieverband heb aangevoeld, alwaar een van onze collega's voorstander bleek te zijn van een integratie van de PMS-centra in de school zelf en evenzeer een uniforme-pluralistische PMS-werking bepleitte. Hij zal het mij niet ten kwade duiden dat ik er een andere mening op na hou. Gesteund op een langdurige persoonlijke ervaring en op het advies van de technici die elke dag met het probleem en de moeilijkheden worden geconfronteerd, ligt het voor de hand dat een onderscheid dient gemaakt tussen het onderwijsbeleid waarbij de schooldirecties samen met de leerkrachten, om diverse redenen, een bepaalde autonomie moeten bezitten en de begeleiding van het PMS-centrum die evenzeer over een eigen autonomie moeten kunnen beschikken.

De belangen van de kinderen en van de ouders lopen niet altijd parallel met deze van de scholen. Daaruit alleen reeds kan de autonomie van beide instellingen nuttig blijken.

Het is duidelijk dat de moeilijkheden die de kinderen ondervinden aanleiding geven tot crisissituaties die kunnen veroorzaakt worden door factoren inherent aan de school als instelling en het onvolmaakte van haar werk- en handelwijze. In een centrum daarentegen moeten soms beslissingen worden genomen die in het belang van de leerlingen en van de ouders indruisen tegen het belang van een bepaalde school. Deze beslissingen kunnen niet worden genomen zonder een gewaarborgde onafhankelijkheid

Daarbij dienen wij uit te gaan van de diensten voor ondersteuning van de systeembegeleiding vanuit

het kennen van mogelijkheden en moeilijkheden van de leerling en de vertaling ervan naar de onderwijs- en opvoedingspraktijk, hetgeen veronderstelt dat men het systeem « school » kritisch kan benaderen. Om dat te doen moeten de centra en het personeel opnieuw volledig onafhankelijk zijn, alhoewel éénzelfde principiële opstelling evenzeer noodzakelijk blijft.

Om al deze argumenten geloven wij dat niet de integratie van een PMS-centrum in de school moet worden nagestreefd maar dat moet worden gezocht naar samenwerking tussen allen die daarbij betrokken zijn. Ik denk hier aan de hele schoolgemeenschap. Wil men deze schoolgemeenschap oprecht laten uitroeien, dan moet men daarbij betrekken de inrichtende macht, de directie en de leerkrachten, de ouders en de omringende gemeenschap. Zij moeten samen op weg gaan naar een verantwoord aanbod van opvoeding en onderwijs, dat van allen een geëngageerd zijn veronderstelt en dienvolgens niet neutraal kan worden opgezet.

Het werk van een PMS-centrum wordt dan zo delicaat dat een objectieve opstelling van het PMS-personeel absoluut moet worden gewaarborgd binnen onafhankelijke structuren,

Tenslotte, mijnheer de Voorzitter, wil ik er nog op wijzen dat niet alleen de jongeren die naar school gaan recht hebben op begeleiding. Wij moeten niet alleen denken aan degenen die na 14 jaar schoollopen, al is het dan de overgrote meerderheid, maar ook oog hebben voor deze jongeren die via de beroepsopleiding, de bijscholing of de herscholing, in een optiek van permanente vorming en het nieuwe stelsel van kredieturen, evenzeer recht hebben op begeleiding. Ofschoon hier een zekere specialisatie zich opdringt moet deze evenwel niet leiden tot dubbel gebruik en zekerlijk niet tot afzonderlijke gescheiden instellingen. Dit zou strijdig zijn met een gezonde rationalisatie die evenzeer op dit domein gewenst blijft.

Mijnheer de Voorzitter, ik had graag de Minister uitgenodigd om verder op dit onderwerp in te gaan, maar de tijd ontbreekt ons.

Ik had tenslotte een reeks vragen willen stellen betreffende de discriminatie die nog steeds bestaat ten opzichte van de gesubsidieerde centra en diensten, dit in vergelijking met deze van het Rijk. Er blijven niet minder dan zeven punten die nog moeten worden rechtgetrokken.

Mijnheer de Minister, U en wij allen hebben de wetgeving inzake het schoolpact onderschreven en wij zijn aan de toepassing ervan ten zeerste gehecht. Dit moet dan ook in de praktijk worden omgezet. Ik wil U ter zake een nota overhandigen en ik geloof U op Uw woord, waar U zegt dat U integraal de toepassing ervan garandeert.

De heer Swaelen zal het mij niet kwalijk nemen

indien ik, naast datgene wat hij in zijn merkwaa-
dige speech heeft vermeld, de PMS-sector, met
concreet de zeven punten die nog een oplossing
vragen, toevoeg aan de reeds lange lijst, vooraleer
er van een integrale toepassing van de schoolpact-
wetgeving sprake kan zijn.

Hierop zullen wij uiteindelijk oordelen, mijnheer
de Minister.

Ik dank inmiddels U, heer Minister, voor de goed-
wil en de Raad voor de aandacht.

(Applaus)

DE VOORZITTER : Dames en heren, hiermede
hebben wij het hoofdstuk van de PMS-centra af-
gesloten. Wij behandelen thans het hoofdstuk V,
Pedagogisch Hoger Onderwijs.
De heer Moors heeft het woord.

DE HEER C. MOORS (*op de tribune*) : Mijnheer
de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en he-
ren, in uw beleidsnota, mijnheer de Minister, ver-
meldt U een aantal principes die als goede uit-
gangspunten voor de reorganisatie van het pedago-
gisch hoger onderwijs kunnen worden genomen.
Ik vermeld : de integratie en de gelijkvormigheid
van de opleiding van de kleuterleidsters, onder-
wijzers en regenten ; ten tweede, complementariteit
van begeleiding, recyclage aan de opleiding ; ten
derde, het afstemmen van de opleiding — inzon-
derheid van de geaggregeerden voor het secundair
onderwijs — op de nieuwe methodieken en op de
onderwijsnormen zoals het vernieuwd beroepson-
derwijs (klasseraad, observatie en determinatie,
nieuwe opvoedingstechnieken) ; ten vierde, de mo-
gelijkheid om het diploma van geaggregeerde te
behalen in het onderwijs voor sociale promotie en
het behalen van brevetten, aanvullend bij het basis-
diploma.

Evenwel stellen zich een aantal vragen.

Ten eerste in welke mate sluit deze reorganisatie
aan op de evolutie op het internationale vlak en in
welke mate zal in de landen van de EEG de gelijk-
waardigheid van de diploma's worden gegaran-
deerd.

Ik verwijs hier naar een bijeenkomst in Kopen-
hagen van 11 tot 15 november 1977 waar ten
aanzien van het pedagogisch onderwijs volgende
opties werden aanbevolen :

- a) integratie van alle opleiding op het universitair
niveau ;
- b) de opleiding dient vanuit een gezamenlijk peda-
gogische opleiding te vertrekken naar de special-
iteiten in bepaalde vakken ;
- c) de opleiding wordt gekoppeld aan het weten-
schappelijk onderzoek.

Tweede vraag : de integratie. Mijnheer de Minister,

in feite voorziet U wel de fysieke integratie van de
drie opleidingen in één instituut, maar betekent dit
ook de integratie van de opleiding.

Inderdaad lezen wij op pagina 25 van het verslag:
„De diverse opleidingsvormen moeten meer aan-
dacht schenken aan elkaars werkerrein. De op-
leiding tot geaggregeerde van het kleuteronderwijs
en van geaggregeerde van het lager onderwijs moe-
ten onderling meer geïntegreerd worden. Tijdens
de aanvangsperiode — het eerste semester — moet
één gemeenschappelijk studiepakket worden aan-
geboden”. Doch, over integratie van opleiding van
geaggregeerde van het lager secundair onderwijs
met deze van geaggregeerde van het kleuteronder-
wijs en geaggregeerde lager onderwijs wordt niet
gesproken. Nochtans lijkt het mij wenselijk dat ook
hier een vorm van samenwerking wordt overwo-
gen.

Een derde vraag stelt zich als volgt : wordt de op-
leiding in het onderwijs voor sociale promotie en
het onderwijs voor het behalen van brevetten ook
geconcentreerd in de pedagogisch hogere institu-
ten ?

Een vierde vraag : de reorganisatie van het peda-
gogisch onderwijs zal gepaard gaan met een sterke
beperking van het aantal instituten.

Mijnheer de Minister, u verwijst in dit verslag
naar het experiment van de industriële ingenieurs
of naar de werkzaamheden in verband met de
rationalisatie van het secundair onderwijs. Overleg
zal voorzeker nodig zijn. Toch blijft er een grote
onduidelijkheid in de tekst.

Eenzijds spreekt u van een pedagogisch centrum
per provincie en anderzijds spreekt u van nauwe
samenwerking tussen deze centra en de hogere
pedagogische instituten.

Betekent dit dat in principe ook maar één peda-
gogisch hoger instituut per provincie wordt weer-
houden ? Dit is wel erg weinig. Welke criteria gaat
u hierbij hanteren ?

Tot zover een aantal vragen aangaande de peda-
gogisch hogere instituten en de te voorziene oplei-
dingen.

Terecht, mijnheer de Minister, hecht u veel belang
aan de pedagogische centra. Hun taak zal meer-
voudig zijn : verstrekken van informatie, begelei-
ding en onderzoek.

Deze centra spelen een centrale rol bij de vernieu-
wing van het onderwijs, en terecht. Het grootse
probleem van de onderwijsvernieuwing dwingt
daartoe, want het is gesteld van kleuterschool tot
universiteit. Daarbij mag men aannemen dat de
bestendige vernieuwing, bijscholing, heraanpassing
en verbetering een blijvende opgave is voor opvoe-
ding en onderwijs. Deze vernieuwing van het on-
derwijs mag niet lukraak gebeuren maar dient in-

tegendeel volgens een bepaalde strategie planmatig en procesmatig op gang gebracht te worden.

In feite dient zij op vier niveaus te verlopen. Vooreerst hebben wij het wetenschappelijk niveau. Heel de onderwijsvernieuwing kan niet los gedacht worden van de resultaten van de research op het domein van de sociologie, de psychologie, de pedagogie en de onderwijstechnologie.

Vervolgens hebben wij het niveau van de **conceptvorming**. Evenwel moeten de voornoemde resultaten in een concept gegoten, dienen uitgewerkte pedagogische en onderwijskundige modellen ontworpen en is er nood om deze modellen operationeel te maken.

Het derde niveau is gelegen op dit van de **recyclage**, informatie en training. Het operationeel maken van de pedagogische en onderwijskundige modellen zal duidelijk omschreven recyclagebehoeften bij het personeel voor gevolg hebben.

Informatie is hierbij nodig in verband met voornoemde pedagogische en onderwijskundige modellen en met onderwijstechnologische middelen.

Het vierde niveau omvat de toepassing in de lokale schoolgemeenschappen.

De verkregen informatie en training moeten gerealiseerd worden in deze schoolgemeenschappen.

Hierbij dient een goede samenwerking tot stand te komen tussen leerkrachten, leerlingen en ouders, begeleid door de schooldirectie en de schoolinspectie en ondersteund door de gereorganiseerde PMS-centra.

In deze optiek dacht ik, mijnheer de Minister, dienen de pedagogische centra terecht een centrale rol te vervullen. Weliswaar wordt een link gelegd naar de pedagogische instituten naar boven met het centraal pedagogisch bureau en de researchdiensten en pedagogische instituten van de universiteiten en naar de basis met de lokale schoolgemeenschappen.

Evenwél zou een betere aflijning van de taken en opdrachten van het wetenschapsmatig onderzoek, de conceptvorming en de organisatie van de vernieuwing in de lokale schoolgemeenschappen dienen omschreven te worden.

In uw antwoord in de commissie, mijnheer de Minister, hebt U veel belang gehecht aan de samenwerking tussen de verschillende netten, in het raam van de pedagogische centra. Inderdaad, ik denk dat de hernieuwing van het onderwijs samenwerkingsvormen mogelijk maakt.

Evenwel dient gezegd dat elke onderwijshernieuwing erop gericht moet zijn om de mens te vormen voor de maatschappij voor morgen. Wetenschap en technologie zijn nochtans alleen maar middelen, die gehanteerd worden door mensen. Wat zij daarmee doen hangt af van datgene wat zij denken over mens en maatschappij. Als gevolg daarvan

bestaan er meerdere modellen van maatschappijopbouw en visie op de mens. De opvoeding, die de school in de eerste plaats als opdracht heeft kan hieraan niet voorbijgaan, doch steunt op een coherentie mens- en maatschappijopvatting.

Het moet derhalve mogelijk zijn voor de voornaamste onderwijsvormen om eigen pedagogische en onderwijskundige modellen op te stellen, uit te testen en toe te passen. In deze zin hebben zij behoefte aan instellingen om aan conceptvorming, recyclage en toepassing te doen.

Op het vlak van het wetenschappelijk onderzoek en vorming, van de onderwijstechnologie en een aantal vakdidactieken, kan een nauwe samenwerking tot stand komen. Een open dialoog tussen alle betrokkenen moet toelaten dit te verwezenlijken.

De oprichting van de Hogere Raad van het pedagogisch hoger onderwijs zou de start van deze dialoog kunnen vormen.

Mijnheer de Minister, het succes van de onderwijsvernieuwing zal in sterke mate afhangen van een aangepast pedagogisch onderwijs. Vele vormen van hernieuwing werden de laatste jaren op touw gezet.

Ik hoop dat U in de volgende maanden effectief werk van deze reorganisatie zult maken. Ik dank U.

(Applaus op de banken van de meerderheid).

DE VOORZITTER : De heer Baldewijns heeft het woord.

DE HEER E. BALDEWIJNS (*op de tribune*): Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, waarde collega's, sta mij toe de visie van de heer Minister in verband met de heroriëntering van de leerkrachtenopleiding volledig te onderschrijven.

Dit neemt niet weg dat ik enkele elementen graag zou duidelijk stellen. In de eerste plaats is er de pedagogische opleiding waarbij niet meer alle specialiteiten op dit ogenblik op een evenwaardige manier georganiseerd worden. Zo meen ik te moeten beklemtonen dat in de opleiding van de algemene vakken van het geaggregeerde lager secundair onderwijs er al te veel aandacht besteed wordt aan het onderwijs in het vernieuwd secundair onderwijs daar waar het beroepsonderwijs liever niet te veel aangeraakt wordt. Vooral in het kader van de verlenging van de leerplicht waardoor er enkele duizenden leerlingen meer school zullen lopen in ons beroepsonderwijs meen ik er op te moeten wijzen dat de regentenopleiding hieraan een ruimere plaats zou moeten toekennen, te meer dat wellicht de regenten meer en meer zullen fungeren in de oriëntatiecyclus van het technisch en beroepsonderwijs naast hun plaats in de observatiecyclus. De pedagogische opleiding voor onze beroepsscholen laat inderdaad veel te wensen over.

Wij stellen vast dat de algemene vakken meestal door regenten moeten onderwezen worden die wellicht een degelijke vakopleiding gekregen hebben maar die toch de specifieke pedagogisch-didactische aanpak van het beroepsonderwijs missen. Wij denken ook dat de technische leraren en de praktijkleraren in ons beroepsonderwijs een andere opleiding zouden moeten kunnen krijgen. Daarom verheugen wij ons dat de heer Minister een ruimere plaats voorbehoudt voor het onderwijs door sociale promotie waardoor men wellicht de leraren met D-diploma's geleidelijk zal kunnen vervangen door echt pedagogisch-didactisch en vakmethodologisch geschoolde mensen. Ook moeten wij betreuren dat de opleiding van de leerkrachten van om het even welk niveau, die bestemd zijn voor het buitengewoon onderwijs, niet voldoende is. Op dit ogenblik kan men een bijkomende cursus volgen na de opleiding voor onderwijzer of regent.

Vele onderwijzers maken hier gebruik van uit louter interesse, weinig regenten echter. Ik meen dan ook de heer Minister te moeten vragen nog meer aandacht te besteden aan de opleiding van de leraren buitengewoon onderwijs aangezien men hier toch te doen heeft met een onderwijsvorm die een bijzondere psychologische, pedagogische en didactische kennis van de leerkracht vereist.

Wat de opleiding betreft in onze normaalscholen voor kleuterleidsters, onderwijzers en regenten stel ik met genoegen vast dat ook de heer Minister **inziet** dat het op dit ogenblik gebruikte systeem ontoereikend is. Momenteel tracht men kleuterleidsters, onderwijzers en regenten klaar te stomen voor het onderwijs in een periode van tweemaal acht maanden. Het spreekt vanzelf dat binnen een zo beperkte tijdsruimte er zeer weinig tijd toebedeeld wordt aan de praktijk. Men moet meer en meer kansen geven aan onze jonge **aspirant-**lesgevers om zich in de praktijk te vervolmaken.

Mijnheer de Minister, hierbij aansluitend zou ik uw uitzonderlijke aandacht willen vragen voor het probleem van onze oefenscholen. Oefenscholen waar geoefend wordt door de **studenten-kleuter-**leiders, de studenten-onderwijzers, de **studenten-**regenten, en waar in deze oefenscholen ook eens zou moeten gedacht worden aan de kinderen die naar deze oefenscholen komen. Zij hebben weliswaar het enorme voordeel dat zij van de laatste snufjes op onderwijsgebied in kennis worden gesteld, dat zij langs meer moderne en adequate **methoden** worden opgeleid maar wij weten allemaal dat in deze oefenscholen vaak eens een minder geslaagde les gegeven wordt en dan vragen wij ons af hoe deze onderwijzers-klastitularissen deze achterstand terug kunnen goedmaken.

Daarom ook, mijnheer de Minister, meen ik dat er aan deze oefenschool een zeer bijzondere plaats zou moeten voorbehouden worden, en dat men

deze oefenschool, ook wat de klasindelingen betreft, een eigen splitsingsnorm zou moeten opleggen, waardoor de onderwijzers of kleuterleidsters of regenten vak- en klastitularissen de kans krijgen om eventueel de opgelopen achterstand opnieuw goed te maken met kleinere groepjes leerlingen. Ik blijf misschien wat lang stilstaan bij dit probleem maar ik meen dat het van uitermate groot belang is. Op dit ogenblik, mijnheer de Minister, is de toestand in de oefenscholen echt catastrofaal voor de leerlingen van deze school. Iedere leerkracht van bijvoorbeeld een A-klas in het lager onderwijs — ik neem hier meer concreet een eerste leerjaar A bijvoorbeeld — is éénmaal per week weg. Daarbij moet nog geteld worden dat de studenten **normalisten** er twee dagen praktijk moeten komen geven en dat er vanaf december nog een halve dag begeleiding wiskunde bijkomt. De rest van de week is deze leerkracht natuurlijk toch in zijn klas.

Mijnheer de Minister, U heeft reeds getracht aan deze situatie te verhelpen door een zogenaamd „zwerfende” leerkracht aan te duiden. Maar wat blijft er over van het rustige schoolklimaat, dat de identificatie-mogelijkheden ook voor deze kinderen moet bieden. Hoe ervaren de ouders dit schoolgebeuren? Ik zou zeggen, aan reacties te zien, zeer negatief. En dan moeten wij ons toch de vraag stellen wat er gaat overblijven van deze oefenscholen wanneer de ouders niet meer hun vertrouwen in deze instellingen zullen stellen. Ik meen dan ook dat men niet alleen aan de oefenscholen de beste onderwijzers moet toekennen, maar dat men ook andere normen zou moeten toepassen, zodat een onderwijzer die achterstand oploopt in zijn klas dit spoediger kan recupereren.

Graag wijs ik de heer Minister op het feit dat over het algemeen deze oefenscholen ook overbelast zijn. Wij weten dat de normaalscholen met een bevolkingsexplosie te maken hebben, zeer druk bezocht **woren** en dat deze studenten ook oefenkansen moeten krijgen in de oefenscholen. Dit is een reden te meer om zo spoedig mogelijk lage splitsingsnormen door te voeren zodat men meer klassen krijgt. Ik zou er U dan ook op willen wijzen, mijnheer de Minister, dat ik geen oplossing zie in het bijcreëren van een reeks hospiteerscholen. Deze hospiteerscholen zullen slechts één dag of een halve dag per week bezocht worden door de studenten normalisten, maar zij zijn dan ook meestal op een grotere afstand gelegen van de normaalschool. Daarom meen ik dat deze normaalscholen een zo groot mogelijke uitstraling moeten krijgen en zeer goed moeten uitgerust worden door omliggende oefenscholen, die er opnieuw rechtstreeks dienen aan verbonden te worden. In verband met de normaalscholen zou ik echter ook mijn spijt willen uitdrukken over het feit dat U overweegt deze instellingen meer te centraliseren. Mijn-

heer de Minister, ik meen dat op dit ogenblik een centralisatie van de normaalinstellingen, een fusie van normaalscholen, niet zo verantwoord is te meer dat meer en meer universitaire instellingen of faculteiten decentraliseren. Ik wil erop wijzen dat de studenten die de normaalscholen bezoeken afkomstig zijn van de niet zo hoge sociale middens. Deze studenten zien in het onderricht aan de normaalschool toch de kans om hoger **niet-universitair** onderwijs te volgen. Wanneer wij deze scholen op grotere afstand plaatsen zullen deze mensen wellicht de kans missen om hun diploma te halen. Hierbij aansluitend zou ik toch ook willen vragen dat, wanneer men van centralisatie spreekt in één onderwijsnet, dit zou moeten veralgemeend worden over alle onderwijsnetten. Wat de normaalopleiding betreft zou ik ook willen een paar andere punten in overweging geven.

Mijnheer de Minister, het aggregaat behaald door de universiteitsstudenten is niet altijd van hoge pedagogische didactische waarde. Vele afgestudeerde universitaires geven onderwijs ex-cathedra, een onderwijs dat in onze moderne opvatting van het VSO zeker niet meer op zijn plaats is. Ik meen dan ook dat deze mensen die hun aggregaat wensen te behalen meer oefenkansen, meer praktijkkansen moeten krijgen. Daarom ook dacht ik dat dit aggregaat zou dienen gerevaloriseerd te worden. Uw nota heeft mij eveneens tot nadenken gestemd in verband met de overschakeling van de universitaires die hun kandidatuur behalen en na twee jaar overschakelen naar een pedagogische opleiding. Mijnheer de Minister, ik meen dat dit alleen kan op voorwaarde dat zij niet ten volle geïntegreerd worden in een tweede jaar normaal onderwijs, zonet zult U verplicht zijn om ook de leerprogrammavulling voor het eerste jaar normaal onderwijs te wijzigen, anders staan deze mensen qua vakkennis niet meer op gelijke voet en zal men ook moeilijkheden hebben omdat de universitaires helemaal geen pedagogische didactische basis gekregen hebben gedurende hun kandidaatopleiding. Naar ik hoop zult U trachten met deze wenk rekening te houden. Wat mij echter bijzonder genoeg doet is het feit dat U aan de leerkrachten de kans geeft om langs sociale promotie bijkomende meldingen te verwerven van een discipline die aanverwant is met de discipline waar men reeds onderwijsbevoegdheid heeft ofwel in een discipline die aangewezen is om een beroepsmobiliteit mogelijk te maken. Ik meen dat hier zeer veel vervolmakingskansen liggen voor onze leerkrachten en dat er ook voor de mensen die zich gespecialiseerd hebben in vakken die geen toekomstperspectieven meer bieden hier een kans ligt om toch in het onderwijs, dank zij deze vorm van recyclage, aan het werk gesteld te worden. Graag zou ik U echter willen vragen, mijnheer de Minister, of het ook

mogelijk zal zijn om diploma's die men in het dagonderwijs kan behalen, eveneens langs sociale promotie te bereiken.

Tot slot verheug ik mij over de belangrijke plaats die U toemeet aan de pedagogische centra, zij zullen alzo hun taak als diffusiepool kunnen uitvoeren. Graag zou ik de suggestie meegeven om deze pedagogische centra op een pluralistische fundering te bouwen.

Zij zullen alzo een belangrijk begeleidingsorgaan zijn voor alle leerkrachten. Ik hoop met U, mijnheer de Minister, dat uw democratische visie op dit normaalonderwijs zal kunnen worden doorgetrokken. Ik ben blij dat nergens een idee van numerus clausus in uw nota terug te vinden is. Ik ben blij dat U zelfs bereid waart iedereen de kans te geven het normaalonderwijs te volgen zelfs zonder ingangsprouven af te leggen. Ik hoop dat dit beleid succes zal kennen.

(Applaus bij de leden van de meerderheidspartijen.)

DE VOORZITTER : Dames en heren, de derde en laatste spreker, wat dit hoofdstuk betreft, is de heer Kuijpers. Vermits hij zich ook heeft laten inschrijven voor het volgende hoofdstuk, met name Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek, stel ik voor dat de heer Kuijpers deze beide uiteenzettingen zou houden. Meteen stappen wij dan over naar het zesde hoofdstuk. De heer Kuijpers heeft het woord.

DE HEER W. KUIJPERS **(op de tribune)** : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, wij zien dat in Vlaanderen aan verschillende hogere **onderwijsinstellingen** verscheidene interessante experimenten vaste vorm hebben gekregen voor de lerarenopleiding.

In sommige faculteiten behoeven ongeveer 80 à 90 % van de studenten een lerarenopleiding. Ik denk in dit verband aan de Germaanse. Het bestaande aggregaat is in dit opzicht onvoldoende. Ik zou ervoor willen pleiten, mijnheer de Minister, dat men na de kandidaturen in een aantal disciplines de keuze maakt tussen een pedagogische opleiding en een wetenschappelijke opleiding.

Mijnheer de Minister, bij de inleiding stelde U dat in de voorbije 10 à 15 jaar door de wetgever tal van maatregelen werden **genomen** inzake het hoger onderwijs. U somde er daarvan een paar op. Wanneer wij deze maatregelen bekijken, dan stellen wij vast dat ze allemaal een kwantitatieve ontwikkeling op het oog hebben gehad. Ik herinner mij nog voor 7 jaar, toen wij hier de eerste begroting van Nationale Opvoeding en de eerste financieringswet hebben besproken. Dit gebeurde toen in een soort van euforie. Ik hoor nog hoe

de woordvoerder van de CVP sprak van de hoeksteen die werd gelegd van het universitair onderwijs. De uitzwerping over heel Vlaanderen werd een feit. Er was de groeipool Kortrijk voor het vrij initiatief, men had de koepel **UIA** te Antwerpen, enz. Op dit ogenblik stellen wij vast dat zich ook voor het universitair onderwijs de demografische ontwikkeling als een niet te ontkomen wetmatigheid stelt en anderzijds zien we dat er een overlapping tussen de verschillende universiteiten zich voordoet. Deze overlapping komt ons enorm duur te staan. Voorts blijft de verzuiling binnen het universitair en het hoger niet-universitair onderwijs bestaan. De omschakeling van technisch ingenieur naar industrieel ingenieur is daarvan het beste voorbeeld. Wij hadden in die sector gemakkelijk naar pluralistische eenheidsinstellingen kunnen streven. Het is er niet van gekomen. Ik meen dat U het met mij eens zal zijn om dit te betreuren.

Wat ik in uw beleidsnota — en dit stoort mij — aantref is dat U na die kwantitatieve ontwikkeling blijkt te streven om het hoger onderwijs vanuit het ministerschap sterker te gaan beheersen.

Nu stellen er zich voor de toekomst twee mogelijkheden : ofwel binnen de academische vrijheid gegeven aan de instellingen een dynamiek te ontwikkelen onder de koepel van de Vlaamse Interuniversitaire Raad, ofwel verder steunend op de wet van 7 juli 1970, een sterk beheerst centraliserend lichaam uitbouwen.

Ik zou graag in uw antwoord de thesis zien ontwikkelen : Wat met de Vaste Hoge Raad ? Wat met de VLIR ? Welke zal de verhouding zijn ?

Ik merk in het ontwerp op de academische raden dat dit al een eerste veruitwendiging van een sterk centralisme zal zijn. Is het Vlaams universitair onderwijs daarmee gediend ?

Ik zou in deze vergadering willen vooropstellen dat we aan de universiteiten voorstellen van samenwerking, van integratie moeten vragen, en hoe zij de verstrekking van het hoger onderwijs in Vlaanderen zien. Dan dient elke universiteit haar verantwoordelijkheid te nemen. Dan dient elke universiteit met een rationalisatievoorstel op de proppen te komen.

In tweede orde, mijnheer de Minister, wil ik verwijzen naar -de verdere democratisering. Op dit ogenblik dreigt de democratisering af te vlakken. Recente cijfers van professor Bonte wijzen in die richting.

Aansluitend bij mijn eerste uiteenzetting van vanmorgen zou ik het hier, maar op een andere manier, willen hebben over de verbreding van het principe van de onderwijskredieten. Het staat inderdaad meer en meer vast dat een éénlijnige opleiding uit den boze is. Iedereen weet dat men in de toekomst meer van beroep zal wisselen dan dit

vroeger het geval was. Ik stel voor dat men vanaf 18 jaar of, wanneer de leerplicht zou eindigen op 16 jaar, dan vanaf 16 jaar, elke burger zou beschikken over een aantal onderwijskredieten. Dit is een pakket, een trekkingsrecht waaruit men onderwijs kan genieten. De leeftijd heeft daarbij weinig belang. Wanneer straks de **36-urenweek** of de deeltijdse arbeid zullen worden ingevoerd is het toch duidelijk dat de vraag rijst : Wat met de vrijgekomen tijd ?

Een deel van die vrijgekomen tijd moet aan permanente vorming worden besteed, maar in een zo soepele geïndividualiseerde vorm dat wij goed moeten doordenken hoe we dit op het getouw gaan brengen.

Het lijkt mij ook noodzakelijk daarnaast bij de universitaire instellingen de onderwijsfunctie, die vooral aanwezig is in de eerste en de tweede cyclus, meer te scheiden van de onderzoeksfunctie en de maatschappelijke functie. De onderwijsfunctie zou meer in eenheid met andere vormen van het hoger onderwijs moeten worden uitgebouwd. De Minister verwees in zijn nota, dit beschouw ik als heel positief, naar de uitbouw van een voorbereidend semester.

U zou dit echter niet, mijnheer de Minister, moeten voorstellen als een toelating tot de universiteit, maar eerder als een oriëntatiesemester of -jaar binnen het hoger onderwijs.

Tijdens deze periode zou de student, gebruik makend van het gestelde kredietensysteem en gesteund door een positieve begeleiding, georiënteerd kunnen worden naar de hem meest eigen studierichting in het hoger onderwijs.

Ook de voor de universiteiten voorgestelde pedagogische studie bureaus zouden een bredere opdracht dienen te verwerven dan in uw nota voorzien is.

Het is inderdaad juist dat in het universitair onderwijs de gehele onderwijsactiviteit moet verbeterd worden, maar de wetenschappelijke informatie over nieuwe studiemethodes moet het gehele hoger onderwijs ten goede komen. Men zou moeten bereiken dat daarbij concrete vernieuwingsmogelijkheden van onderwijs en evaluatie ontstaan.

Het ware trouwens eens nuttig om niet alleen aandacht te besteden aan het nog steeds hoge mislukkingcijfer in de kandidaatsjaren van de universitaire instellingen, maar hetzelfde onderzoek eens te verrichten bij de eerste generatiegroep rechtstreeks van zulk onderwijs naar een vorm van hoger onderwijs overkomende studenten en van de andere vormen van hoger onderwijs.

En nu herhaal ik, mijnheer de Minister, dat de door U voorgestelde Vaste Raad voor het Hoger Onderwijs en ook de Hoge Raad voor het Univer-

sitair Onderwijs binnenkort de globale **onderwijs**-functie zouden moeten doorlichten en van daaruit dië stimulerende en **oriënterende** rol moeten spelen.

Mijnheer de Minister, het is verheugend dat tegelijkertijd een nieuwe impuls gegeven wordt aan de realisatie van de diplomaverwerving bij tweede kans, dus bij de examencommissie van de Staat.

Dit echter voorstellen als een open universiteit is wellicht overdreven. Het is wel een aanvulling, maar wij kunnen het onmogelijk betitelen als een open universiteit, zoals U dat doet.

Het kan een stimulans zijn, maar het is beperkt in zijn opzet.

Anderzijds de veralgemening naar alle academische graden en, zoals in de beleisnota gesteld, naar het andere hoger onderwijs, houdt mijns inziens in dat het gehele begeleidingssysteem ook voor al het hoger onderwijs moet worden opgevat.

Inderdaad, buiten de universiteiten loopt het **begeleidingssysteem** dikwijls mank.

De door U voorgestelde regionale **begeleidings**-commissies zouden daarbij inderdaad de ingeschreven kandidaten volgen, maar zouden wellicht ook in het zo noodzakelijke contact tussen de diverse instellingen op dit gebied een bijdrage kunnen leveren.

Ten slotte, mijnheer de Minister, moet ook terecht en in functie van de positieve verbetering van het hoger onderwijs, aandacht worden besteed aan de aggregaatsopleiding, maai daarover heb ik het daarmee reeds voldoende gehad.

Deze regering zou thans — Minister **Calewaert** is daar destijds mee begonnen — er werk moeten kunnen van maken om reëel dat aggregaat voldoende breed te stoelen en te laten uitwerken.

Het aggregaat is niet iets om bij een bepaalde opleiding wat inzicht over onderwijsmethodes enzomêr mee te geven. Het is een fundamentele houding die men moet bewerken aan de universiteit.

DE HEER W. CALEWAERT : Ik denk, mijnheer Kuijpers, dat wij alle drie daarover akkoord zijn.

DE HEER W. KUIJPERS : Ja, mijnheer Calewaert, ik heb het ook beschouwd als een teruggrijpen naar uw beleidsnota destijds, toen wij hetzelfde herhaald hebben, maar wij zijn er ook alle drie verantwoordelijk voor dat er wat van komt.

DE HEER W. CALEWAERT : Inderdaad !

DE HEER W. KUIJPERS : Het heeft mij enigszins verwonderd, mijnheer de Minister, dat er in uw beleidsnota geen enkele verwijzing is opgenomen naar een studietoelagesysteem. Ik wil het

uiteraard vandaag niet hebben over de studietoelagen.

Ik geloof dat wij de recente krantenartikels ter zake kunnen beschouwen als „de pot die de ketel verwijt”, de rest van het verhaal kennen wij wel. Zou het niet nodig zijn, zoals trouwens ook de VU reeds heeft vooropgesteld inzake de hervormingsvoorstellen in de sociale zekerheid, dat iedereen vanaf achttien jaar dezelfde materiële voordelen kan verlangen van de staat ? Voor mij is dit het materiële onderdeel van het kredietstelsel.

In de jaren 1968 sprak men over een studieloon.

Welnu, de gedachte is geëvolueerd : wanneer iemand op 18 jaar in het bedrijfsleven terecht komt, verwerft hij een zeker materieel voordeel.

Wanneer iemand op 18 jaar gaat studeren en hij heeft na het bekomen van het diploma het geluk een job te vinden, zullen vanaf 24, 25 jaar, zijn materiële voordelen wat hoger zijn. Welnu, wanneer wij dit maatschappelijk bekijken is dit een discriminatie, want die keuze van de 18-jarige hangt af, dat weet U, van een aantal toevalligheden. Laat ons er dus naar streven dat in beginsel de investering van de Staat bij iedere persoon dezelfde zou moeten zijn. Vandaar dat ik die studietoelage veel breder zou willen opentrekken in het begrip dat wij hier naar voor schuiven, met name het kredietstelsel.

Mijnheer de Minister, ook zou ik nu even willen handelen over de onderzoeks- en maatschappelijke functie van het hoger onderwijs waarbij natuurlijk het postgraduaat en het postuniversitair onderwijs begrepen is.

Ik meen, geachte vergadering, dat hier een belangrijke opdracht is weggelegd voor de Cultuurraad.

Ik zou hier meer bepaald willen verwijzen naar de openingstoespraak voor dit academiejaar van Rector De Somer die met grote ophef de Cultuurraad in haar functie wilde bekrachtigen door de Cultuurraad de onderwijsmaterie ten volle te laten behandelen.

Welnu, mijnheer de Minister, wij zouden dit al dadelijk kunnen doen met het postgraduaat. Wij zouden met de VLIR een project kunnen opstellen waarin heel het postuniversitair en het postgraduaat onderwijs geïntegreerd vervat is.

Tot slot een paar woorden inzake het wetenschappelijk onderzoek dat U ook onder handen heeft. Het is een goede zaak dat de heer Minister zich ook realiseert dat men met kredieten op het ministerieel initiatief belangrijke dingen kan doen inzake voorbereiding van het eigen beleid. Het is lang bekend dat de toekenning van deze kredieten in het verleden onverklaarde maar misschien wel verklaarbare bevoordeling van sommige équipes of strekkingen inhield.

Vaak komen daarin trouwens onderzoeken voor die moeilijk de Minister kunnen voorlichten in zijn beleid. Ik zal de plezierige voorbeelden die ik in iedere begroting heb aangehaald nu niet meer gaan opsommen, want de heer Minister heeft mij in de commissie daaromtrent een bevredigend antwoord gegeven. Ik verwacht binnen het jaar dus een afbouw van deze opdrachten binnen het ministerieel wetenschappelijk onderzoek.

Aan de andere kant vraag ik aan de heer Minister zijn bijzondere aandacht voor de verdeling van de kredieten tussen de Nederlandstaligen en de Franstaligen. De Nederlandstaligen, Vlaanderen dus, hebben hier een schromelijk tekort binnen het ministerieel onderzoek. Anderzijds zou ik volgende gedachte willen ter overweging geven: wij hebben in Vlaanderen nog steeds een 3.500 mensen die in het Frans hoger onderwijs volgen.

Dit aantal situeert zich voor een groot deel in het randgebied van de Brusselse olievlek, maar ook Antwerpen en Gent genieten de bedenkelijke voorkeur dat een heel deel van onze mensen een Franstalig diploma gaan verwerven buiten hun gebied.

Welnu, mijnheer de Minister, ik zou eenvoudig dit voorstellen, dat zij die uit Vlaanderen Franstalig universitair onderwijs willen volgen, dit zouden doen met kredieten van uw Franstalige collega, met andere woorden dat zij net zoals de buitenlanders een studiebeurs in een andere deelstaat gaan verwerven. (**Ironisch gelach op sommige banken.**)

Ik meen dat zij die zich van hun gemeenschap op deze unitaire wijze verwijderen, ook maar kredieten buiten hun gemeenschap moeten gaan zoeken.

Anderzijds, mijnheer de Minister, wil ik uw aandacht vestigen op de rijkswetenschappelijke instellingen die U binnen het wetenschappelijk onderzoek ter controle heeft. Wij hebben dat in de commissiebesprekingen maar terzijde aangeraakt. De Minister stelt voor de werkzaamheden ter zake beter te coördineren en hij meent een geschikt instrument te vinden in de op te richten onderzoeksraad.

Mag ik doen opmerken dat er reeds een soort wetenschappelijke raden bestaan bij deze instellingen? In eerste orde echter, mijnheer de Minister, moeten deze geactualiseerd worden. Het is bekend dat deze instellingen zich nu de weeskinderen van Nationale Opvoeding voelen, omdat de structuur en de opdrachten eenvoudigweg geen aandacht krijgen. Een voorbeeld mijnheer de Minister, binnen de Koninklijke Bibliotheek functioneert een eenheid van wetenschappelijke en technische documentatie en informatie die niet formeel gestructureerd geraakt en in feite leeft

op kredieten van ministeriële initiatieven. Het is de hoogste tijd dat hieraan een einde komt en dat deze informatietaak zou vermenigvuldigd worden ten dienste van elke instelling en elke burger in deze staat.

Ziedaar, mijnheer de Minister, een hele reeks vragen net zoals in de commissie.

Het zal mij verheugen straks uw antwoord te kunnen aanhoren. (**Applaus bij de Zeden van de Volksunie.**)

DE VOORZITTER : De heer Schrans heeft het woord.

DE HEER G. SCHRANS (**op de tribune**) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, in de beleidsnota over het onderwijs worden ongeveer 20 punten gewijd aan het hoger onderwijs. De meeste van die punten zijn beperkt tot een intentieverklaring, zodat het niet zinvol is deze thans ten gronde te bespreken. Eén van deze punten is momenteel concreet uitgewerkt: het betreft het voorontwerp van wet over de academische graden.

Daarom zal ik mijn uiteenzetting beperken, enerzijds tot enige punten van de beleidsnota, en anderzijds tot het bekende, ja zelfs beruchte voorontwerp tot hervorming van het stelsel van de academische graden.

Wat de beleidsnota zelf betreft, stellen wij vast dat zij ons onderwijs niet in een ruimer samenlevingsverband situeert. Momenteel is het immers nog altijd zo, dat het leven van de mens blijkbaar in drie grote stadia wordt ingedeeld. Tijdens een eerste periode wordt onderwijs verstrekt; in een tweede, maakt men deel uit van de actieve bevolking en neemt men geen deel meer aan het onderwijs; de derde periode is de zogenaamde „derde leeftijd” waarin men officieel geacht wordt niets meer te doen. Deze opdeling van het leven van de mens is in onze samenleving achterhaald.

Een fundamentele herverdeling tussen studeren, werken en rusten moet worden ingevoerd, zonder dat deze drie functies specifiek zijn verbonden aan een bepaalde leeftijdscategorie. Hiermee bedoel ik vooral dat het geen zin heeft het studeren, het genieten van onderwijs, te beperken tot één welbepaalde leeftijd. In een samenleving die aan een steeds versnellende mutatie is onderworpen, zal steeds meer de behoefte bestaan aan permanente vorming en wederkerend onderwijs, zodat het weinig zin heeft bepaalde vormen — ik denk vooral aan technisch of hoger onderwijs — voor te behouden voor jongeren.

Een herverdeling van werken, studeren en rusten, krijgt bovendien een nieuwe dimensie in een samenleving waar het tewerkstellingstekort wellicht structureel zal worden, te meer wanneer men ziet dat dit tekort vaak samengaat met een onbeant-

woord tewerkstellingsaanbod omdat de werkrachten niet worden gevonden die vereist zijn voor bepaalde functies.

Een wederkerend onderwijs voor personen die reeds aan het arbeidsproces hebben deelgenomen, kan dit verhelpen. Dit moet bovendien worden gezien tegen de achtergrond van het meer algemeen probleem van de herverdeling van de beschikbare arbeid.

Hierbij aansluitend wil ik onmiddellijk enkele beschouwingen maken over uw plan betreffende een „open universiteit”. Het wil ons voorkomen dat deze plannen pragmatisch zijn opgevat en dat U aan deze open universiteit — althans volgens de intentieverklaring van uw beleidsnota — een hoger universitair niveau wil geven. Er worden geen bijzonderheden verstrekt, zodat het moeilijk is zich uit te spreken over de doelmatigheid van het opzet. Wij achten het evenwel gelukkig dat U tijdens de commissiebespreking hebt gezegd dat het uw bedoeling is de open universiteit binnen de universitaire instelling te behouden, en hiervoor een werkverdeling op te stellen.

Het is evident dat het personeel van de universiteiten soms grondig zal moeten worden aangepast, en in bepaalde gevallen zelfs „gerecycleerd”, om het hoofd te kunnen bieden aan de specifieke vereisten van een open universiteit en van haar studenten, die reeds aan het arbeidsproces hebben deelgenomen.

— De heer Leo Vanackere, Eerste Ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.

Wij menen dat uw benadering positief moet worden gewaardeerd. Wij rekenen er tevens op dat deze open universiteit een kwalitatief hoogstaande instelling wordt, die aan de studenten dezelfde garanties geeft als de thans bestaande universitaire instellingen.

Het zou immers sociaal onverantwoord zijn aan personen die gebruik maken van de open universiteit een minderwaardige opleiding te verstrekken, die niet beantwoordt aan de dringende behoeften van het wederkerend onderwijs en van de permanente opleiding tijdens het beroepsleven. De kansengelijkheid, waarvan wij voorstander zijn, veronderstelt niet alleen een kwantitatieve benadering (waarbij ernaar gestreefd wordt aan zoveel mogelijk personen een kans te geven aan het onderwijs deel te hebben), maar ook een kwalitatieve benadering (waarbij betracht wordt aan de studenten een opleiding van hoog niveau te verstrekken). Behartigenswaardig in verband met het wederkerend onderwijs en met de kansengelijkheid in het onderwijs, is eveneens de bedoeling samenwerking en overleg te verwezenlijken tussen de universiteiten en de andere instellingen voor hoger on-

derwijs. Een ware kwalitatieve democratisering veronderstelt de uitbouw van „passerellen” of overbruggingen tussen de verschillende geleidingen van hoger onderwijs, en dit in de twee richtingen, zowel van de universiteit naar het niet-universitair hoger onderwijs, als omgekeerd. Ook hier zouden wij gediend zijn met een toelichting over wat de heer Minister zich voorneemt aan het Parlement te zullen voorstellen.

Hierbij aansluitend voelen wij iets voor het principe van een polyvalente kandidatuur, gekoppeld aan de afschaffing van de maturiteitsproef. Deze polyvalente kandidatuur moet echter zo zijn ingericht, en een zodanig begeleidingskader moet worden uitgebouwd, dat ze aan alle aankomende studenten de kans biedt zich spoedig aan de universitaire wereld aan te passen. Bovendien moet ze nieuw verbonden zijn met de zoëven genoemde „passerellen” of overbruggingen naar andere vormen van hoger onderwijs, en dit met een minimum aan tijdverlies voor de studenten. Ten slotte zien wij het toch niet goed zitten, hoe men de polyvalente kandidatuur zal kunnen verwezenlijken wanneer het voorontwerp over de academische graden wet zal worden, vermits hierin wordt voorzien in een vermindering van de studieduur in een aanzienlijk aantal studierichtingen. Hoe de polyvalente kandidatuur zal worden uitgebouwd, is nog een vraag waarop wij graag van de heer Minister een antwoord zouden krijgen.

Dit is voor mij een aanleiding om thans over te stappen naar het tweede gedeelte van deze interventie, met name de concrete maatregelen over het stelsel van de academische graden. Dit voorontwerp vergt een veel grondiger discussie dan mogelijk is binnen de tijdslimiet die ons bij deze bespreking werd toegemeten, maar toch zijn er enkele punten waarop ik uw welwillende aandacht zou willen vestigen.

In de eerste plaats is het zeer jammer dat de tekst die U in de universiteiten hebt rondgedeeld, en die intussen ook een ruimere verspreiding heeft gekend dank zij de vele gunstige winden die in dit politiek seizoen waaien, niet werd toegelicht. Bij afwezigheid van een dergelijke toelichting, moet men raden naar uw intenties, en worden bepaalde voorgenomen maatregelen onbegrijpelijk. Het is moeilijk te aanvaarden dat diepgaande wijzigingen worden voorgesteld, en dat men daarover advies vraagt, zonder uit te leggen welke redenen deze hervorming schragen. Ik denk bijv. aan het inkorten van de studieduur voor bepaalde richtingen en aan het afschaffen van bepaalde graden. Dan is het geen wonder dat o.a. ingevolge het ontbreken van een toelichting uw voorontwerp veel kwaad bloed heeft gezet. Misschien was dit de bedoeling? Indien dit niet de bedoeling was, dan had dit kunnen worden vermeden zo de globale conceptie

waarop dit voorontwerp steunt — indien er een afgetekende conceptie is ! — duidelijk was naar voren gebracht.

Wat de grond van de zaak betreft is er een eerste algemene opmerking.

De autonomie van de academische en universitaire overheden, en de daaraan verbonden verantwoordelijkheid, worden zeer aanzienlijk beknop, o.a. wat betreft de beperking van de academische graden, de afschaffing van de aggregatie voor het hoger onderwijs en de speciale doctoraten, de mogelijkheid voor de Minister de diploma's zelf te bekrachtigen, de dunbevolkte studierichtingen bij KB te schrappen enz. Kortom, er is een verschuiving — en dit is essentieel — van het financieringsaspect der **overheidstussenkomst**, die aanleiding kan en moet geven tot een beperking van de autonomie, naar een veel te groot inhoudelijk initiatiefrecht in handen van de uitvoerende macht. Wij kunnen ons hierbij onmogelijk aansluiten. Deze ruime delegatie aan de uitvoerende macht is bovendien, naar onze opvatting, grondwettelijk niet te verantwoorden.

Overeenkomstig onze Grondwet moet het openbaar onderwijs, dat op Rijkskosten is ingericht, door de wet worden geregeld ; een machtigingswet, zoals uw voorontwerp, is in dit opzicht niet te verantwoorden. Bovendien huldigt onze Grondwet het principe van de vrijheid van het onderwijs. Ik kan hierbij bevestigen dat de Decanen van alle Rechtsfaculteiten in Vlaanderen eenzelfde standpunt hebben ingenomen over de ongrondwettelijkheid van uw voorontwerp. Het zou wenselijk zijn dat uw tekst ten spoedigste aan de afdeling „Wetgeving” van de Raad van State zou worden voorgelegd. . .

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Ik wil U toch even zeggen dat er geen wetteksten zijn. Er is alleen een tekst die niet voorbereid werd in de universiteit, maar die werd voorgelegd aan de Raden van Beheer van de universiteit. De Minister heeft niets anders gevraagd dan advies over deze tekst. Op dit ogenblik ben ik in het bezit van **één** advies van een professor van de universiteit van Gent.

DE HEER G. SCHRANS : Mijnheer de Minister, U kan mij hierop straks antwoorden. Maar ik wil hier nu toch duidelijk zeggen dat uw houding volledig in strijd is met de wet van april 1953 on de Rijksuniversiteiten. Ik had deze — voor U — delicate kwestie niet aangeraakt, maar vermits U zelf er de nadruk op legt, moet ik de onwettigheid van uw optreden aanklagen. De rector van de Rijksuniversiteit te Gent heeft persoonlijk het initiatief genomen om zijn Academische Raad te raadplegen. Dit is vorige week gebeurd. De Raden van Beheer mogen, voor wat ons be-

treft, zeker geraadpleegd worden omdat het o.i. nuttig is dat ook personen buiten het professoren-corps inspraak hebben in dit probleem.

Ik zou thans nog enkele opmerkingen willen maken over uw tekst.

Mijnheer de Minister, er zijn een aantal zaken die wij in dit voorontwerp positief waarderen, bijvoorbeeld de principiële afschaffing van het onderscheid tussen een wettelijke en een wetenschappelijke graad. Dit kan en moet positief worden gewaardeerd, omdat er inderdaad een wildgroei bestond die dringend een interuniversitair overleg vereist. Daartoe kan het voorontwerp ongetwijfeld bijdragen, op voorwaarde dat de mogelijkheid blijft bestaan om op basis van overleg in bepaalde disciplines toch nog steeds sommige wetenschappelijke graden, o.a. voor buitenlanders, te kunnen toekennen.

Een tweede punt van het voorontwerp betreft de uniformisering van de terminologie en van de studieduur. Hier stellen wij vast dat een aantal academische graden zullen worden afgeschaft. Dit is reeds voldoende bekend. Worden aldus afgeschaft : de graden van apotheker, burgerlijk ingenieur, landbouwkundig ingenieur, ingenieur in de scheikunde van de landbouw-industrie, handelsingenieur, en noem maar op. Wij achten dit nutteloze en overbodige vexaties, waarop ik onmiddellijk terugkom. Een nieuwe wettelijk graad van speciaal licentiaat in de derde cyclus wordt ingevoerd. Dit is in principe positief, op voorwaarde dat de nodige maatregelen worden getroffen opdat er geen twee soorten afgestudeerden zouden zijn : diegenen met een „gewoon licentiaat” en diegenen met een „speciaal licentiaat”. Dit zou voor gevolg kunnen hebben dat de werkgevers de voorkeur geven aan de afgestudeerden die bijkomende studies hebben gedaan in de derde cyclus met het oog op het verwerven van een speciaal licentiaat. Doch, voor deze derde cyclus, mijnheer de Minister, worden geen studietoelagen toegekend, zelfs niet na zogenaamde persoonlijke tussenkomst van uw partijgenoten !

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Weet U wat er in de toekomst gaat gebeuren ? Het is gemakkelijk nu te praten, maar niemand weet wat er in de toekomst kan gebeuren.

DE HEER G. SCHRANS : Mijnheer de Minister, ik ben verheugd.. .

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : U moet U nog niet verheugen !

DE HEER G. SCHRANS : Ik ben verheugd over uw onderbreking en ook over het feit dat ik die

vraag heb gesteld, zodanig dat ik ook uw antwoord zal kunnen horen.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : U bent veel te vroeg en veel te vlug !

DE HEER G. SCHRANS : Misschien is uw eigen tekst veel te vlug en veel te ondoordacht gekomen.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding ; Hij is maar drie jaar oud.

DE HEER G. SCHRANS : Ik ken de voorgeschiedenis. De tekst werd door U zeer grondig gewijzigd sedert hij door uw voorganger samen met de rectoren werd opgesteld !

Doch, thans vraag ik een duidelijk antwoord : waarom een afschaffing van de graad van apotheker, van landbouwkundig ingenieur en van burgerlijk ingenieur, vooral waar vorig jaar de graad van industrieel ingenieur werd ingevoerd ? Welke gegronde redenen kan U daarvoor verstreken ?

Het is duidelijk dat bijv. de titel van burgerlijk ingenieur op het Europese niveau een zeer gewaardeerde betekenis heeft. Ik ben bereid met U te praten wanneer U hier in deze Cultuurraad rationale motieven kan geven voor de afschaffing van een graad die met grote eer in binnen- en buitenland door onze afgestudeerden wordt gedragen. Doch, ik meen dat een voornemen geen redelijke basis heeft !

In het voorontwerp blijkt ook de **bedoeling** de dunbevolkte studierichtingen bij Koninklijk Besluit af te schaffen. Indien dit gebeurt voor studies in de derde cyclus, dan kunnen wij U volgen. Maar, wanneer dit echter ook zou gelden voor de basisopleiding in de eerste en in de tweede cyclus, dan bestaat er een zeer groot gevaar dat een aantal studierichtingen in de kandidatuur en in de licentie in sommige instellingen zouden verdwijnen. De voornaamste slachtoffers van dergelijke maatregelen in de basisopleiding zouden zijn : in de eerste plaats de Vrije Universiteit Brussel, in de tweede plaats : de Katholieke Universiteit Leuven - Afdeling Kortrijk, en in de derde plaats de Universitaire Faculteit St. Aloisius te Brussel, en wel vooral in de volgende studierichtingen : wijsbegeerte, klassieke filologie, Slavische, Oosterse of Afrikaanse filologie, natuurkunde, plantkunde, delfstofkunde, diergeneeskunde, enz.

Mijnheer de Minister, ik hoop dat U uw verantwoordelijkheden ter zake zal durven nemen.

Ik wil thans besluiten.

De democratisering van ons onderwijs, zowel

van ons hoger universitair onderwijs als van ons hoger niet-universitair onderwijs, is, naar het ons voorkomt, veeleer een probleem van kwaliteit dan een probleem van kwantiteit.

Er zijn voldoende ervaringen in het buitenland die met het oog op deze kwaliteit de behoefte aan soepelheid en aan autonomie bevestigen.

Het zou verkeerd zijn de besprekingen aan de autonomie, die de wetgever heeft opgelegd wat betreft de financiering van het hoger onderwijs, thans uit te breiden tot de inhoudelijke aspecten van dit onderwijs. Wij voelen dit nochtans aan als een rode draad die doorheen uw beleidsnota loopt. Wij hopen dat de achtbare heer Minister niet de ambitie koestert de geschiedenis in te gaan als de man van het universitair bonapartisme.

(Applaus bij de PVV).

DE VOORZITTER : De heer Monard heeft het woord.

DE HEER G. MONARD (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, om de betekenis van dit debat, waarover wij ons allen verheugen en de mogelijkheden voor de toekomst te evalueren, moeten wij even teruggrijpen naar de historie van de culturele autonomie.

Zonder in juridische twisten te vervallen, wil ik graag ingaan op de betekenis en de draagwijdte van de culturele autonomie inzake onderwijs en vooral dan wat betreft het hoger en universitair onderwijs.

De grondwetsherziening van 1970-1971 heeft met name het onderwijs...

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Mijnheer de Voorzitter, ik wil onmiddellijk de heer Monard onderbreken. Wij hebben een algemene bespreking gehad waarbij de heren Swaelen en Van In betreffende dit onderwerp zijn tussen gekomen. Wij behandelen thans het hoofdstuk van het universitair onderwijs. Ik hoop dat de heer Monard niet terug de algemene bespreking opent wat betreft de culturele autonomie en het onderwijs in het algemeen.

DE HEER G. MONARD : Ik wil alleen spreken over de toepassing van de culturele autonomie inzake universitair onderwijs omdat wij van mening zijn dat het universitaire onderwijs in aanmerking komt voor culturele autonomie. Trouwens, het feit dat deze bespreking in de Cultuurraad plaatsvindt, bewijst ook uw bezorgdheid daarvoor.

De culturraden zijn bevoegd inzake onderwijs, met uitsluiting van wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden en de

schoolbevolkingsnormen. Er is dus een residuele bevoegdheid inzake onderwijs aan de cultuurraden opgedragen zonder tussenkomst van de wetgever. Een aantal uitzonderingen, hoe belangrijk ook, zijn aan het nationale parlement voorbehouden.

Het is overduidelijk bij de lectuur van de voorbereidende werken, dat de culturele autonomie een vergelijk is tussen tegengestelde strekkingen : enerzijds werden belangrijke remmen ingebouwd ; anderzijds werd een exhaustieve opsomming van materies vermeden omdat het dan een beperkende tekst zou geworden zijn, zoals de heer Tindemans destijds deed opmerken.

Van iedere vergeten materie zou men nadien kunnen zeggen dat zij niet onder de culturele autonomie valt. De wetgever heeft bewust een evolutieve trend ingebouwd.

In de eerste regeerakkoorden na de grondwetsherziening — vooral de regering-Leburton van 1973 — werd de toepassing van de culturele autonomie inzake onderwijs reeds ingeperkt tegenover de bedoelingen van de wetgever. Hoewel de residuele bevoegdheid toekomt aan de cultuurraden werd een begrotingsprocedure uitgewerkt, waarin het parlement een beslissende rol speelt. Ter compensatie werd bepaald wat volgt : „Bij het begin van elk zittingsjaar zullen de Ministers van Nationale Opvoeding voor de bevoegde cultuurraad een uiteenzetting houden over het algemeen beleid inzake onderwijs voor het komende begrotingsjaar. Deze inleiding wordt gevolgd door een ruim debat, dat wordt besloten zonder stemming”.

Wij moeten weten dat dit een gevolg is van het regeerakkoord dat in 1973 werd afgesloten, maar dat het ook een prijs is die werd betaald voor een zekere uitholling van de culturele autonomie vooral wat betreft de draagwijdte van de uitzonderingen die door de Grondwet aan de Wetgever werden voorbehouden.

De belangrijkste uitzondering op de algemene bevoegdheid van de Cultuurraad vormt „al wat betrekking heeft op de schoolvrede”. Minister Ramaekers heeft hier in dit debat verklaard dat dit begrip veel ruimer is dan schoolpact. Hij zal zien dat het hier wel degelijk gaat over universitair onderwijs want hij heeft hier drie weken geleden gezegd, ik citeer : „de akkoorden inzake universitair onderwijs maken deel uit van de schoolvrede”.

Welnu, hij citeert hier haast letterlijk het regeerakkoord Leburton van 1973 en niet de Grondwet zoals die werd herzien in 1971. Het regeerakkoord Leburton vormt ter zake een teruggang tegenover de teksten van de Grondwet zelf.

Het is belangrijk te weten dat U met uw citaat eigenlijk de Grondwet geweld aandoet. U volgt een bepaalde beperkende interpretatie van de Grondwet.

Het volstaat de verslagen te lezen van de heer Van Bogaert in de Senaat en van de heer Meyers in de Kamer uitgebracht namens hun Commissie voor de Grondwetsherziening.

Ik kan zelfs een advies naar aanleiding van een voorstel van decreet op de studietoelage van de Raad van State citeren waar uitdrukkelijk wordt gesteld : „door schoolvrede wordt bedoeld de wet van 29 mei 1958 en de aanvullende Wetten en Protocollen”.

De Raad verwijst in dit verband naar meerdere zinsneden uit het Verslag van Bogaert namens de Senaatscommissie voor de Grondwetsherziening.

Zo bijvoorbeeld : „het is voor iedereen duidelijk dat het Schoolpact wordt bedoeld doch het is niet verkieselijk in de Grondwet te verwijzen naar dit bepaald akkoord. . . De Commissie geeft de voorkeur aan de uitdrukking „schoolvrede”. Het woord schoolpact komt haar niet geschikt voor in een grondwettelijke tekst”. Het is echter voor iedereen duidelijk dat dat werd bedoeld. „Het woord schoolvrede heeft betrekking op wetten, besluiten en protocollen die de verhouding tussen die verschillende schoolnetten regelen”.

Het is zeer duidelijk dat daarmee niet het universitair onderwijs wordt bedoeld.

De mogelijkheden van de culturele autonomie van de grondwetsherziening moeten integraal toegepast en uitgeput worden, zeker op dit ogenblik.

De CVP-fractie acht zich, wat de interpretatie van de culturele autonomie betreft, niet gebonden door vroegere regeerakkoorden — ik geloof dat dit normaal is en wel voor iedere partij zal gelden — maar wel door de grondwettelijke teksten geïnterpreteerd in het licht van de voorbereidende werken zoals dat altijd voor grondwettelijke teksten het geval is.

Het universitair onderwijs valt dus niet onder de schoolvrede zoals de Grondwet dit bedoelt. Alleen vermeldt het verslag Van Bogaert dat enkele leden onder de term „toelagen” ook de universitaire dotaties wensen te rekenen.

Vanzelfsprekend zijn er inzake het universitair onderwijs andere beperkingen op de culturele autonomie :

- de onderwijsstructuren, dit is de indeling in cycli (kandidaturen, licenties, doctoraten.. .)
- wedden, dit is de bezoldigingsschalen
- de schoolbevolkingsnormen
- de diploma's : in de voorbereidende werken wordt duidelijk gestipuleerd dat het hier gaat om de classificering en de voorwaarden tot aflevering van wettelijke diploma's.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : U hebt reeds tweemaal aangehaald dat het woord „schoolvrede” een ruimere

betekenis heeft dan het woord „schoolpact” en dat zij betrekking heeft op wetten, besluiten en protocollen die de verhouding tussen de verschillende schoolnetten regelen. Er wordt nergens een onderscheid gemaakt in verband met het niveau van het onderwijs. U zou verder moeten gaan met uw citaat, met name „bij wijze van voorbeeld zijn geciteerd...”.

DE HEER G. MONARD : Wat bedoelt U precies ?

DE HEER RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Uw citaat is onvolledig, ik weet niet of U aanwezig waart bij de aanvang van het debat.

DE HEER G. MONARD : Jawel.

Mijnheer de Minister, ik ben het over de meeste punten met U eens, gelukkig maar. Maar, waar U stelt dat de universitaire regelingen en wetten vallen onder de term „schoolvrede”, daar kunnen wij U niet volgen. Schoolvrede is synoniem van schoolpact. Alleen op dat punt verschillen wij van mening maar dat heeft belangrijke consequenties.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Schoolvrede is ruimer dan schoolpact en dat vindt U terug in de teksten van de grondwetsherziening.

DE HEER G. MONARD : Mijnheer de Minister, wij kunnen dat in de commissie bespreken als U wilt. Ik heb U het verslag Van Bogaert geciteerd waar letterlijk staat dat de term schoolpact juridisch niet bruikbaar is in een grondwettelijke tekst. Daarom gaf de Senaatscommissie er de voorkeur aan de term „schoolvrede” te gebruiken, doch met de uitdrukkelijke voorwaarde dat de verslaggever het zou noteren. Het gaat wel degelijk over het schoolpact en de wet van 1959 evenals over het daarbijhorende aanvullende protocol. U citeert telkens opnieuw een passus uit het regeerakkoord Leburton.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Dat is niet juist.

DE HEER A. LARIDON : Dat is theorie en het gaat hier om te gevaarlijke problemen. U zult toch niet zeggen dat de universitaire problemen geen impact kunnen hebben op de schoolvrede. Wat U citeert kan theoretisch juist zijn maar de universitaire problemen en de universitaire toelagen enz., kunnen toch de schoolvrede in het gedrang brengen. Dat is toch normaal.

DE HEER G. MONARD : U noemt dat theo-

retisch. Ik verwijs naar de tekst van de Grondwet en daardoor voelen wij ons gebonden op dit ogenblik.

DE HEER A. LARIDON : De term „schoolvrede” is toch ruimer dan de term „schoolpact”. Er zijn toch zaken die buiten de term schoolpact kunnen vallen en die wel de schoolvrede in het gedrang kunnen brengen, dat is toch vanzelfsprekend.

DE VOORZITTER : Mijnheer Laridon, U onderbreekt voortdurend de spreker. Ik heb U voordien al teken gedaan. Ik denk dat U ongelijk hebt de spreker een alibi te bezorgen om over zijn tijd te gaan.

DE HEER G. MONARD : Mijnheer de Voorzitter, ik zal verplicht zijn van dit alibi gebruik te maken. Ik verwijs dus alleen naar de tekst van de Grondwet en daaraan willen wij ons houden met de normale interpretatiemiddelen die daarvoor gelden.

Het Kamerverslag Meyers — en nu gaat het over wettelijke diploma's — zegt dat de bevoegdheid van de Cultuurraad zich zelfs uitstrekt ten dele tot de wettelijke diploma's, met name „de verschillende studierichtingen met hun (programma's, lesroosters en leerplannen, voor zover niet geïmpliceerd in de voorwaarden tot erkenning van de diploma's”.

Ik kan nog iemand citeren die, evenals de voorgaande die ik heb geciteerd, zeker niet kan worden beschouwd als een persoon die de Belgische Staat afschrijft, namelijk de heer de Stexhe die in „La Revision de la Constitution Belge” uitdrukkelijk stelt — ik zal er een vertaling van geven — dat de cultuurraden bevoegd zijn voor de „inhoud van de door de wet vastgelegde structuren, met name het studieplan van de verschillende studierichtingen en hun programma's”.

Voor de wetenschappelijke diploma's daarentegen, en dat zijn er heel wat — ik noem maar licentiaat in de sociologie, psychologie, pedagogie, enz. — zijn enkel en alleen de cultuurraden bevoegd. Dit blijkt ook uit het Senaatsverslag Van Bogaert, dat kunt U niet betwisten. Voor deze diploma's staat er letterlijk : „bestaat nu reeds een uitgebreide vrijheid, die niet kan verminderd worden, wanneer men de culturele autonomie wenst in te stellen”.

Nu heeft de Minister aan de universiteiten een voorontwerp ter advies gezonden, dat het onderscheid tussen wetenschappelijke en wettelijke graden wil afschaffen. Alle graden zouden wettelijk worden en dus voortaan in zekere mate — volgens de Minister zelfs volledig — aan de cultuurraden ontsnappen.

De opheffing van het onderscheid tussen wettelijke en wetenschappelijke graden is op zichzelf een goede maatregel die wij toejuichen. Wij zijn blij dat de Minister dat dossier deblokkeert. Doch de CVP-fractie kan niet aanvaarden dat de opeenvolgende Ministers van Nationale Opvoeding stukje voor stukje de culturele autonomie inzake onderwijs terugnemen en ongedaan maken.

Dit is des te meer onverantwoord, nu wij staan voor een radicaler ombouw van de Belgische Staat zoals deze in het Egmontpact wordt voorgesteld.

Thans kom ik tot een derde punt. Bij gebrek aan een akkoord over de toekomstige autonomie inzake onderwijs zegt een voetnoot in het Egmontpact, dat voorlopig het status quo terzake wordt behouden. Wij hebben dit Egmontpact aanvaard in zijn geheel en dus ook deze voetnoot. Indien dit zo zou blijven, in de verdere toekomst, is dit naar onze mening een belangrijke smet op de staats hervorming. De autonomie zou enorm aan inhoud en vooral een budgettaire consistentie winnen door het onderwijs consequent te cultureren. Het onderwijs en het onderzoek zijn toch het meest eigene van een cultuur- of volksgemeenschap, en ook het meest bepalend voor zijn eigen toekomst. Nu begrijpen wij volkomen en zeer goed de reden waarom sommigen huiverig staan tegenover deze conclusie. In een autonoom Vlaanderen zou de vrijzinnige strekking — en ook het Rijksonderwijs — de vrees kunnen koesteren in de verdrukking te komen.

DE HEER. W. CALEWAERT : Terecht !

DE HEER B. COOLS : Nous avons peur !

DE HEER G. MONARD : Mijnheer Cools, wij willen deze bezwaren en deze vrees ernstig nemen en eerlijk en open bediscussiëren. Wij zien in deze Cultuurraad echter niet direct een clericale of onverdraagzame meerderheid of coalitie zitten, maar zijn ervan overtuigd dat er wellicht aan beide kanten nog een zekere mentaliteitsevolutie moet plaatsgrijpen. Ik leg er de nadruk op : „aan beide kanten”. Ik meen dat wij er goed aan doen er in eigen schoot aan te werken.

Daarom durf ik wel de suggestie doen om met de nodige voorzichtigheid in eerste instantie na te gaan of de culturele autonomie niet duidelijker kan uitgewerkt en doorgetrokken worden op het vlak van het universitair onderwijs. Tussen de Vlaamse universitaire instellingen heerst er op dit ogenblik een uitstekende verstandhouding en is er zelfs solidariteit gegroeid. Maar de solidariteit — en misschien hebben wij het niet gemerkt — is veel groter tussen de Vlaamse instellingen dan tussen de zogenaamde gelijkgerichte instellingen over de taalgrens heen. Laat mij toe namen

te noemen : solidariteit tussen de KUL-Leuven en de VU-Brussel is veel groter dan tussen de ULB en de VUB en tussen de UCL en de KUL. Ik heb echter het gevoel dat wij in de politieke wereld wel eens ten achter zouden kunnen blijven op de evolutie die zich heeft voltrokken in de geesten van de universitaire wereld en bij de bevolking. Ik vrees echter dat wij daarop achterna hinken, dat wij de evolutie op dat stuk niet gevolgd hebben en nog te sterk denken in de tegenstellingen van het verleden. Overigens zijn alle Vlaamse instellingen en ook de VLIR overtuigd voorstander van deze autonomie. Daarenboven zou de toepassing van de **Egmontverdeelsleutel** voor de culturele dotaties eindelijk de nadelige verdeling van de kredieten voor Vlaanderen ongedaan maken en wij weten dat deze nadelige verdeling de laatste jaren nog erger is geworden.

Het Egmontpact — waar wij blijven achterstaan — zal daarenboven het institutionele kader van de autonomie tot stand brengen zodat de evolutie onmogelijk blijvend kan worden afgeremd. Wij zijn ervan overtuigd dat, als het nu niet gebeurt, en men zich daartegen verzet, men uiteindelijk toch achterhoedegevechten levert.

Ten slotte nog een klein punt. Een consequentie van deze stelling is ook dat het geen zin heeft met alle middelen te trachten — ik zeg niet dat U dit doet, maar ik waarschuw U ervoor — de bevoegdheid van de bij decreet opgerichte Vlaamse Universitaire Raad en zijn toekomstige Franse tegenhanger te willen beperken. Ik meen dat een op te richten Hoge Raad voor universitair onderwijs, die tot doel zou hebben de bevoegdheid en de opdracht van deze VLIR te beperken, tot mislukking is gedoemd. Volgens de „Morphologie van het Staatsbestuur”, die wij gekregen hebben van het Staatssecretariaat voor de Hervorming van de Instellingen, meen ik te weten dat U als Vlaams Minister van Nationale Opvoeding rekening moet houden met een achttal adviesorganen inzake het universitair onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek. Ik heb echt niet de indruk dat het negende adviesorgaan de oplossing kan bieden. Wel ben ik van oordeel dat eerder het geheel van deze adviesorganen moet worden bekeken en niet voor eenzelfde voorstel verschillende organen kunnen worden geconsulteerd. Een voorstel bv. van open universiteit moet of wil de Minister nu opsplitsen tussen Parlement en Cultuurraad, waar enerzijds de VLIR voor een gedeelte bevoegd is en anderzijds een Hoge Raad voor een ander gedeelte. Welnu, dit is onfunctioneel en niet houdbaar. Wij willen wel met de Minister onderzoeken of de Vlaamse Interuniversitaire Raad, qua samenstelling, niet méér moet gedemocratiseerd worden, maar voor ons is de VLIR de gesprekspartner van de Minister namens de Vlaamse Interuniversitaire

wereld. Voor gemeenschappelijke nationale gelegenheden — en die zijn er, maar inzake onderwijs zullen dit in de toekomst Europese gelegenheden worden — kunnen de VLIR en zijn Franstalige tegenhanger samen vergaderen. Dit eventueel samen vergaderen van deze twee organen kan ook wettelijk geregeld worden en dan krijgt U een door het Parlement opgericht adviesorgaan voor het universitair beleid.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : U weet toch wie in de VLIR zetelt ?

DE HEER G. MONARD : Ik heb het juist gezegd, Mijnheer de Minister.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Hoe is de VLIR samengesteld ?

DE HEER G. MONARD : Op dit ogenblik is de VLIR samengesteld uit twee afgevaardigden voor de grote instellingen en één afgevaardigde voor de kleine. Maar u schijnt niet te hebben geluisterd, mijnheer de Minister.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : De VLIR is samengesteld uit rectoren.

DE HEER G. MONARD : Dat is niet juist.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Zijn de vakbonden, de patroons en de studenten daarin vertegenwoordigd ?

DE HEER G. MONARD : Ik wil letterlijk herhalen wat ik zoëven heb gezegd, want wellicht is deze zin u ontsnapt : „Wij willen samen met de Minister onderzoeken of de VLIR qua samenstelling niet méér gedemocrateerd moet worden”. Trouwens, het wetenschappelijk personeel is er wel in vertegenwoordigd.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Mijnheer Monard, u weet toch dat ik de VLIR heb geïnstalleerd, te werk heb gesteld en reeds drie opdrachten heb gegeven.

DE HEER G. MONARD : Ik waardeer dat, mijnheer de Minister. Ik zeg alleen dat dient gestreefd naar rationalisering van de adviesorganen inzake hoger onderwijs en dat de oprichting van een supplementair orgaan de warboel niet zal oplossen.

DE VOORZITTER: Mijnheer Monard, mag ik u verzoeken te eindigen ? Aan de heer Minister vraag ik de heer Monard niet langer uit te dagen.

DE HEER G. MONARD : Ik heb dit niet als een uitdaging aangezien, mijnheer de Voorzitter. Ik hoop dat het de heer Minister niet ontsnapt is dat ik ook heel wat positieve zaken heb aangehaald. Ik dacht evenwel dat de bedoeling van dit debat erin bestond de verschillende meningen met mekaar te confronteren. Trouwens, in het regeerakkoord Leburton stond dat dit debat niet met een stemming wordt besloten. Het is alleen een uitwisseling van meningen. Ik dacht daartoe een bijdrage te hebben geleverd.

(Applaus bij de leden van de CVP).

DE VOORZITTER : De heer Laridon heeft het woord.

DE HEER A. LARIDON (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, de beleidsnota van de heer Minister van Nationale Opvoeding in verband met Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek, wat de grote trekken betreft althans, draagt ongetwijfeld onze algemene goedkeuring mee.

Het is zeker een zeer interessante inleiding tot een grondige analyse van het probleem van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek.

Dat betekent echter niet dat we met alles onvoorwaardelijk akkoord kunnen gaan en op bepaalde onderdelen er een andere visie op nahouden.

Ik kan mij bv. niet voorstellen, zoals men wil doen verstaan in het begin van de tekst, dat het de bedoeling van de wetgever geweest is gedurende een **10-tal** jaar aan kwantitatieve ontwikkeling te doen om achteraf, d.w.z. nu, de kwaliteit op te trekken. Dit lijkt mij een al te naïeve voorstelling en ik ben ervan overtuigd dat wij dichter bij de waarheid zijn wanneer we vaststellen dat de toestand scheef gegroeid is. Het is immers duidelijk dat beide facetten, het kwantitatieve en het kwalitatieve, simultaan en progressief dienden ontwikkeld te worden, maar dat door het politiek forceren, o.m. de spreiding van de kandidaturen, de toestand er een geworden is van versnippering en vaak ook overlapping van het educatief en wetenschappelijk potentiaal van hoger niveau.

Onze beste wetenschapslui zagen door bevordering in ontstane en kunstmatig gecreëerde vacatures een verbetering van hun persoonlijke status, doch verloren bij deze overgang, o.a. van wetenschappelijk personeel naar onderwijzend personeel, de mogelijkheid verder fundamenteel wetenschappelijk werk te verrichten en hun wetenschappelijke „know how” door jaren ervaring opgedaan, over te dragen aan volgende generaties. Ze werden hopeloos opgeslorpt door het onderricht dat nog steeds ex cathedra verloopt. Wil men het hoger onderwijs verbeteren dan dient vanuit verschillende hoekpunten **ingegre-**

pen : zowel het niveau van het onderricht als de inhoud ervan dienen opgetrokken.

Een volledige hernieuwing van het systeem zal zich ten andere vroeg of laat toch opdringen. De huidige universitaire pedagogiek is te weinig studie of vakonderricht. Elke lesgever doceert volgens een eigen methodiek en denkt het zo goed te doen. In elke discipline zouden een aantal mensen zich op de pedagogiek moeten toeleggen en dit als specialiteit onderzoeken. Voorbeelden van onderzoeksthema's : pedagogiek van de organische scheikunde op niveau A2 ; pedagogiek van de Engelse taal op niveau van het hoger secundair onderwijs ; de demonstraties van medische technieken in grote auditoria enz. Een pedagogisch gericht studie bureau gekoppeld aan elke discipline of departement en interfacultair zou hier zeker grote diensten bewijzen.

Het onderwijzend personeel moet de mogelijkheid geboden worden aan specifiek (eigen aan het vak) onderwijsresearch te doen. Deze last mag niet op de rug van het huidig wetenschappelijk personeel gelegd worden. Het is immers nu zo dat de assistent of de werkleider die zich uit vrije wil of verplicht toelegt op **studentenbegeleiding** of specifiek onderwijsresearch, weliswaar enorm verdienstelijk is, doch tegelijkertijd de mogelijkheid om een ernstige loopbaan op te bouwen verliest.

De vlakke loopbaan zoals gesteld in het huidige summier statuut impliceert immers de productie van wetenschappelijke publicaties, thesissen, doctoraat enz., waarvoor nu reeds in de meeste diensten waar zware overbelasting bestaat, qua studentenbegeleiding, noch de wetenschappelijke infrastructuur, noch de voldoende omringingsgraad aanwezig zijn.

De assistent die vanwege zijn diensthoofd zich moet bezighouden met didactische en pedagogische opvang van studenten kan onmogelijk wetenschappelijk werk verrichten (dus geen publicaties, geen doctoraat, na maximum 6 jaar einde opdracht, zelfs zonder erkenning van **anciënniteit** in staatsverband).

De werkleiders die bij het onderwijs betrokken zijn hebben niet de minste kans, zonder voorpraak, wetenschappelijk onderzoek naar behoren te doen, of tot docent te promoveren. Hun loopbaan is zoals het statuut zegt „vlak”. Doorgaans is het zelfs zó dat wanneer een vacature voor docent openkomt en de bij de dienst betrokken werkleider zijn kandidatuur stelt, hij door tekort aan wetenschappelijke prestaties niet in aanmerking komt. Veeleer wordt iemand uit de licenties of doctoraten geparachuteerd of ja zelfs uit parastatale instellingen.

Ik zou U dan ook vragen, mijnheer de Minister, dat een speciale inspanning zou gedaan worden om de stabiliteit en de aantrekkelijkheid van betrekking van deze graad te verruimen.

Er dient bovendien zo spoedig mogelijk gebroken te worden met het onderscheid tussen wetenschappelijk en onderwijzend personeel en overgegaan tot de departementele structurering.

Dit kan alleen parallel met de huidige structuren die dan langzamerhand dienen te verdwijnen.

Wat het wetenschappelijk onderzoek betreft, stellen wij vandaag vast dat er een te grote diversiteit in de fondsmogelijkheden bestaat, vandaar dat een rationalisatie zich opdringt ; te veel parastatale instellingen leiden tot overbureaucratisatie ten koste van het eigenlijk wetenschappelijk onderzoek. Een globale inventarisatie opgevoerd van de potentialen qua personeel, bevoegdheid, uitrusting en financiën dringt zich op. Vanuit een overkoepelende raad kan een taakverdeling volgen met eventuele versmelting van de parastatalen plus injecties in universiteiten en hogescholen. In elk geval moet worden vermeden dat nog nieuwe bijkomende organen worden gecreëerd. Het zuiver wetenschappelijk onderzoek dient bovendien departementeel gestructureerd te worden en toekomstmogelijkheden moeten worden geboden aan elk bekwaam element.

Het verwondert mij enigszins dat in de Beleidsnota van de Minister zeer weinig te vinden is over het fameuze voorontwerp van de wet tot hervorming van het regime voor het toekennen van de academische graden daterend van 16 november 1977.

Het is nochtans, en dit in tegenstelling tot wat de heer Schrans daarnet heeft gezegd, een toe te juichen poging. Bepaalde rectoren die de zaak enigszins progressistisch bekijken, zien hierin een poging om eindelijk eens een einde te stellen aan de belemmeringen die de ouderwetse wet van 1929 oplegt en zien tevens in dit voorontwerp een poging om tot meer soepelheid en aanpassing te komen.

Naast een aantal zaken, zoals onder andere het afschaffen van het achterhaalde onderscheid tussen de wettelijke en de wetenschappelijke graden, het afschaffen van de graad van geaggregeerde van hoger onderwijs — bestaat nog enkel in Frankrijk — en de weigering van het zinloze „trissen” (2 x overzitten) die door de academische kringen gemakkelijk zal worden aanvaard, zijn er een aantal punten zoals het reduceren van de studieduur in de rechten en in de farmacie tot vier jaar, evenals het voorzien van een basisopleiding dat voor alle universitaire studierichtingen op uniforme wijze zou worden afgesloten met de graad van licentiaat — in concreto betekent dit bvb. het afschaffen van de academische graden van ingenieur en apotheker — die een zekere ongerustheid in academische kringen teweegbrengen.

Vaste spelregels bij het toekennen van academische graden zijn ongetwijfeld te verdedigen. Misschien kan — dit zijn suggesties — de oplossing

worden gezocht in het incalculeren van de beroepsstages, bvb. wat de rechten betreft, of het incalculeren van de pedagogische vorming van de universitaireren. Dit zou meteen een oplossing betekenen voor het probleem van het aggregaat. Misschien ligt in dat incalculeren in de duur van de studies van deze stages en dit aggregaat wel een oplossing. Hervormingen dienen evenwel hoe langer hoe meer doorgevoerd in het perspectief van de graad naar het academisch Europa toe.

In dit verband wens ik volgende opmerking te maken inzake de titel van licentiaat in de toegepaste wetenschappen. De academische titel van ingenieur wordt reeds afgeleverd in vier van de negen lidstaten van de Europese gemeenschap. De overige landen leveren elk een verschillende titel af na de academische opleiding in de engineering, dit telkens na 5 jaar studie. Het toekennen van de in Europa niet gekende graad van licentiaat in de toegepaste wetenschappen kan misschien het Europese mozaïek van academische graden verrijken.

Bekeken vanuit de gezichtshoek van de Europese eenwording zou het in elk geval een stap achteruit betekenen. Het voorontwerp, waarin sprake is van de nieuwe academische graad van licentiaat in de toegepaste wetenschappen, zou dan ook, dat is misschien wel ongelukkig, amper een tiental maanden verschijnen na de moeizame geboorte van de graad van industrieel ingenieur. In deze context kan het ook niemand verbazen dat de faculteiten van toegepaste wetenschappen zich ten eerste verontrusten in verband met dit punt uit het werkdocument van de Minister. Mijns inziens zou dit aanleiding kunnen geven tot een nutteloze controverse tussen de burgerlijke ingenieur en de industriële ingenieur.

— **De heer M. Coppieters, Voorzitter, treedt op nieuw als voorzitter op.**

De vijfjarige opleiding in de toegepaste wetenschappen behoort tot de zwaarste universitaire studies die in België bestaan. Deze opleiding leidt tot een academische titel die in België, net zoals in verschillende Westeuropese landen, een begrip vormt. Er bestaat voorlopig mijns inziens, geen valabel motief om aan deze stand van zaken iets te wijzigen. Burgerlijke ingenieurs en industriële ingenieurs zijn geenszins antagonistisch — dit zou althans niet mogen zijn — maar spelen integendeel op het terrein van de enrrineering een complementaire rol. Door zijn vorming echter staat de universitair gediplomeerde ingenieur afgetekend op een veel hoger niveau. Het zou wenselijk zijn dat dit niveauverschil duidelijk zou doorgedrukt blijven in de academische titel, in de beroepshierarchie en in de financiële honorering.

In de hoop, mijnheer de Minister, dat U met deze goedbedoelde opmerkingen rekening zal willen houden, dank ik U voor de aandacht die U aan

mijn uiteenzetting hebt gewijd en wens U veel succes met uw beleidsnota. (**Applaus**).

DE VOORZITTER : De heer Deleeck heeft het woord.

DE HEER H. DELEECK (**op de tribune**) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, in het late van de namiddag is het gemakkelijk kort te zeggen dat ik, zoals velen voor mij, de beleidsnota een zeer lovenswaardig initiatief vind.

Wij zijn het eens met het uitgangspunt van de nota waar wordt gezegd dat de ontplooiing van het universitair onderwijs in het Vlaamse land, op dit ogenblik, veeleer een kwestie van kwaliteit dan van kwantiteit geworden is, dit wil zeggen dat niet zo zeer moet worden gezocht naar een vergroting van de financiële middelen dan wel naar een doelmatigheid van de academische structuren, naar de vernieuwing van de onderwijs- en onderzoeksinhouden en naar een verbetering van de onderwijstechnologie.

Dit beleid zou best worden gevoerd in samenwerking met en door middel van de Vlaamse Inter-universitaire Raad, die trouwens reeds een reeks belangrijke suggesties ter zake heeft geformuleerd waarvan sommige in de beleidsnota werden verwerkt.

Vooraleer op de inhoud van deze nota verder in te gaan, wil ik iets zeggen over de verantwoordelijkheid van de universiteiten en van de gemeenschap in het universitair beleid.

Ik zou mijn stelling in twee stelregels willen samenvatten : ten eerste, het universitair beleid van ons land wordt niet bepaald door de universiteiten maar door de gemeenschap, door haar vertegenwoordigers, dit wil zeggen in laatste instantie door de wetgevende macht. In deze zin heeft deze niet alleen recht op controle over de aanwending van de financieringsmiddelen, maar over het opleidingsprogramma of de keuzen van onderzoeksthema's. Het is een zaak die niet enkel de deskundigen van de universiteiten maar heel de gemeenschap aangaat. De gemeenschap heeft het recht en de plicht haar verwachtingen ten aanzien van de beroepsuitoefning, ten aanzien van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek uit te spreken. Zonder van deze stelregel iets terug te nemen, kan men daarnaast stellen dat bij de academische uitwerking van dit beleid aan de universiteiten een grote ruimte van verantwoordelijkheid moet worden gelaten. Dit om twee redenen : ten eerste omdat de deskundigheid van de universiteiten uiteraard verder reikt dan deze van een centrale administratie bij het beoordelen van het inwendig leven van de universiteit ; ten tweede, omdat de universiteiten in wezen zelf de plaatsen zijn waar

in onafhankelijkheid van de heersende machten en van de actualiteit vrij en met de grootst mogelijke mate van beweeglijkheid moet worden gewerkt, onderwezen en gezocht.

Deze twee beginselen zijn met mekaar niet in tegenspraak, zij kunnen naast mekaar bestaan.

Dit belet niet dat wij de binnenwaartse vrijheid op-eisen, misschien nog meer op grond van pragmatische overwegingen dan op grond van principes, zowel voor de vrije universiteiten als voor de Rijksuniversiteiten.

De Rijksuniversiteiten zijn inderdaad te lang gehinderd geweest door een te rechtstreekse binding aan de centrale administratie. Daarnaast is het zo, dat de laatste jaren de vrije universiteiten in toenemende mate af te rekenen hebben met een improductieve vergroting van bureaucratische hinder.

Deze beleidsnota laat op verschillende plaatsen de indruk dat de tussenkomst van het centrale gezag zou versterkt worden.

Ik moet erkennen dat deze indruk bevestigd wordt door de lezing van werkdocumenten betreffende sommige onderdelen van het universitair beleid.

Omdat het hier inderdaad slechts werkdocumenten betreft, zoals u daarstraks zelf hebt gezegd, mijnheer de Minister, wens ik hier niet op de komende discussie vooruit te lopen, maar ik wil bevestigen dat wij er een strekking in zien van verdere decentralisatie die wij niet kunnen bijtreden. Ik herhaal het, niet omdat wij tegen zeggenschap zijn van de gemeenschap over de universiteiten, maar wel omdat wij binnen deze zeggenschap ruimte willen laten voor de eigen verantwoordelijkheid van de universiteiten.

Thans zou ik nader willen ingaan op enkele onderdelen van uw nota, mijnheer de Minister, in de eerste plaats over datgene wat in deze nota gezegd wordt over de open universiteit.

De term „open universiteit” is zeer breed en verwijst in hoofdzaak naar een tweevoudige doelstelling, met name de toegang tot de universiteit en het verwerven van het diploma minder formeel te binden aan toegangsvoorwaarden en studiereglementen. Daardoor dus ook de kans te bieden — een tweede of een eerste kans — aan mensen die gevorderd zijn in leeftijd of in beroepsuitoefening en die vroeger niet de kans hebben gehad om te studeren of zelfs hun kansen hebben verspeeld.

Om deze doelstellingen te bereiken is het naar onze overtuiging niet nodig en zelfs niet wenselijk dat -nieuwe instellingen zouden in het leven worden geroepen.

Ons land beschikt over voldoende en regionaal gespreide infrastructuur. .

Wel is het nodig dat er specifieke onderwijsmidde-

Een aangewend worden en soepele toegangsprocedures ingevoerd, maar dit binnen de bestaande universiteiten.

Het is essentieel dat in ons land elke universiteit voor een deel open universiteit zou kunnen en willen worden, met andere woorden dat de nodige middelen beschikbaar gesteld worden, financieel, **onderwijstechnologisch** en wat de **studieprocedure** betreft, om binnen de eigen universiteit een student van een niet-traditioneel type aan te trekken en op een aangepaste wijze te begeleiden.

Ik wil hier derhalve in functie van deze idee van open universiteit een oproep doen opdat de wet niet strakker zou decentraliseren en reglementeren, maar integendeel een grotere soepelheid zou toelaten.

Deze oproep gaat tezelfder tijd naar de universiteiten zelf, omdat zij het zijn die ook moeten willen een grotere soepelheid aan de dag te leggen ten aanzien van de niet-traditionele studenten.

De open universiteit is aldus niet een nieuwe instelling, maar wel een nieuwe vorm of een nieuwe zijnswijze van de universiteit.

Vandaar dat niet alleen voor sommigen de toegang tot de universiteit moet worden vergemakkelijkt, maar dat de inhoud zelf van de universiteit ruimer moet opengezet worden door, ik herhaal het, aanpassing van de manier van onderwijs en begeleiding en door het aanvaarden van de aanwezigheid van studenten met een andere voorgeschiedenis dan degenen die rechtstreeks uit het secundair onderwijs komen.

Ik wens op deze gedachtengang de nadruk te leggen omdat, naar mijn overtuiging, hier een breekijzer bestaat om het bestaande universitair onderwijs zachtjesaan tot vernieuwd ‘hoger onderwijs te brengen.

Deze visie wordt beschreven in het advies dat in 1973 werd uitgebracht door de Commissie „Oproep en Open Universiteit”, een subcommissie van de commissie „Instructieve Omroep”, die destijds werd opgericht op initiatief van de Minister van Nederlandse Cultuur. Deze visie werd gepubliceerd met een naar mijn overtuiging voortreffelijke begeleidende studie onder de titel „Omroep en Open Universiteit”, Verhandelingen van het tijdschrift „Volksopvoeding”, nr. 15, Brussel 1973.

Ik wil hierop de aandacht vestigen, niet alleen van de heer Minister, maar van de velen die met de open universiteit begaan zijn en hierin een grondige documentatie kunnen terugvinden.

De beleidsnota volgt inderdaad dit advies door te stellen dat, ten eerste, institutioneel bekeken de uitbouw van de gedecentraliseerde centrale examencommissies een voor de hand liggende technische oplossing is ;

ten tweede, door te stellen dat elke universitaire begeleiding diensten kan uitbouwen ;
ten derde, door te voorzien in collectieve middelen zoals radio, televisie en onderwijstechnologie.

Wij vinden deze benadering aangewezen, doch hierbij stellen zich wel enkele vragen.

De beleidsnota voorziet naast „de regionale begeleidingsinstanties „een centraal en efficiënt begeleidingssysteem”. Wij begrijpen niet goed wat dit hier komt doen in het geheel van deze structuur zoals voorzien in uw nota.

Wij menen dat het zwaartepunt van de feitelijke begeleiding van de studenten integraal en on-dubbelzinnig moet liggen bij de universiteiten zelf. Ik zeg niet dat dit niet in de tekst staat, maar het tegenovergestelde zou eruit kunnen afgeleid worden. Het zijn de universiteiten zelf die het gewicht zullen moeten dragen en zaken zullen moeten waarmaken. wil men van de open universiteit werkelijk het onderdeel maken van een universitair geheel en geen tweederangsoplossing.

De centrale dienst heeft alleen zin in de mate waarin deze kan zorgen voor overleg en coördinatie tussen de instellingen en gemeenschappelijke diensten kan tot stand brengen, inzonderheid door de inschakeling van de BRT.

Een tweede vraag geldt precies deze BRT, die in het geheel van de open universiteit een belangrijke inbreng zou kunnen doen. Onze BRT beschikt inderdaad over een groep uitstekende deskundigen die sedert enkele jaren met deze aangelegenheid begaan zijn. Hierover werd weinig concreets gezegd in uw nota. Ik moge er op aandringen dat dit punt, met name het effectief inschakelen van hetgeen bij de BRT aanwezig is, in de toekomst niet zou verwaarloosd worden.

Een tweede reeks bemerkings, mijnheer de Minister, houden verband met het academisch statuut van het personeel. In de beleidsnota worden voorstellen geformuleerd in verband met verouderde structuren die moeten afgeschaft worden en in verband met de hiërarchie van de loopbaan van het personeel. Deze voorstellen lijken mij voortreffelijk doch de nota laat op vele plaatsen de indruk na teveel vast te houden aan een andere zaak, met name de scheiding tussen onderzoek en onderwijs. Voor de toekomst van onze universiteiten acht ik het van groot belang, dat de onderwijs- en onderzoekstaken in het dagelijks leven van de universiteiten zo harmonisch mogelijk zouden kunnen samenvallen en dat deze twee niet zouden gescheiden worden op basis van de statutaire bepalingen, die trouwens gunstiger zijn voor de onderwijsloopbaan dan voor de onderzoekloopbaan.

Dit brengt mij tot een drievoudige beschouwing

over het statuut van het personeel. Men zou op termijn moeten komen tot een eenvormig statuut voor het academisch personeel, dat een volwaardige loopbaan toelaat met taken in het onderwijs of onderzoek, of de beide samen of afwisselend.

De takenverdeling zelf zou moeten overgelaten worden aan een inwendige werkregeling van de universitaire basiseenheden, die volgens de nota departementen zouden kunnen worden.

Ten tweede, een onderdeel van het statuut van het academisch personeel is dit van het tijdelijk wetenschappelijk personeel. Op het ogenblik is het zo dat jonge mensen die dezelfde intellectuele taken uitoefenen, een verschillend statuut, verschillende rechten en plichten hebben naar gelang ze worden gefinancierd uit externe of uit interne middelen. Ik verschil hierin van mening met wat sommige sprekers hebben voorgebracht. Het personeel dat gefinancierd wordt door de universiteit beschikt over ten minste 50 % van hun tijd om hun doctoraat voor te bereiden. Het komt aan de universiteiten en aan de betrokkenen zelf toe erover te waken dat hun tijd efficiënt wordt gebruikt. Dit moet mogelijk zijn.

Ten derde zou men ruimte moeten maken voor een beperkt kader van assistenten of personeel van een hoger hiërarchisch niveau belast met technische onderwijsopdrachten, die derhalve niet aan dezelfde verplichtingen onderworpen zijn op het gebied van doctoreren en publiceren van wetenschappelijk materiaal.

Zoals een vorige spreker had ik in een derde overweging willen aandringen op het uitstellen van de keuze van de definitieve studierichting, niet door het invoeren van een voorbereidend semester maar door het invoeren van een stel van polyvalente eerste studie jaren van waaruit de jonge student met meer kennis van zaken in een meer gespecialiseerde richting kan verdergaan. De tijd wordt mij echter niet gegund dit idee uitvoerig te ontwikkelen.

DE HEER H. SCHILTZ : Dit is de verdelende rechtvaardigheid tussen de sprekers.

DE HEER H. DELEECK : Men zou kunnen denken aan een kandidatuur natuurwetenschappen en geneeskunde ; een kandidatuur maatschappij- of gedragswetenschappen (recht, economie, sociologie) en een kandidatuur cultuur- of menswetenschappen (wijsbegeerte en letteren). Hierbij zou dan onmiddellijk moeten gedacht worden aan de mogelijkheid om op een aangepaste wijze over te gaan naar het niet-universitair hoger onderwijs, maar ook de overgang in omgekeerde richting moet voorzien worden. Het is inderdaad hoog tijd werk te maken van de organische bindingen die tussen beide genoemde sectoren van het hoger

onderwijs zouden moeten bestaan, zowel vanuit het standpunt van de wetenschaps- en beroepsopleiding als vanuit het standpunt van de mogelijkheden van de jonge mens die zijn weg zoekt.

De voorgestelde hervormingen zijn zeer diepgaand; anderzijds laat de wetgeving aan de universiteiten niet toe in het bestaande systeem enige verandering aan te brengen. Het ware derhalve niet slecht dat de wetgever uitdrukkelijk de gelegenheid zou geven aan de universiteiten die zulks wensen te doen gedurende enkele jaren experimenten door te voeren (dus zonder nadelige weerslag op de wettelijke waarde van het diploma van de betrokken studenten, alsmede op de financiering).

In deze experimentele fase kunnen zowel de reorganisatie van de inhoud van de eerste jaren, alsmede de relaties met andere vormen van hoger onderwijs, alsmede de vernieuwing van de onderwijsstechnologie, allen in de beleidsnota vernoemd, betrokken worden.

Ik besluit met aandacht te vragen voor de democratisering. Het is mijn overtuiging dat het proces van democratisering van de universiteiten, dat na de oorlog op gang werd gebracht, op dat ogenblik tot stilstand gekomen is en zelfs terugebt. Dit blijkt o.a. uit de studie van Yvan Delanno in *Politica* 1977 nrs 2 en 3. Wij zijn nu op een dood punt gekomen en het komt erop aan deze problematiek opnieuw te bekijken en naar nieuwe middelen te zoeken. Ik heb het gevoel dat de klassieke middelen uitgeput zijn en geen bijkomende resultaten meer kunnen geven.

Bij deze nieuwe middelen — en ik beperk mij tot een opsomming — zouden moeten in overweging worden genomen :

1. samenwerking en overgang van **niet-universitair** naar universitair onderwijs en omgekeerd ;
2. open karakter van alle universiteiten ;
3. meer rechtstreeks contact tussen de instellingen van secundair onderwijs en de instellingen van hoger onderwijs ;
4. een systeem van studiebeurzen en mogelijk van studieleningen maar dan wel voor die studenten die dit het meest nodig hebben ;
5. aanwending van de sociale fondsen van de universiteiten op een meer zinvolle wijze in het kader van de democratiseringsproblematiek.

Tenslotte is het misschien zeer nodig voor wat ik de „inhoudelijke” democratisering van de universiteit zou noemen, dat er meer concrete contacten zouden zijn tussen universiteit en politieke en sociale verantwoordelijken van het Vlaamse land, waarbij de eersten duidelijk zeggen welke rol zij aan de universiteit toekennen in het geheel van het samenlevingsgebeuren en de sociale verandering en de anderen duidelijk zeggen wat zij

menen van de universiteit te kunnen verwachten. **(Applaus.)**

DE VOORZITTER : Dames en heren, nog een zestal sprekers zijn in dit debat ingeschreven. Ik vraag dus aan allen een inspanning te doen om zo bondig mogelijk te zijn.

Eer wij overgaan tot het laatste en samengevoegde hoofdstuk VII geef ik het woord aan de heer Van Geyt die, zoals overeengekomen, zal interveniëren over de gehele nota, ook met betrekking tot de Inleiding, en die derhalve de sprekerstijd is toegemeten van de gemandateerde sprekers. De heer Van Geyt heeft het woord.

DE HEER L. VAN GEYT (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, ik zou in de eerste plaats de Raad en de Minister willen danken omdat ik vandaag in de gelegenheid word gesteld nog in te **gaan** op de algemene thema's van dit ruim debat over de problemen van onderwijs en opvoeding in onze Nederlandse Cultuurgemeenschap.

Inderdaad, onderwijs en opvoeding vormen samen een essentiële dimensie van onze hedendaagse **industriële** maatschappij en beschaving. De wisselwerking tussen deze dimensie en het leven in de **maatschappij** in zijn geheel wordt steeds groter, zij het dan dat deze wisselwerking aan weerszijden in zeer ruime mate wordt ondergaan, veel meer dan beheerst, en daarom veelal ver van harmonisch verloopt.

De spanningen en tegenstellingen die daaruit voortvloeien en de nadelige gevolgen, zowel voor de economie als voor het sociaal leven in het algemeen en voor de tienduizenden afgestudeerden, schoolverlaters en aspiranten naar sociale promotie, om- en bijscholing en bestendige vorming, kunnen moeilijk anders worden beschouwd dan als integrerende factoren van de huidige maatschappij- of beschavingsvisie. Als zodanig vergen zij de grootste aandacht en de inzet van alle krachten in de schoot van onze maatschappij en meer in het bijzonder van onze gemeenschap, die een progressieve uitweg uit deze crisis nastreven en wel in de eerste plaats van de vooruitstrevende stromingen van de arbeidersbeweging en van de intelligentsia van onze gemeenschap en van het land in zijn geheel.

Evenals heel wat leden van deze Raad ervoer ik met belangstelling bepaalde positieve accenten in de ons door de Minister voorgelegde **beleidsnota**, die ongetwijfeld gunstig afsteken bij een reeks kenschetsende regressieve opties van zijn voorganger, die ik trouwens enkele malen uitdrukkelijk op de korrel nam. Onder deze positieve accenten wil ik vermelden — en de meeste kent U voldoende zodat ik kan aannemen dat U deze

zelfs met een half oor gemakkelijk kunt volgen :

- 1) het streven naar een betere integratie van de onderwijsinstellingen in de gemeenschap ;
- 2) de wil om de voor alle leerlingen geldende polyvalente fase van de vorming te verlengen en de beroepskeuze en de specialisatie niet alleen uit te stellen maar ook voor meer **aanpassings-** en overgangsmogelijkheden open te stellen ;
- 3) het plan om na alle heen-en-weer-geruk van de voorbije jaren geleidelijk orde op zaken pogen te stellen wat betreft conceptie, toepassingsmodaliteiten, veralgemening van het vernieuwd secundair onderwijs en oppuntstelling en uitbreiding van de onderwijsvernieuwing in de basisscholen, met het oog op een **efficiënte** bestrijding van de sociale en culturele handicaps bij de massa van de minder-begunstigde kinderen en jongeren ;
- 4) het streven naar vernieuwing en versoepeling van bepaalde ondemocratische of voorbijgestreefde structuren en werkingsnormen in de universiteiten en in het hoger onderwijs in zijn geheel. Ik meen echter dat het tot gevaarlijke illusies zou leiden niet duidelijk in te zien dat deze positieve voornemens en plannen van de Minister gevaar lopen om hun doel te missen en zelfs zeer snel praktisch niet haalbaar zullen blijken indien er geen groeiende kentering komt in de wijze waarop de huidige regering en de krachten waarop zij steunt, de crisis globaal aanpakken.

Immers, het probleem nummer één van het onderwijs en de opvoeding is dat vandaag zulk een enorme proportie van jongens en meisjes die het onderwijs voleindigen ofwel helemaal geen werk vinden ofwel zich moeten tevreden stellen met een „job” die geenszins beantwoordt aan hun vorming.

Er zal wel niemand in deze Raad zijn om te beweren dat het invoeren van het verplichte stage-systeem, ook al betekent dit voor bepaalde jongeren een tijdelijke verlichting van de kwaal van de werkloosheid, hierin grondige verandering zou brengen. Uiteraard ligt de schuld voor deze dramatische toestand niet, of in elk geval in zeer geringe mate, bij het onderwijs als zodanig. Immers, er zijn praktisch geen voorbeelden meer vandaag van betrekkingen die „open blijven”, die lang open blijven, wegens gebrek aan geschoolde kandidaten. Integendeel, zowel de privé- als de openbare diensten worden meestal door een kwantitatief aanbod overstelpt en verkeren in de mogelijkheid om inzake kwalificatie heelwat meer eisen te stellen.

Wat wel als een ernstige zwakte van het onderwijs op dit gebied dient te worden beschouwd is, naar mijn mening en zulks op enkele lofwaardige uitzonderingen na, het feit dat het onderwijs zelden of nooit de jongeren voorbereidt om

deze wantoestand tegemoet te treden als volkomen bewuste burgers die duidelijk inzien dat alleen een actieve maatschappelijke inzet, meer bijzonder op het syndicale en op het politieke vlak, van aard is om de willekeur van de werkgevers en een „laissez faire” van de overheid binnen de perken te houden en aldus geleidelijk de voorwaarden te scheppen om verandering te brengen in de crisistoestand.

Mijnheer de Minister, het eerste minimumvereiste ter zake lijkt mij wel dat terwijl op zoveel plaatsen gul toegang tot de school of tot de hogeschool wordt verleend, aan de woordvoerders van het patronaat als de zogeheten dragers van de harde economische werkelijkheid, dat de leerlingen en studenten minstens evenveel kans zouden krijgen om uit rechtstreekse bron de visie van de syndicale beweging op bedoelde harde economische toestand, te vernemen. Het is des te meer mijn gevoelen dat deze werkelijkheid vandaag niet alleen als een wedloop op de toekomstmogelijkheden van de schoolgaande jeugd, tevens steeds zwaarder drukt op het onderwijs zelf.

Zowel het feit dat de werkgevers beschikken over een overvloedig aanbod van gediplomeerde werkrachten als de benarde toestand van de overheidsfinanciën wegen in de zin van een verlaging van de kwaliteit en van de vermindering van de middelen van het onderwijs — in de eerste plaats, maar geenszins uitsluitend van het officieel onderwijs — in de zin van een steeds grotere verwaarlozing van de fundamentele wetenschappelijke vorsing.

De positieve intenties van de Minister druisen naar mijn gevoelen rechtstreeks in tegen het **crisis-**beleid dat de regering voert in nauwe samenwerking met de geldmachten. Deze intenties kunnen slechts, naar onze mening, positief zijn wanneer zij actief tot zich worden getrokken en consequent worden doorgestuwd door sociale en politieke vooruitstrevende krachten binnen en buiten het onderwijs en trouwens ook binnen en buiten de huidige regeringscoalitie. Zulks geldt wellicht in de allereerste plaats voor de problemen van de kwantitieve en de kwalitatieve personeelssterkte en bijgevolg de hoedanigheid van de dienstverlening en het peil van de tewerkstelling in het onderwijs zelf. En dit in alle geledingen van het onderwijs.

Ter zake komt het mij voor — en de heer Minister zal het mij niet kwalijk nemen — dat deze problematiek in uw beleidsnota langs de enge kant wordt genomen. Ik verwijs hier naar het hoofdstuk van de tewerkstelling. Het is duidelijk voor eenieder dat het nodig is een aantal werklozen met specifieke opdrachten te belasten. In het verslag van oktober jongsleden, dat in de commissie werd voorgebracht, werden 7.000 opdrachten vermeld.

In de eerste plaats echter moeten, naar mijn gevoel, de mogelijkheden inzake tewerkstelling in het onderwijs onderzocht worden in functie van de behoeften van dat onderwijs.

Het gaat hier wel degelijk om structurele behoeften die op generlei wijze kunnen worden bevestigd door tijdelijke inkrimping van de arbeidsmarkt en haar conjuncturele voorzieningen, zoals het bijvoorbeeld staat in het plan-Spitaels.

Mijnheer de Minister, U maakt in uw beleidsnota gewag van „enkele beperkte sectorielle maatregelen, zoals de verlaging van de normen inzake de hoofdonderwijzer zonder klas”. Ik stel U de vraag op welk niveau ? U spreekt ook van „een geleidelijke uitvoering van de Wet inzake het buitengewoon onderwijs”. Ik stel U de vraag, aan welk tempo ?

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Wat bedoelt U met „niveau” ?

DE HEER L. VAN GEYT : Ik bedoel natuurlijk welk het aantal leerlingen zal zijn.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Dat staat in het verslag vermeld.

DE HEER L. VAN GEYT : Inderdaad, maar ik verwijs naar de tekst van de beleidsnota. Enkele cijfers werden wel in het verslag gepreciseerd.

Het gaat in feite om een aantal maatregelen die U tijdens de zomermaanden in het vooruitzicht had gesteld en die volgens U — ik verwijs naar uw verklaringen en de berekeningen destijds gemaakt — ongeveer 2.500 nieuwe betrekkingen zouden scheppen in het Nederlandstalig onderwijs.

Wanneer men de voorgestelde maatregelen uit de beleidsnota vergelijkt met uw verklaringen van de maand augustus, dan valt het op dat de maatregel inzake classesplitsing gebeurde vanaf de 31ste leerling in het kleuteronderwijs en in het eerste jaar van de lagere school en vanaf de 36ste leerling vanaf het tweede tot het zesde studiejaar van de lagere school. De stap naar verlaging van de klassenormen riskeert dus naar een onbepaalde toekomst te worden verlegd, dan wanneer volgens uw berekeningen deze maatregel 2.500 nieuwe betrekkingen in het vooruitzicht stelde.

Zoals U trouwens duidelijk in uw beleidsnota te verstaan geeft, mijnheer de Minister, is het probleem van de financiering hier ter sprake gekomen, met andere woorden de wil tot besnoeiing in alle niet-winstopleverende sectoren voor de Regering. Het was nochtans een voorzichtige hypothese om inzake klassenormen verder te gaan en te komen tot reconversie maatregelen.

Het is overduidelijk dat de eerste voorwaarde voor een succesvolle toepassing van uw voornemens inzake vernieuwing van het onderwijs in al zijn geledingen bestaat in kwalitatieve en kwantitatieve opvoering van de pedagogische begeleiding van de leerling en student naar de leerkracht toe maar ook van de school, van de hogeschool en van elke instelling naar buiten uit en dus voornamelijk naar het maatschappelijk leven.

Ik geloof dat het de hoogste tijd wordt met het oog op de realisatie van de positieve voornemens die in uw nota zijn vervat, dat het Parlement het probleem van de verlaging van de klassenormen voor het kleuter-, lager en secundair onderwijs ernstig aanpakt en ook opties neemt inzake de begeleidingsnormen naar het hoger onderwijs. Ik ben zo vrij de aandacht van de heer Minister te vragen voor de wetsvoorstellen nrs. 59 en 108 van respectievelijk 5 juni en 11 oktober 1977, die door mijn collega Levaux en ikzelf werden ingediend. Deze voorstellen strekken ertoe het aantal leerlingen per klas te beperken tot 21 voor het kleuter en lager onderwijs en tot 25 voor het ganse secundaire onderwijs. Dit cijfer 25 hoort men te allen kante vermelden voor de eerste twee leerjaren van het secundair onderwijs. Wij willen dit uitgebreid zien tot het ganse secundaire onderwijs.

Ik spreek de hoop uit dat de door U in het vooruitzicht gestelde versoepeling van de wet van 1976 inzake de financiering van het universitair onderwijs, niet lang meer zal uitblijven. Immers voor een bij uitstek op de toekomst gerichte vorm van onderwijs bestaat het probleem, meer nog dan in andere sectoren om een reconversie en vernieuwing te moeten realiseren omdat een status quo tot regressie leidt die voor eenieder nadelig is. Dit kan alleen leiden tot een verlenging en verscherping van de crisis en alles moet worden in het werk gesteld om een heropleving mogelijk te maken.

De optie van de KP is duidelijk : wij streven een actief samengaan na van alle vooruitstrevende krachten en hopen dat de positieve accenten die wij in uw beleidsnota vinden spoedig tot werkelijkheid zullen komen omdat zij de progressieve krachten in dit land bevoordelen. **(Applaus).**

DE VOORZITTER : Dames en heren, wij bespreken thans het hoofdstuk VII, Tewerkstellingsbeleid, met daaraan toegevoegd de delen : Logistieke Problemen, het Departement Nationale Opvoeding, Een Verantwoord Personeelsbeleid. De heer Verberckmoes heeft het woord.

DE HEER F. VERBERCKMOES **(op de tribune)**: Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, voor elke niet ingewijde waarnemer zal het verwondering baren dat men in de beleidsnota van de onderwijsminister een hoofdstuk in-

zake tewerkstelling aantreft. Het zou inderdaad ondenkbaar zijn dat men, alleen maar omdat er een belangrijk overschot is aan pedagogisch gediplomeerden, de personeelsbezetting van de scholen verhoogt.

In zijn mondelinge uiteenzetting heeft de Minister erop gewezen dat de regering gekant is tegen structurele maatregelen om conjuncturele problemen te lijf te gaan. Welnu alleen de hoge algemene werkloosheid is een conjunctureel verschijnsel. Het overschot aan gediplomeerden in de pedagogische sector is een zuiver structureel fenomeen en dan nog een van de enige waar een duidelijk verband bestaat tussen de vorming en de behoeften. Het aantal kinderen dat over drie jaar in de eerste kleuterklas zal zitten, is vandaag geboren en dus gekend. De normaalschool die daarvoor kleuterleidsters al dan niet zal afleveren moet op 1 september aanstaande nog met de opleiding beginnen. Dus, indien men er echt iets wil aan doen, dan kan dat nog. En dat moet ook kunnen voor de onderwijzers, de onderwijzeressen, de regenten.

Gewoon als reactie tegen het beleid van zijn voorganger, heeft de heer Minister zich uitgesproken tegen enige beperkende maatregel voor toegang tot de normaalscholen. De Minister moet weten dat de voorgaande regering zeker niet met enthousiasme de zogenaamde numerus clausus heeft aanvaard. De Minister weet trouwens zeer goed dat de filosofische denkwereld van de liberalen daar veel verder vanaf staat dan deze van de socialisten.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Mag ik U doen opmerken dat de numerus clausus bestond en niet is toegepast in de vrije normaalscholen. Deze regering heeft een aantal wettelijke maatregelen moeten nemen om die leerlingen de kans te geven hun studies verder te zetten. Ik wilde U dit even voor ogen houden : de numerus clausus heeft niets gegeven. Het is een vaststelling en heeft niets te maken met mijn voorganger.

DE HEER F. VERBERCKMOES : Ik wil erop wijzen dat wanneer wij even kijken naar onze buurlanden, waar socialistische collega's aan het roer zijn, men daar kan vaststellen dat zonder verpinken zeer strenge beperkende maatregelen werden ingevoerd. Het is zus zeker geen ideologisch probleem.

Iedereen is overtuigd dat ter zake ingrijpende maatregelen moeten worden getroffen. Noch een reeks sukkelmogelijkheden tot vermindering van de werkloosheid, noch een reeks voor de toekomst onbetaalbare zaken, kunnen een passende oplossing brengen.

In economisch betere tijden zou er slechts één oplossing zijn : de enge opleiding tot het verwer-

ven van pedagogische diploma's zou moeten in die mate verruimd worden dat een kleuteronderwijzeres of een onderwijzer ook geschikt zou zijn om secretaresse of maatschappelijk assistente of hulpverpleegster te zijn.

Een regent zou dusdanig kunnen opgeleid worden dat hij al naar gelang zijn specialiteit, een ander beroep zou aankunnen. De talenopleiding zou kunnen gekoppeld worden met opleidingen tot vertaler en tolk. De wiskundige opleiding zou kunnen openingen vinden naar de informatica-sector. En zo zouden we kunnen verder gaan.

Maar ook dat geeft, zoals reeds gezegd, in de huidige economische situatie geen oplossing voor het algemeen tewerkstellingsprobleem. Want vrijwel alle richtingen, met uitzondering misschien van de paramedische, zitten nu vol. Daarom, en alleen daarom, hebben de liberalen met de vorige regering noodgedwongen beperkende maatregelen voor het normaalonderwijs tijdelijk aanvaard. Maar iedereen weet dat in ons land moedige houdingen vaak afgestraft worden.

Indien voor het basisonderwijs ernstige pedagogische verbeteringen kunnen aangebracht worden door het verhogen van de personeelsbezetting zullen wij deze toejuichen.

In vergelijking met de andere onderwijsniveaus is ons basisonderwijs trouwens het minst dure. Maar indien men, nog eens bij gebrek aan moed, of om artificieel het werklozencijfer te doen dalen, niet tezelfdertijd snoeit in onze duurere sectoren, dan zal de Minister wellicht het veto van zijn collega's van Financiën en van Begroting ontmoeten. Zij zullen hem zeggen — en het is naar ons oordeel juist — dat het proportioneel deel van de rijksmiddelen dat besteed wordt aan onderwijs toereikend is en niet in belangrijke mate nog kan verhoogd worden. Dus moet men accenten verleggen.

En wij nemen onze verantwoordelijkheid op door te zeggen dat er **méer** mag besteed worden aan het basisonderwijs en minder aan het secundair.

In dat laatste onderwijsniveau is men de laatste jaren gaan overdrijven, mede door de invoering van het VSO. De Cultuurraad moet weten dat de omkaderingsgraad — dat wil zeggen de verhouding van het aantal leerlingen tot het aantal personeelsleden — hier gunstiger is dan in de moeilijkste takken van het hoger onderwijs. Concreet is de omkaderingsgraad twee keer zo gunstig in het secundair onderwijs als in het lager onderwijs.

Dat betekent dat waar men in de regel voor honderd leerlingen van het basisonderwijs 5 leerkrachten benut, dit aantal tenminste 10 bedraagt voor het secundair onderwijs. Daarmee hebben wij de hoogste omkadering in de wereld. De klasgroepen zijn te veel splitsbaar en dezelfde opleiding wordt in een kleine stad, telkens met te kleine groepen, soms tot zeven keer herhaald in de on-

derwijsinrichtingen van hetzelfde net. Dit brengt ons dus tot de noodzakelijkheid van een rationalisatie van het secundair onderwijs, maar dat zal een ander debat worden.

Wij willen herhalen dat onze oplossingen globaal weinig aan de tewerkstelling kunnen veranderen. Maar wél kunnen ze bijdragen tot een beter basis-onderwijs, dat, zoals de naam het aanduidt, de basis is en blijft voor een ruime democratisering van het geheel van het onderwijs, waar iedereen in deze Cultuurraad achter staat.

Mijnheer de Minister, wij vragen u dus een ruim en echt beleid. Geen lapmiddeltjes maar **beleids**-visies die, los van het conjuncturele, structureel ons onderwijs zullen ten goede komen.

Ik wens nog een woord te zeggen over de schoolgebouwen.

Ik stel met genoeg vast, mijnheer de Minister, dat u de conceptie van schoolgebouwen, door uw voorganger uitgestippeld, voortzet.

Inderdaad, begin 1975 werd aan de bevoegde dienst van het Gebouwenfonds voor de Rijksscholen opdracht gegeven zo spoedig mogelijk een eigen ontwerp uit te werken, beantwoordend aan de moderne opvatting van de pedagogie en in nauw overleg met de gebruikers. Het RIT0 te Liedekerke werd hiervoor aangewezen. De studie is wellicht ver genoeg gevorderd opdat de bouw wel dra zal kunnen aanvangen.

Ook de idee van samenwerking tussen de **scholen**-bouwer en de verantwoordelijken voor de materiële uitrusting is niet nieuw. De Studiecommissie is in 1976 met haar werkzaamheden begonnen.

Wat de Nederlandstalige scholen in de Brusselse agglomeratie betreft, hoop ik dat de tijdens de vorige jaren geleverde prestatie inzake nieuwbouw en modernisering zal worden aangehouden, want de bijzondere inspanning waarvan de Minister gewag maakt, mag zich niet beperken tot de **aanpas**-singswerken.

Het initiatief tot oprichting van een zg. kleine onderhoudsdienst voor herstellings- en **onder**-houdswerken, uitsluitend gestoffeerd met werklozen, doet talloze vragen rijzen, waarop ik graag een antwoord zou krijgen.

1. Hoeveel zal de kostprijs bedragen voor personeel en uitrusting ?
2. Is er een voorafgaande berekening geweest inzake de rendabiliteit en de produktiviteit ?
3. Is er ter zake voorafgaand overleg **gepleegd** met de provinciale uitvoeringsdiensten ?
4. Op welke concrete gegevens steunt de blote bewering dat de aannemers weinig of geen belangstelling hebben voor kleine werken ?

Kan de stelling dat het vaak onaanvaardbare prijzen zijn, met voorbeelden gestaafd worden ?

Ik vrees dat de kleine aannemers deze uitlating niet zullen nemen en nog veel minder het initiatief tot oprichting van een eigen onderhoudsdienst. Ze zullen dit veeleer als een kaakslag beschouwen.

Trouwens het initiatief druist regelrecht in tegen de afkondiging, door de Regering, van maatregelen ter aanmoediging van de KMO's. Het is wellicht goed te herinneren aan de waarschuwing die de Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf in haar weekblad van 7 oktober 1977 reeds liet horen onder de titel „Werklozen naar de stadsvernieuwing”. Ik citeer : „Wat wij echter niet kunnen dulden is dat zij werken zouden gaan uitvoeren die veel beter, vlugger en ook goedkoper door onze bouwondernemingen kunnen worden uitgevoerd.”

Ik noteer dat het de bedoeling is te komen tot een effectieve en een rationele werking van de verschillende gebouwenfondsen.

Met voldoening noteer ik tenslotte dat de opvolger achter de beslissing staat van zijn voorganger, o.m. de schoollokalen na de schooltijd open te stellen voor de gemeenschap. Dit geldt inzonderheid voor de sportinfrastructuur, waarvoor reeds in 1975 een Interministeriële Commissie voor de Sportinfrastructuur werd ingesteld.

Met veel belangstelling zullen wij de verdere evolutie en de verwezenlijkingen in deze domeinen blijven volgen. (**Applaus op de banken van de PVV**)

DE VOORZITTER : De heer Kuylen heeft het woord.

DE HEER H. KUYLEN (**op de tribune**) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, mijn uiteenzetting zal uiteraard kort zijn, omdat ik meen dat een aantal vragen in verband met het probleem van de tewerkstelling door de heer Minister naar best vermogen kunnen worden beantwoord.

Ik citeer terecht uit het verslag een belangrijk en actueel punt, met name het probleem van de tewerkstelling in het algemeen en in het onderwijs in het bijzonder.

Het uitmuntend verslag van mevrouw W. **Demeester-De Meyer** geeft ons een inzicht in de laatst beschikbare gegevens ter zake, met name dat ongeveer 7.3 11 leerkrachten in oktober zonder betrekking waren. Voor diegenen die dit saldo uitmaken is dit een complex probleem met zeer veel **diep**-menselijke uitzichten en sociale gevolgen. Hierop wens ik echter niet verder in te gaan, daar dit probleem trouwens buiten het bestek van mijn tussenkomst valt.

Mag ik echter de aandacht van de Minister vragen voor enkele bedenkingen en voorstellen omtrent de inhoud van de beleidsnota' waarin over dit kapittel wordt gehandeld. De commissie heeft met voldoening kennis genomen van het feit dat

de regering bezorgd is om de moeilijkheden, die een tijdelijk karakter hebben, niet op te lossen met structurele maatregelen. Dit lijkt ons zeer terecht, daar structurele wijzigingen grotere moeilijkheden zouden kunnen stellen zodra aan de tijdelijke toestand is verholpen.

In eerste instantie dient onderstreept dat wij er stellig op rekenen dat de aangekondigde maatregelen zo vlug mogelijk een doorgang zouden vinden. Vooral omdat onze bekommernis groot is voor hen, die door de grote toename van het aantal gediplomeerden, hun **onderwijsopdrachten** niet kunnen uitoefenen bij gebrek aan de nodige vacatures. In de nabije toekomst zal dit voor ons allen een blijvende bezorgdheid inhouden.

De vastgestelde werkloosheid heeft hier geen conjunctureel of structureel karakter dat zijn oorsprong vindt in de huidige economische depressie. Ze wordt evenmin beïnvloed door externe marktfactoren. Bij de analyse en de daaruit voortkomende prognose van de tewerkstellingskansen dient in hoofdzaak rekening te worden gehouden met volgende belangrijke indicators.

De meest demografische ontwikkeling is uiteraard voor deze materie, de meest essentiële factor. Bij het opstellen van een waardevolle prognose op korte en middellange termijn is dit gegeven het speerpunt. Deze vooruitzichten inzake de tewerkstellingskansen dienen uiteraard rekening te houden met de daling van het aantal geboorten en de impact ervan op de schoolbevolking. Het lijkt mij overbodig de verscheidene variabelen, die het verloop van de schoolbevolking bepalen, te omschrijven.

Het is mogelijk en zelfs waarschijnlijk dat deze variabelen voor een ruim gedeelte compenserend kunnen werken. Het lijkt mij mogelijk bepaalde prognoses uit te werken, die buiten een strikt wetenschappelijke waarde, eveneens zeer praktisch kunnen gehanteerd worden.

Wanneer deze mogelijkheid thans aan de orde gesteld wordt is dit gemotiveerd door de algemeen waargenomen bekommernis omtrent de reële tewerkstellingsmogelijkheden in de onderwijssector.

Een evenwichtig en voldoende gepondereerd behoeftenschema zou ernstige aanwijzingen kunnen inhouden voor het te voeren beleid, maar vooral omtrent de exacte toestand, omtrent vraag en aanbod en omtrent de tijdsduur van maatregelen, die de heer Minister wenst te treffen tot het oplossen van de hoger geciteerde tijdelijke moeilijkheden.

Uit een studie van de dienst Planning en statistiek — vertrekjaar 1975 — kunnen volgende vaststellingen worden afgeleid :

Indien wij de jaren 1973-1974, als index 100 vooropstellen, zijn volgende resultaten samen te vatten :

a) De schoolbevolking van het voorschools onderwijs : het schooljaar 1978-1979 geeft voor het Rijk in verhouding tot de spilindex 100, 90, 98 % het schooljaar 1983-84 : een index 86,60.

Als wij dat in schooleenheden of kinderen omzetten stellen wij vast dat wij voor deze periode een mindere schoolbevolking zullen hebben van circa 29.000 eenheden.

b) Voor het onderwijs van het eerste niveau : schooljaar 1978-1979 : 91,13 % ; voor het schooljaar 1983-1984 : 83,10 % of nominaal een vermindering van 72.000 eenheden.

c) Voor het onderwijs van het tweede niveau : voor het schooljaar 1978-1979 staan wij thans aan 100,44 % ; terwijl wij voor het schooljaar 1983-1984 daarentegen een regressie zullen kennen tot 92,12 % , of nominaal circa 77.000 eenheden.

Voor dit niveau lijkt een gegronde veronderstelling dat tijdens het schooljaar 1978-79 het leerlingenaantal een absolute top zal bereiken, althans op het nationaal niveau. Daarna vangt de geleidelijke daling aan.

Ik heb deze cijfergegevens willen aanhalen om de gegrondheid duidelijk te illustreren van de noodzakelijke voorlichting omtrent de beroepskeuze als dusdanig. Kan er niet onderzocht worden hoe op een deskundige wijze aan nuttige voorlichting kan gedaan worden in dit verband ?

Wij zijn de overtuiging toegedaan dat zowel aan de ouders als aan de kinderen die een bepaalde beroepskeuze wensen te initiëren voor henzelf er een dringende behoefte is aan een duidelijke marktanalyse.

Wij weten, mijnheer de Minister, dat U met veel vragen geconfronteerd wordt. Deze wens ik echter te stellen omdat ik ervan overtuigd ben dat U ten opzichte van dit initiatief reeds een gunstig vooroordeel heeft.

Verder heeft de heer Minister in zijn beleidsnota enkele voorstellen geformuleerd die onze bijzondere aandacht verdienen en ook onze volledige goedkeuring wegdragen. Blijkbaar heeft de regering deze maatregelen reeds goedgekeurd en beschikt de Minister dus logischerwijze over de nodige werkingsmidelen en logistieke steun.

In hoever is deze opvatting juist ? Mag ik dan ook aan de Minister vragen dat hij concreet zou antwoorden in verband met de optimale uitvoering van deze maatregelen ?

Wat de uitvoering van sommige punten betreft wens ik toch enige commentaar te geven.

Het voorstel tot oprichting van semi-internaten in het Rijksonderwijs a rato van 1 per 4 externaten situeert zich overigens in de problematiek van de bevoegdheid van uw departement, mijnheer de Minister, maar vermoedelijk ook nog van

andere onderscheiden departementen. Ik denk aan Volksgezondheid en zo meer. In hoever bestaat hieromtrent een consensus? Tevens kan de vraag worden gesteld of de inzichten van de Minister met dit punt overeenstemmen ten einde bepaalde parallelle initiatieven te kunnen nemen voor het rijksonderwijs, het gesubsidieerd onderwijs en andere netten.

Verder heeft U in uw beleidsnota ondermeer gesproken over een factor in verband met tewerkstelling, met name het vrijmaken van klashouden voor schoolhoofden in scholen met maximum 180 leerlingen.

Mijnheer de Minister, mag ik uw bijzondere aandacht vragen omtrent de moeilijkheid die wij in de praktijk soms tegenkomen?

Wil een schoolhoofd zijn taak van schoolanimator en pedagogisch begeleider efficiënt kunnen opnemen, dan is de minimale voorwaarde daartoe dat hij materieel de mogelijkheid heeft.

Dit houdt in dat hij/zij minstens de kans moet hebben om in de klassen onder zijn bevoegdheid — al ware het een beperkte periode — aanwezig te kunnen zijn.

Dat betekent ook dat alle vrije minuten, de avonden inclusief, niet steeds zouden moeten besteed worden aan steeds aanzwellende administratieve opdrachten. Zeker in het buitengewoon onderwijs is dit een onhoudbare toestand geworden.

Ik wil hier bondig zijn, doch ik houd de nodige tabellen ter beschikking waaruit blijkt hoeveel instellingen hierdoor worden getroffen. Als men dan weet dat het lager- en kleuteronderwijs de enige niveaus zijn waar geen enkele vorm van administratieve of hulpvoedende omkadering bestaat, dan is deze toestand zeer schrijnend en is dit probleem dan ook zeker in overweging te nemen wanneer men hieromtrent aan een ernstige verantwoorde en zinvolle tewerkstelling denkt.

In het kader van een efficiënt tewerkstellingsbeleid moet dit kunnen gerealiseerd worden vooral in de wetenschap dat de meer-uitgaven voor het Rijk alleen schuilen in het verschil tussen de **werklozensteun** en de activiteitswedde,

2 uur per week **per** gesubsidieerde klas, vrijstelling voor de schoolhoofden; administratieve hulp a rato van 2 uur per gesubsidieerde klas. Deze voorstellen gelden zowel het gewoon als het buitengewoon lager- en kleuteronderwijs.

Mijnheer de Voorzitter, ik zie dat het licht reeds op rood staat en ik wens geen rode kaart te krijgen. Ik ga het dus kort maken.

In de beleidsnota is er sprake van „enkele voorstellen” waarmee de Regering zich akkoord heeft verklaard. Wij vermoeden dat de heer Minister

nog andere voorstellen heeft die het **tewerkstellingsbeleid** kunnen bevorderen. Wij zouden het zeer op prijs stellen, kon de heer Minister dit nader willen concretiseren?

In dezelfde orde van gedachten lijkt ons nuttig de heer Minister te verzoeken dat inzake dit tewerkstellingsbeleid zou worden gewaakt voor een billijke verdeling van de voorziene middelen onder alle onderwijsnetten en in het bijzonder van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel.

Ik wens te eindigen en aan de heer Minister te vragen wat zijn antwoord is inzake de motie die door de Senaat werd aangenomen na de interpellatie van de heer Roland Gillet die gericht was tot de heer Minister van Nationale Opvoeding alsmede tot de Minister van Arbeid en Tewerkstelling in verband met de verlaging van de normen van het kleuteronderwijs en meer speciaal de invoering van een norm van 25 leerlingen per klas. Mijnheer de Minister, ik dank U reeds bij voorbaat voor het antwoord dat ik van U zal ontvangen. **(Applaus bij de leden van de meerderheidspartijen)**

DE VOORZITTER : De heer Weckx heeft het woord.

DE HEER H. WECKX (*op de tribune*); Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, in het hoofdstuk over het tewerkstellingsbeleid lezen wij dat conjuncturele problemen niet mogen worden opgelost met blijvende structurele, maar wel met beperkte structurele maatregelen met een hoge pedagogische waarde.

Ik kan deze zienswijze wel bijtreden, maar ik ben toch in hoge mate verbaasd alleen onder deze rubriek en in deze kontekst de zinsnede „maatregelen ten opzichte van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel” aan te treffen.

Hoogst verbaasd inderdaad, want zoals geen enkel zinnig mens kan ontkennen dat het Nederlandstalig onderwijs te Brussel aangepaste maatregelen nodig heeft, zo kan — dacht ik tenminste — niemand de situatie van dit onderwijs als een probleem van louter conjuncturele en tewerkstellingsaard beschouwen. Integendeel, deze toestand is niet alleen een demografisch maar ook en vooral een fundamenteel gemeenschapsvraagstuk dat derhalve een grondige en geheelomvattende oplossing behoeft.

Ik weet het, bij KB dd. 22 september 1977 werden de aangepaste splitsingsnormen tot de zesde klas lager onderwijs en de versoepelde aanstellingsregels voor een directie zonder klas bestendigd. Deze definitieve bestendiging betekent voor de Nederlandstalige Brusselse onderwijskringen een hele opluchting en in hun naam dank ik de regering en

in het bijzonder de heer Minister van Nationale Opvoeding voor deze maatregel.

Ik hoop evenwel, ik ben er zelfs van overtuigd dat de Minister van Nationale Opvoeding deze maatregel niet als een eindpunt beschouwt, maar dat hij weet — en ik weet dat hij het weet — dat het Nederlandstalig onderwijs te Brussel, van de kleuterschool tot en met het hoger onderwijs, over zodanig aangepaste maatregelen moet kunnen beschikken, dat de onontbeerlijke overlevingskansen geboden worden aan de m.i. belangrijke pijler van de Nederlandstalige gemeenschap in de Brusselse agglomeratie.

Niemand minder dan de Voorzitter van deze Raad verklaarde na zijn verkiezing tot dit hoge ambt op 14 juni 1977 o.m. het volgende : — ik citeer — „speciale zorg van deze Raad en nog meer van de toekomstige Gemeenschapsraad moet blijvend uitgaan naar de Nederlandstalige gemeenschap in de hoofdstad, naar Vlaanderen in Brussel. Bijzondere waakzaamheid blijft geboden. Vooral de moederplant van onze gemeenschap aldaar, namelijk de Nederlandstalige onderwijsgemeenschap, moet veilig worden gesteld”.

En verder : „met de huidige bijzondere normen, alleen voor het lager onderwijs, komen wij er niet. Het akkoord over de compensaties impliceert dat de vrijheid van keuze zich uitstrekt over het hele gamma van voor- en naschools onderwijs en over alle onderwijsniveaus. Op al die vlakken moet er voor de Nederlandstaligen in Brussel voldoende keuze zijn. Pas dan is er een **reële** vrijheid van het gezinshoofd”. Tot daar Voorzitter Coppieters.

Dit kan ik als Brusselse Vlaming volledig onderschrijven. Want het is toch maar al te duidelijk dat moest bij gebrek aan aangepaste maatregelen het Nederlandstalig onderwijs geheel of gedeeltelijk verdwijnen uit onze hoofdstad, automatisch de **Vlaamse** gemeenschap aldaar ophoudt te bestaan. Zo fundamenteel is de toekomst van dit Nederlandstalig onderwijs te Brussel.

Fundamentele vraagstukken vergen dan ook grondige oplossingen en geen gedeeltelijke uitvoering van reeds in 1971 gedane beloften als compensatie voor de herinvoering van de vrijheid van het gezinshoofd, die sedert 1 september 1971 opnieuw realiteit werd.

Ik voeg hier onmiddellijk aan toe dat het Nederlandstalig onderwijs te Brussel geen **gunstmaatregelen** vraagt die aangepast zijn aan de specifieke situatie van de Vlaamse gemeenschap in onze hoofdstad, die deze is van een numerieke sociologische minderheid.

Deze specifieke toestand vraagt dan ook dat Nederlandstalige kinderen gelijke kansen krijgen op onderwijs, opvoeding en begeleiding als hun Franstalige burens. Dit houdt in dat de **Vlaamse**

ouders in hun onmiddellijke omgeving een Nederlandstalige basisschool moeten vinden en dat zij op een redelijke afstand van hun woning een school voor secundair onderwijs moeten kunnen aantreffen, die dezelfde studiemogelijkheden biedt als de Franstalige secundaire instellingen.

De oplossingen voor het Nederlandstalig onderwijs te Brussel zullen dus veeleer moeten gezocht en gevonden worden in de richting van het behoud en het aanvullen van geografisch oordeelkundig gespreide inplantingen, dan in deze van **leerlingen**-aantallen en splitsingsnormen. Dit alles wel te verstaan in een ware geest van pluralisme en overleg tussen de diverse onderwijsnetten, zoals dit nu reeds gebeurt in de contactcommissie kinderdagverblijven en de werkgroep onderwijs van de Nederlandse Cultuurcommissie te Brussel (NCC).

Dit zijn de krachtlijnen en de basisprincipes voor een onderwijspolitiek te Brussel. Om deze krachtlijnen te realiseren zijn concrete maatregelen nodig. Ik ben zo vrij hier even de voornaamste te vermelden, evenwel zonder het bepalen van prioriteiten en mij er goed van bewust zijnde dat wat ik hier vooropstel verre van volledig zal zijn !

Vooreerst wil ik even verwijzen naar de **rijkspeu-**tertuinten en -kinderdagverblijven, waar het personeel nog steeds verstoken blijft van een eigen sta-tuut.

Wegens de grote spreiding van de **Vlaamse ge-**meenschap over de 19 gemeenten hebben de Nederlandstalige kleuterklassen veelal geen te grote bevolking waardoor, op basis van de nationale splitsingsnormen, veel te veel kleuters tussen 2½ en 6 jaar in dezelfde klas zitten. Dit grote leeftijdsverschil staat een goede en aangepaste begeleiding van deze kinderen volledig in de weg. Aangepaste splitsingsnormen voor het kleuteronderwijs en een nieuwe bepaling van het begrip „ingeschreven kleuters” moeten hiervoor een oplossing bieden. Ik moge hier misschien herinneren aan het feit dat deze maatregel reeds in 1971 beloofd werd (zie verslag aan de Koning verschenen in het BS van 19.06.71).

Wegens de reeds geciteerde spreiding van de Vlaamse bevolking over de 19 gemeenten zijn ook de lagere scholen veelal als klein te bestempelen, wat tot gevolg heeft dat praktisch geen enkele school een beroep kan doen op een bijzondere leermeester lichamelijke opvoeding of een aanpas-singsklas kan oprichten.

Ook de leerlingen van het secundair onderwijs moeten gelijke kansen krijgen, wat impliceert dat zowel voor het type I als voor het type II aangepaste oprichtings- en behoudsnormen moeten ingevoerd worden, die de inrichting van de verschillende opties en studiemogelijkheden voor de Nederlandstaligen binnen de Brusselse omschrijving waarborgen. Dit moet ook zijn weerslag hebben op

de behouds- en uitbreidingsnormen van de PMS-centra.

Evenwel dient hier te worden aan toegevoegd dat reeds nu vele lagere Nederlandstalige scholen onleefbaar zijn geworden mede door de aangepaste splitsingsnormen. Het is dan ook noodzakelijk dat, zoals collega Van In reeds voorstelde, de leerlinggebonden subsidiën vervangen dienen te worden door klasgebonden werkingstoelagen. Wanneer dit niet spoedig gebeurt binnen afzienbare tijd, dan zullen meerdere Vlaamse scholen te Brussel om financiële redenen moeten verdwijnen. Wat des te erger zou zijn nu bewezen is dat proportioneel gezien het Nederlandstalig basisonderwijs te Brussel vooruitgaat ten opzichte van het Franstalig !

Rationalisatie is immers enorm belangrijk voor het Nederlandstalig onderwijs te Brussel, op voorwaarde dat de maatregelen ertoe er in de eerste plaats op gericht zijn de bestaande vestigingsplaatsen te behouden en in de tweede plaats fusie- of samenvoegingsgericht zijn. Hierbij herhaal ik uitdrukkelijk dat rationalisatiemaatregelen voor de Nederlandstalige scholen te Brussel uit den boze zijn, wanneer zij niet samengaan met een aangepast leerlingenvervoer.

Deze aangepaste rationalisatiemaatregelen zullen en moeten het ook mogelijk maken dat de verschillende fondsen voor scholenbouw ook voor de Nederlandstalige scholen te Brussel kunnen optreden.

Ik ben er mij van bewust dat deze summier en onvolledige voorstellen niet onbelangrijke financiële inspanningen vergen. Maar zoals de heer Minister van Nationale Opvoeding het uitdrukkelijk in zijn beleidsnota vermeldt, het onderwijs en de opvoeding zijn een aangelegenheid van de hele gemeenschap. Zij zijn het des te meer wanneer het voortbestaan van een substantieel gedeelte van deze gemeenschap grotendeels afhangt van dit onderwijs. En wij weten het, met het Nederlandstalig onderwijs staat of valt de Vlaamse gemeenschap te Brussel !

Daarom ben ik ervan overtuigd dat de Minister van Nationale Opvoeding en de regering het Nederlandstalig onderwijs in de Brusselse agglomeratie niet als een conjunctureel maar als een fundamenteel probleem zullen aanzien, waarvoor zij de fundamentele maatregelen zullen treffen die dit onderwijs nodig heeft, ten bate van het voortbestaan van onze cultuurgemeenschap in het hoofdstedelijk gebied.

(Applaus op alle banken)

DE VOORZITTER : De heer Van In heeft het woord.

DE HEER G. VAN IN (*op de tribune*) : Mijnheer

de Voorzitter, mijnheer de Minister, dames en heren, ik onderschrijf uiteraard al wat de vorige spreker heeft gezegd, maar ik ben zo vrij nog even verder te gaan.

Inderdaad, nergens kan de bezorgdheid voor de kwaliteit en de omvang van het Nederlandstalig onderwijs groter zijn dan hier, te Brussel. Daarom precies op het einde van dit debat over het onderwijssysteem of -beleid in Vlaanderen, menen wij deze oproep aan de vergadering te mogen richten.

Dames en heren, wij kunnen het ons te Brussel en in een deel van het randgebied doodgewoon niet veroorloven te brokkelen of te verbokkelen. In het Brusselse is voor het Nederlandstalig onderwijs een confederatief beheer noodzakelijk. In dit beheer zouden alle Nederlandstalige **onderwijsvormen**, alle Nederlandstalige onderwijsniveaus en alle Nederlandstalige onderwijsnetten — om volledig te zijn citeer ik ze nog eens : de vrije, de gemeentelijke, de provinciale en de **onderwijsnetten** van de Staat — moeten kunnen samenwerken.

De vraag rijst trouwens wie het ons zou kunnen beletten — vermits de gevraagde maatregel geen verband houdt met inbreuken op de schoolvrede, de leerplicht, de structuren, de diploma's en de wedden — wie ons zou kunnen beletten hier in deze Cultuurraad, nu reeds de ruggespraak voor **een** dergelijk confederatief beleid voor het Nederlandstalig onderwijs te Brussel uit te dokteren ?

Hoe dan ook, iemand, mijnheer de Minister, moet de wijste zijn. Ik meen dat het uw taak is opnieuw op dit ogenblik de hand naar de betrokkenen uit te steken en te zien in welke mate die oproep wordt beantwoord. Indien de heer Weckx, indien degenen die tot zijn fractie **behoren**, het ernstig menen met het Nederlandstalig onderwijs te Brussel, indien men ook van niet-confessionele zijde op deze oproep wenst in te gaan, meen ik dat niets ons kan beletten om hier te Brussel een model van pluralistisch onderwijsbeleid uit te bouwen dat terzelfder tijd de vrijwaring zou betekenen van het bestaan van deze Nederlandstalige gemeenschap in een hoofdstad die nog altijd de onze is. **(Applaus op alle banken)**

DE VOORZITTER : De heer Diegenant heeft het woord als laatste spreker in dit debat.

DE HEER A. DIEGENANT (*op de tribune*) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, last but not least, zo hoop ik toch, dat zal van uw oordeel afhangen.

Mijnheer de Minister, het was voor mij een probleem het hoofdstuk te kiezen waarvoor ik mij zou laten inschrijven. Ik heb uiteindelijk het laatste hoofdstuk gekozen. Ik wil niet herhalen wat anderen reeds bij vorige hoofdstukken hebben

gezegd ; de thema's waarover ik zal spreken liggen evenwel verspreid over meerdere, **zoniet** al de hoofdstukken van uw lezenswaardige nota.

Ik zal spreken over het beleid inzake de lichamelijke opvoeding en de sport, vermeld in het laatste hoofdstuk, over de gezondheidsopvoeding in de school. Voor dit laatste kan ik uitgaan van uw opmerkingen in verband met de PMS-centra. Ik zal ook een en ander zeggen, hierbij sluit ik dan aan bij wat de heer Mesotten heeft verklaard, over een aantal vermeende of echte discriminaties die in ons onderwijs voorkomen. Ik ben van oordeel dat het een kenmerk is van een volwassen gemeenschap dergelijke discriminaties zo spoedig mogelijk weg te werken. Ik zal het tenslotte hebben over de Franstalige lagere gemeentescholen in het Brusselse randgebied.

Mijnheer de Minister, in uw laatste hoofdstuk komt er een bijzonder merkwaardige bedenking voor. U zegt dat het een van uw bekommernissen is de infrastructuur voor de sport ter beschikking te stellen van allen en binnen de muren, die u pluralistisch zou noemen, iedereen ook buiten de schoolgemeenschap, toegang te verlenen tot deze infrastructuur. Wij vinden dit een bijzonder belangrijke verklaring ; vooral ook omdat U over de middelen beschikt om het bestaande tekort aan infrastructuur weg te werken. De algemene trend is er om mensen binnen dezelfde lokalen toe te laten voor wat zij graag in hun eigen groep samen beoefenen.

Daarmee is het probleem echter niet af. U hebt **interdepartementele** commissies opgericht om dit probleem ten **gronde** te behandelen. Deze commissies werken op landelijk vlak. Ik stel mij voor dat gelijkaardige initiatieven ook mogelijk moeten zijn op regionaal vlak en op het vlak van de gemeenten. Eens deze infrastructuur aanwezig meen ik dat het belangrijk is dat zij geanimeerd wordt, dat een verbinding gelegd wordt van de schoolgemeenschappen naar deze gemeenschapsinfrastructuur, dat in personeelsleden wordt voorzien om een beleid te voeren dat door initiatieven van het departement van Nationale Opvoeding gedragen wordt, maar dat terzelfder tijd niet uit het oog zou worden verloren dat de binding van de school met de infrastructuur blijft bestaan. Daarom volgende suggestie :

Zou men er niet kunnen aan denken in de verschillende scholen leerkrachten een bijkomende opdracht te geven in verband met de animatie van de infrastructuur die U wenst te realiseren door middel van dit lofwaardig initiatief ?

In verband met de lichamelijke opvoeding in de basisschool, zou ik er aan willen herinneren dat reeds sedert een paar generaties aangedrongen wordt op één lesstonde per dag.

U zult zeggen dat er voor elk vak aangedrongen

wordt op een verhoging van het aantal uren, maar het is er mij niet om te doen het vak lichamelijke opvoeding *stricto sensu* te bespreken.

Dit is trouwens ook niet uw bedoeling geweest, maar ik zou toch willen stellen dat, waar U vermeldt dat het gaat om een totale persoonsopvoeding, de lichamelijke opvoeding niet alleen de intellectuele maar de totale persoon aanspreekt en dat door het bijbrengen van gezonde leefgewoonten aan de leerlingen een gezonde ontwikkelingskans geboden wordt dank zij onder meer een lesstonde waarin men ze ook fysiek aanspreekt.

Aan de hand van verschillende artikelen heb ik als een waarheid horen verkondigen dat men de schoolse kennis, die men gedurende de eerste zes jaar van het basisonderwijs opsteekt, evengoed zou kunnen opsteken gedurende de laatste twee jaar van dit onderwijs, zodanig dat heel wat méér tijd zou kunnen vrijkomen voor algemene vorming.

In deze optiek bekeken, dacht ik dat het ook mogelijk zou moeten zijn in een her-denken van de programma's voor het basisonderwijs, per dag en progressief een lesstonde vrij te maken voor onder meer lichamelijke opvoeding en vorming.

Ook in het middelbaar onderwijs stelt zich een gelijkaardig probleem. Ook daar stellen wij vast dat het zittend opvoeden een onevenwicht teweegbrengt.

Ook de minister van Landsverdediging was er onlangs getuige van welke de gevolgen zijn van een te zittend leven ; — het ging hier vooral om jonge mannen — en hij vergeleek de situatie van onze jonge lui met deze van de jonge mensen uit de ons omringende landen. Ik geloof dat daarover ook eens ernstig moet worden nagedacht.

Is het aantal uren besteed aan lichamelijke- en persoonsvorming via de lichamelijke opvoeding voldoende ? Moeten we niet streven naar een uitbreiding van het aantal lesstonden ? Moet ook niet breder uitgekeken worden naar nieuwe mogelijkheden voor de naschoolse en bijschoolse sport ?

Uw infrastructuur, mijnheer de Minister, zal daar zeker aanleiding toe zijn maar anderzijds stellen we vast dat, wegens het feit dat men tot een vijf-dagenweek is gekomen, de naschoolse en bijschoolse sport minder kansen krijgt onder meer doordat de leerlingen minder lang op school zijn.

In verband met het hoger onderwijs, mijnheer de Minister, is het U bekend dat de infrastructuur aan onze universiteiten benedenmaats is in verhouding tot het aantal studenten die vragen om werkelijk aan lichaamsbeweging te kunnen doen.

Moest men een actie voeren opdat onze studenten allen één uur per week aan sport zouden doen, dan zou het woord „benedenmaats” zelfs niet meer op zijn plaats zijn en zou men bijna moeten

zeggen dat onze beschikbare infrastructuur onbestaande is ; zelfs indien men rekening houdt met de voorhanden infrastructuur die niet van onze universitaire centra afhangt.

Men heeft me ook gevraagd, mijnheer de Minister, U in het raam van het hoger onderwijs eveneens te signaleren dat, waar U stelt dat de pedagogische centra, in overleg met alle betrokken centra, zullen opereren, dit ook zo zou zijn voor wat de lichamelijke opvoeding betreft ; deze sector wenst dat ook zijn faculteiten en instituten zouden betrokken worden in het algemeen coördinerend beleid.

De strekking om het beleid qua gezondheidsopvoeding meer gestalte te geven, mijnheer de Minister, wordt steeds sterker.

Ik denk dat een departement zoals het uwe zich daar zeker niet onbetuigd mag laten. Verre van mij de vrees dat dit het geval zal zijn. Maar ik geloof dat gezonde leefgewoonten, dat het inzicht in gezonde leefgewoonten, gepast zou kunnen bijgebracht worden in het onderwijs. Verkeerslessen in het lager onderwijs, gezondheidsinformatie, wordt ook in het basisonderwijs gegeven, maar ik meen dat het ook het overwegen waard is om, althans in de lagere cyclus van het secundair onderwijs, een vak als gezondheidsopvoeding in te voegen. Wij hebben de maatschappelijke vorming. Misschien kan dit er een onderdeel van zijn. Maar ik 'meen dat op een moment waarop wij nu gekomen zijn, het alle aandacht waard is gezondheidsopvoeding ook in onze schoolse context te bevorderen. Ik denk dat aan de universiteiten de nodige leerkrachten reeds gevormd worden om in deze taken diensten aan de gemeenschap te bewijzen. Het volstaat dat ik verwijs naar diegenen die in de sector lichamelijke opvoeding gevormd zijn, zowel naar de beweging toe als bio-medisch. Ik dacht dat deze wensen aan onze gemeenschap belangrijke diensten konden bewijzen in een opvoeding die toelaat dat er meer welzijn zou zijn.

Derde punt, algemene bemerking in verband met discriminaties. Het is mij opgevallen toen ik zeven jaar geleden medeverantwoordelijkheid kreeg in een landelijke gemeente, dat de wetgeving qua onderwijs, want daar hebben wij het nu over, in feite uitgewerkt is vanuit de stad en niets zal mij doen beweren dat men vanuit de stad niet het recht zou hebben normen aan te leggen. Men heeft echter te veel de bijzondere situaties uit het oog verloren die men aantreft in de landelijke streken. Het hoeft niet zo te zijn dat de gemeenten in landelijke gebieden, in de omgeving van de stad, zich op de stad moeten richten. Het is ook niet mogelijk dat dit overal zou gebeuren omdat de afstanden te groot worden. Ik wilde echter deze algemene bedenking naar voor brengen opdat U mee zou inspireren in het uitwer-

ken van ons onderwijsbeleid. Ik denk dat specifieke toestanden specifieke maatregelen vergen en ook vragen en dan denk ik, dat wat de landelijke bevolking betreft, deze evenzeer als de stedelijke bevolking recht heeft op een goed onderwijs voor haar kinderen. Men zou kunnen denken aan klassennormen die aangepast worden aan de administratieve begeleiding, aan normen qua bijzondere leermeesters, aan normen voor inhaalklassen en dies meer.

Ik meen, mijnheer de Minister, dat op dit vlak nog heel wat kan gedaan worden. Op deze manier zouden wij ook daar waar wij door vele sociologische onderzoeken vaststellen, dat de landelijke bevolking een aantal kansen minder tot ontplooiing heeft dan in de stad het geval is, aan deze lacune een antwoord kunnen bieden.

Dan wou ik nog een andere discriminatie aanstippen, mijnheer de Minister. Ik weet dat U begaan bent met de naschoolse sport. Ook daar denken wij dat een inspanning moet gedaan worden om de mogelijkheden in de verschillende netten op gelijke voet te brengen. Wij menen ook dat eenzelfde inspanning moet gedaan worden op het vlak van de kostscholen. Wij stellen vast dat de kansen om de kostscholen bij de onderwijsinstelling in te richten niet voor alle netten dezelfde zijn. Ook daar zou ik vragen, in het licht van een algemene poging, aan aangepaste maatregelen en nietdiscriminatoire maatregelen voor de kostscholen te denken.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : U bedoelt dat wat de naschoolse sport betreft de rijksscholen dezelfde voordelen zouden krijgen bij BLUSO als de vrije scholen ?

DE HEER A. DIEGENANT : Inderdaad, wat trouwens het geval is, maar dat de vrije scholen vanwege Nationale Opvoeding ook dezelfde faciliteiten krijgen als deze die Nationale Opvoeding aan haar eigen naschools onderwijs geeft.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Die hebben ze vanwege de eigen inrichtende macht.

DE HEER A. DIEGENANT : Dat geloof ik niet, mijnheer de Minister, we zouden de cijfers eens naast elkaar moeten leggen,

Ik dacht echter dat het debat algemener was, maar wij kunnen later gerust eens tot in de details er over verder praten.

Wat de pedagogische begeleidingsnormen betreft waarover U spreekt, zou ik durven vragen dat U erover zou waken dat dezelfde mogelijkheden aan alle netten worden toegekend. Ik geloof dat het mogelijk moet zijn om binnen de Nederlandstalige gemeenschap een soort van non discriminatoir

schoolpact te sluiten. Ik denk dat dit de vrije keuze van de ouders ten goede zou komen en het het volwassen worden van alle erkende netten in de hand zou werken.

Tenslotte, mijnheer de Minister, wil ik U een vraag stellen in verband niet de Franstalige scholen in de randgemeenten met faciliteiten. U weet dat deze scholen geïnstitutionaliseerd werden naar aanleiding van de taalwetten van 1963, een gemeenschapsakkoord waarbij verondersteld werd dat deze scholen een middel zouden zijn waarbij de Franssprekende bevolking in deze gebieden zich zou integreren, aanpassen zegt men, aan de autochtone bevolking in dit Vlaams-Brabantse gewest.

Dit experiment, dat in 1963 werd opgezet kan inmiddels geëvalueerd worden. Persoonlijk meen ik dat dit experiment niet heeft beantwoord aan datgene wat ervan verwacht werd. Ik zou bijna stellen dat deze Franstalige lagere gemeentescholen in plaats van een aanpassingsmogelijkheid aan de Vlaamse gemeenschap te betekenen, integendeel een middel zijn geworden om de verfransing ter plaatse in de hand te werken.

Nu, het staat elke gemeenschap vrij zich aan te passen of niet. Indien een Franstalige gemeenschap dat duidelijk niet wil, wat haar recht is, er zijn gelijkaardige voorbeelden te vinden in de ganse wereld, maar dan vraag ik mij persoonlijk sterk af of het nog nodig is dat op de begroting Nederlandstalig onderwijs de kredieten moeten voorzien worden om aan deze Franstalige lagere scholen bestaansmogelijkheden te bieden. Want in feite komt het daarop neer, dat met de belastingsgelden van de Vlaamse gemeenschap instrumenten in stand worden gehouden waardoor een politiek gevoerd wordt die allerm minst aansluit bij de politiek die de Vlaamse gemeenschap meent te moeten stellen.

In 1970, mijnheer de Minister, werd duidelijk gesteld waar het Vlaamse gewest gesitueerd was, tot waar het Vlaamse gewest ging. Ik geloof dat de Vlaamse gemeenschap hier duidelijk zou moeten stelling nemen. Gaat men met onze eigen centen de verfransing in het randgebied Brussel,- in Vlaams-Brabant, verder kansen geven. Ik meen dat men zich deze vraag zeer ernstig zou moeten stellen. Gaan we met onze eigen centen de verfransing verder betalen ? Inmiddels zou ik U willen vragen de wetgeving op dat stuk, de criteria die bepaald werden, strikt toe te passen ; want naar ik meen te weten zijn, op verzoek van de plaatselijke gemeenten, onze ministers van Nationale Opvoeding in een genereus élan soms toeschietelijk geweest, hebben zij méér klassen toegestaan dan strikt noodzakelijk zou zijn. Ik zou dus minstens vragen, mijnheer de Minister, deze toestand na te kijken. Ik stel mij zeer ernstig de vraag of wij in een beleid, zoals wij het nu gaan

poneren, deze aan onze gemeenschap vreemd geworden scholen langer met onze belastingsgelden moeten blijven onderhouden. Wij vragen niet liever dan dat elke gemeenschap in het raam van de culturele autonomie, die zij voor zichzelf gewild heeft, haar eigen infrastructuur en middelen zou uitbouwen, zodat in dit land de mogelijk'heid zou bestaan verder samen te leven. Maar ik geloof niet dat het wijs is dat wij datgene wat deze samenleving verstoort, verder zouden onderhouden met onze centen. (**Applaus bij de Zeden van de meerderheid**).

DE VOORZITTER : De Minister van Nationale Opvoeding heeft het woord om te antwoorden op de onderscheiden sprekers.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding (**op de tribune**) : Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, in feite ben ik tevreden over het verloop van dit debat want ik heb bereikt wat ik wilde, namelijk een dialoog voeren met u allen inzake onze onderwijspolitiek. Deze dialoog is tot stand gekomen.

Wanneer ik de bespreking in de commissie en dit debat in de openbare vergadering overloop, meen ik dat er inzake de voorgestelde onderwijspolitiek toch wel een ruime consensus bestaat. Als minister van Nationale Opvoeding voelt men zeer scherp aan, waar inzake de grond van onze onderwijspolitiek op methodisch of didactisch vlak, of inzake organisatie, een dergelijke consensus bestaat. Verschillen ontstaan wanneer belangen verdedigd worden. Het is toch spijtig dat de Minister van Nationale Opvoeding in dit land niet staat tegenover slechts één onderwijsnet. Hij zou een gelukkig man zijn mocht dit wel zo zijn. Dit zijn natuurlijk dagdromen maar dit mag wel eens wanneer men een zo zware taak op zich neemt.

DE HEER W. KUIJPERS : U vist achter het net.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Ik zal trachten in een minimumtijd te antwoorden op alle zeer belangrijke vragen, ik zal ze behandelen in de volgorde waarin ze werden gesteld door de verschillende sprekers.

Ik begin bij de rationalisatie. Aan de technische commissie van het Schoolpact worden in de eerstvolgende dagen twee documenten voorgelegd, één over fusie en defusie van scholen in het basisonderwijs, en één over een ontwerp van rationalisatie in het secundair onderwijs.

In mijn beleidsnota heb ik U de principes voor de richtlijnen voor de rationalisering van het secundair onderwijs toegelicht. Intussen zijn wij tot een geldig document gekomen dat ter bespreking kan worden voorgelegd.

In antwoord op een vraag van de heer Van In kan ik U medelen dat inderdaad 1983 de datum zou kunnen zijn waarop wij definitief overschakelen van type II naar type I, dan wel gradueel jaar na jaar. Ik hoop dat wij daarop een positief antwoord zullen krijgen. Deze datum lijkt mij een haalbaar compromis te zijn en tegen 1983 hoop ik dat wij tot een andere en meer logische toestand komen.

DE HEER D. COENS : Het is al te zien welk soort VSO.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Daar zal ik straks op antwoorden maar ik kan U nu al geruststellen. Wanneer ik wees op de drie soorten VSO die nu bestaan, heb ik nooit beweerd een voorstander te zijn van de totale eenvormigheid van het VSO. U gaat echter met mij akkoord dat deze verschillende soorten VSO zo uit elkaar zijn gegroeid dat wij dreigen in een chaos te geraken. Dezelfde benaming van getuigschrift dekt niet meer hetzelfde programma of dezelfde opties en dit is gevaarlijk. Het is echter niet mijn bedoeling alle VSO eenvormig te maken,

DE HEER D. COENS : U zou moeten rekening houden met de werkzaamheden van de overleg- en verbeteringscommissie.

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Ik verwijs naar het antwoord dat ik aan mevrouw Herman-Michielsens heb gegeven. Deze commissie werd opgericht in 1976 maar de leden zijn nooit bij elkaar gekomen. Deze commissie heeft dus nooit gewerkt. Wij hebben ze onmiddellijk aan het werk gesteld met als belangrijkste opdracht een grotere eenvormigheid tussen de netten te betrachten.

Wat het statuut van het personeel van het gesubsidieerd onderwijs betreft, kan ik U mededelen dat wij aan het einde van een reeks vergaderingen zijn gekomen, vergaderingen die werden gehouden met de betrokken inrichtende machten en met de syndicaten. Wij zijn zo gevorderd dat het ontwerp van Koninklijk Besluit weldra aan de Schoolpactcommissie zal kunnen worden voorgelegd. Wij zijn erin geslaagd de standpunten zeer dicht bij elkaar te brengen. De nadruk wordt gelegd op de bescherming van het privé-leven. Het is vanzelfsprekend dat wij eerst afzonderlijk hebben vergaderd met elk der betrokken groepen. Wij hebben achteraf artikel per artikel besproken samen met alle betrokkenen. Vanzelfsprekend hebben wij geen volledig akkoord over elk artikel kunnen bekomen. Ik ben nochtans van mening dat het ogenblik aangebroken is waarop de twee ministers hun ver-

antwoordelijkheid moeten nemen. Wij houden hierbij rekening met onze opdracht, namelijk zo dicht mogelijk te komen bij het personeelsstatuut dat voor het rijksonderwijs bestaat,

Ere wie ere toekomt : de bespreking en de werking werd geïnspireerd door het uitstekende verslag van de heer Swaelen. Het is voor allen een zeer goede en waardevolle richtlijn geweest.

Ik wil onmiddellijk daarbij aansluiten, mijnheer Van In, voor wat het statuut van het rijksonderwijs betreft. Ik ga hier met U akkoord en ik geloof dat wij niet alleen staan. Er moeten bepaalde verbeteringen aan het statuut van het rijksonderwijs worden aangebracht. Ik denk hier aan de continuïteit van de begeleiding van de leerlingen die moet worden gewaarborgd. Er moet een grotere stabiliteit worden verzekerd aan de in dienst zijnde tijdelijke leerkrachten. De aanwervingsmogelijkheden moeten worden herzien.

Ik bedoel hiermee het volgende : er zijn in dit statuut een aantal zaken ingebouwd die schijnbaar beschermend zijn voor het onderwijzend personeel, maar die tot gevolg hebben dat het onderwijs zelf gaat lijden onder zekere maatregelen, niet alleen inzake aanwerving, maar eveneens inzake mutaties. Ik zal straks een woord zeggen over de reffectaties.

Het lijkt me ook niet gezond dat inzake mutaties de minister in feite machteloos staat en dat een mutatie veelal aangevraagd wordt om de meest diverse redenen, maar die meestal niets te maken hebben met de school of met datgene wat er in de toekomst met die school moet gebeuren.

Ik meen dat er vandaag ook van syndicale zijde hierover een akkoord is en dat, na de ondervinding die men heeft opgedaan, het ogenblik gekomen is het statuut op bepaalde punten te herzien.

Wat de reffectatie betreft, meen ik dat enkele algemene principes dienen te worden vooropgesteld. Inderdaad voor een ambt dat in de loop van het schooljaar vacant wordt dient onmiddellijk door de inrichtende macht een tijdelijke reffectatie te gebeuren. De definitieve reffectatie en mutaties met ingang van 1 september gebeuren, binnen eenzelfde inrichtende macht gelijktijdig, met het oog op het daaropvolgend schooljaar. Onmiddellijk daarbij aansluitend en in ieder geval vóór 1 november gebeuren per net en overeenkomstig met de specificiteit in de overblijvende vacante ambten, van het vorige schooljaar, de definitieve reffectaties. Hiervoor wordt eerst aan al de ter beschikking gestelden een keuzelijst voorgelegd. Diegenen die geen keuze doen wordt door een commissie een ambt toegewezen.

Dat lijken mij een aantal principes te zijn die voor alle netten kunnen gelden.

De heer Swaelen heeft gesproken over de regeerverklaring en het protocol inzake het **Schoolpact**. Ik geloof dat het overbodig is dat een minister in zijn beleidsnota verklaart de regeerverklaring en de voordien afgesloten protocollen te zullen uitvoeren. Dat lijkt me vanzelfsprekend.

Wat de Schoolpactcommissie betreft heb ik een kleine procedurevernieuwing doorgevoerd met de instelling van de technische commissie. Het schijnt me een middel te zijn om vlugger en adequater te werken. Wij zullen in de toekomst zien **wat** het geeft, maar op dit ogenblik is de agenda dermate lang en belangrijk dat heel wat werk **moet** worden verzet. Ik citeer enkel als voorbeeld : Rationalisatie en programmatie van het secundair onderwijs ; ontwerp van koninklijk besluit houdende rationalisatie en programmatie van kleuter- en lager onderwijs ; herziening van de neutraliteitsverklaring voor het rijksonderwijs ; oprichten van een Hoge Raad van het pluralistisch onderwijs ; koninklijk besluit houdende statuut **van** het personeel van het gesubsidieerd onderwijs. En er is nog meer. Wanneer U dat lijstje overloopt dan ziet U dat ons enorm veel werk te wachten staat.

De heren Swaelen en Kuijpers hebben even stil gestaan bij één van deze onderwerpen, met name de Nationale Dienst voor het Leerlingenvervoer.

Ik heb aan de administratie een inventaris en omstandig verslag gevraagd over datgene wat inzake leerlingenvervoer bestaat, maar ook omtrent de experimenten die in bepaalde plaatsen zijn gebeurd.

Ik ben enkele experimenten gaan bekijken. Het ogenblik is gekomen om nu een bepaalde richting uit te gaan. De heer Kuijpers heeft mij ter zake gevraagd wat ik dacht van het openbaar vervoer.

De Minister van Nationale Opvoeding, **Ramaekers**, kan moeilijk de Minister van Verkeerswezen Ramaekers verloochenen. Toen ik Minister van Verkeerswezen was, heb ik verklaard dat het **leerlingenvervoer** in hoofdzaak, en indien mogelijk volledig, in samenwerking met het openbaar vervoer moest gebeuren.

Er is ter zake maar **één** probleem op te lossen, met name dit van de piekuren. U weet dat het begin en het einde van de schooldag in de grote steden samenvallen **met** enorme verkeersdrukte.

Ik ben van oordeel dat dit probleem met de Minister van Verkeerswezen moet worden besproken niet alleen qua organisatie, maar ook qua besparingen. Denken wij even aan de aanbestedingen voor autobussen. De aanbesteding van Nationale Opvoeding gaat normaliter over 50 voertuigen ; bij Verkeerswezen gaat een aanbesteding over 200 à 250 voertuigen. Indien wij de

aanbestedingen konden bundelen, zou ook de prijs voor Nationale Opvoeding lager liggen.

De heren Swaelen en Somers hebben het belangrijke probleem aangesneden van de organisatie van de beroepsopleiding. Ik geloof niet dat ik daarover nu veel details kan geven. Ik wil nochtans aanstippen dat binnen de regering een voorlopig comité is samengesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van Nationale Opvoeding, Nederlandse Cultuur, Landsverdediging, Volksgezondheid, Verkeerswezen, Arbeid en Tewerkstelling, Middenstand, Justitie, Economische Zaken en Landbouw. Dit comité heeft tot taak een rationalisatie- en programmatieplan op te stellen voor alle activiteiten in verband met de beroepsopleiding.

Het is zeker de bedoeling alle dubbel gebruik uit te schakelen. De pedagogische coördinatie zou liggen bij de Minister van Nationale Opvoeding.

Nadat de algemene inventaris zal zijn opgesteld, kunnen concrete maatregelen worden genomen.

Het is onze bedoeling alsdan over te gaan tot datgene wat in de regeringsverklaring is voorzien, met name voor elke cultuurgemeenschap een „Raad voor Beroepsopleiding” op te richten.

In dit verband verwijs ik naar wat zal voorzien worden in het wetsontwerp op de verlengde schoolplicht. Men heeft mij dienaangaande verschillende vragen gesteld.

Geachte collega's, ik weet niet of ik daar vanavond op zal kunnen antwoorden vermits dat heel wat tijd in beslag neemt. Het is zo dat wij in het Parlement, ik hoop binnen een paar weken, mijn begroting zullen behandelen en ik meen dat wij dan die zaak in detail zullen kunnen bespreken.

Mijnheer Van In, ik ga straks spreken over uw voorstel betreffende de Brusselse scholen.

Van bij het begin heb ik de problemen in verband met de Nederlandstalige scholen te Brussel ernstig opgenomen. Ik heb on een bepaald ogenblik gevraagd, ook aan de Voorzitter van deze Cultuurraad, om mij rustig te laten werken en mij de maatregelen te laten nemen buiten alle gewoel om. Ik denk dat ik ga slagen. Ik meen te mogen zeggen dat wij toch al een stap in de goede richting hebben gezet : het bestendigen van de normen, biijkomende klassensplitsing — ik weeg hier een beetje **mijn** woorden — niet alleen in het kleuteronderwijs maar ook in het lager en het secundair onderwijs. Voor die gevallen heb ik telkens, wanneer er een afwijking werd gevraagd, zelf nagegaan of ik ze niet kon toestaan. Meestal was ik van oordeel dat het moest gebeuren.

Waar wij het beste resultaat mee behalen is de maatregel die wij hebben genomen aangaande de opvang van de kinderen vóór en na school-

tijd. Van bij het begin was ik van oordeel dat wij ons vergisten wanneer wij meenden dat ieder jong gezin dat naar Brussel komt wonen politiek ingesteld is zoals wij. Niet iedereen die in Brussel komt wonen wil van zijn kind een echte Vlaming maken midden het francofone Brussel.

DE HEER G. VAN IN : Was het maar waar !

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Ja, was het maar waar.

De werkelijkheid is anders. Het jonge gezin dat naar Brussel komt en waarvan man en vrouw uit werken gaan zoekt naar een instelling om die kleuter te kunnen plaatsen liefst zo vroeg mogelijk en zo laat mogelijk 's avonds. Of het dan een francofone kleutertuin is of niet daar kijken zij niet naar.

Waarde collega's, men signaleert mij dat, sinds die opvang in de kleuter- en lagere scholen is ingericht, er vooral in het kleuteronderwijs meer en meer kinderen van francofone gezinnen zich aanbieden. Sommige van mijn partijgenoten uit het Brusselse hebben mij dat zelfs een beetje dramatisch aangekondigd denkende dat die jonge francofone kleuters misschien wel onze Vlaamse kleuterscholen zouden verfransen. Ik geloof niet dat het zo ver zal komen. Ik wil enkel wijzen op een sociologisch verschijnsel dat zich in Brussel voordoet en waarmee wij resultaten kunnen behalen.

Inzake de onderhoudsploeg opgericht ten behoeve van de Brusselse scholen en de inspraak betreffende de schoolgebouwen kan ik U verzekeren dat wij daar ons best voor doen. Wij betreuren dat men ettelijke tientallen miljoenen voor de Brusselse schoolgebouwen in de laatste drie jaar heeft laten liggen, daar waar de toestand van die gebouwen in sommige gevallen althans zeer slecht, zelfs uiterst slecht is.

Mijnheer Van In, hoe zou ik uw voorstel kunnen weigeren, tot instelling van een confederatief beheer in de Brusselse scholen — indien ik U goed begrijp — als een soort voorloper van een pluralistisch beheer van dat onderwijs te Brussel. Mijn inziens is dit een volwaardige suggestie. Ik zal trachten terzake enige initiatieven te nemen om na te gaan of wij op dat vlak kunnen lukken. Het is inderdaad zo, wij 'staan nooit met te velen om in Brussel de achterstand in te halen die wij hebben opgelopen, laat staan vooruitgang te maken. Ik onthoud uw suggesties en ik zal trachten in dit verband zekere initiatieven te nemen.

De heren Swaelen, Van In, Laridon, Kuijpers en Baldewijns hebben gehandeld over een zeer belangrijk begrip, met name de autonomie in de onderwijsorganisatie. Waarde collega's, ik kan U

verzekeren dat wij daar in dezelfde richting denken.

Thans komt het erop aan eerst en vooral na te gaan hoe wij de scholengemeenschap geografisch en inhoudelijk gaan omschrijven en uitbouwen. Naar mijn mening moeten wij trachten aan die scholengemeenschap een organiek bestaan te geven.

De heer Baldewijns heeft erop gewezen dat — ik ben het daarover met hem eens en ik geloof dat wij dat zouden moeten overwegen — per schoolgemeenschap er voor te zorgen dat er een administratieve structuur tot stand komt zodanig dat er ergens een ambtenaar kan optreden en werken naast de pedagoog die de verantwoordelijkheid heeft voor het onderwijs in die gemeenschap.

Hier komt ook dat associatief beheer terug op tafel. Ik geloof dat wij aan deze beheersvorm een nieuwe kans moeten geven. Het associatief beheer is niet overal geslaagd. Het ging hier ook om een eerste ontmoeting, een eerste kennismaking. Ik geloof dat zowel het onderwijzend personeel als de ouders zelf moeten leren leven in dat associatief beheer, doch zover zijn wij jammer genoeg nog niet. Er zijn daar fouten gebeurd zowel van de zijde van de leerkrachten, als van de zijde van de ouderverenigingen. Deze zaak zullen wij echter terug moeten aanpakken en rekening houden met de opgedane ervaring. Uit het verleden dienen wij de nodige lessen te trekken om opnieuw te starten.

Deze bedenking geldt trouwens ook inzake de relatie school/gezin in het algemeen. In dit verband wens ik op te merken dat wij inzake de relatie school/gezin reeds een aantal maatregelen hebben genomen. In de Commissie **onderwijsvernieuwing basisschool**, is er een speciale werkgroep opgericht inzake die samenwerking tussen school en gezin, zij moet de informatie verzorgen.

Ik wil U zeggen dat wij zopas reeds een eerste concreet voorstel hebben gekregen. Een werkplan werd uitgebouwd lopend over twee jaar.

Het eerste punt van dat werkplan werd reeds gerealiseerd, met name een omzendbrief van 13 december 1977 waarin leerkrachten en ouders over de vernieuwing van het basisonderwijs worden ingelicht. Ik meen evenwel dat wij inzake voorlichting van de ouders nog voor een onmetelijke opdracht staan die bestendig dient vervuld te worden. Hierbij geef ik een voorbeeld. Wij menen dat het volgend schooljaar mogelijk zal zijn de vernieuwde wiskunde in te voeren in het basisonderwijs. Maar, hoe moet het nu met de begeleiding van de ouders op dat gebied ? Wij starten — en dit wordt goed onthaald — met een **schrif-**

telijke cursus van vernieuwde wiskunde voor de ouders.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb uitgerekend dat er ongeveer een 36-tal leden het woord hebben genomen en daar vlug op antwoorden veronderstelt geen gemakkelijke opgave.

Inzake de wetenschappelijke begeleiding moet ik zeggen dat inderdaad er een gebrek is aan **wetenschappelijk** ke begeleiding van de onderwijsvernieuwing. Ik stel vast dat in het kader van het fonds voor collectief fundamenteel onderzoek er heel weinig centra gericht zijn op de onderwijsproblematiek. Ik meen dat wij moeten trachten onze universiteiten meer en meer in te schakelen, en wel met onderzoeken gericht op het onderwijs en die eraan ten goede komen. Ik meen tevens dat onze universiteiten soms te veel naast elkaar en los van elkaar werken en dat **soms twee** of meerdere universiteiten — ik spreek wel op onderwijsgebied — hetzelfde project, dezelfde onderzoeken of opdrachten uitvoeren. Hier dient men tot een grotere samenwerking te komen.

De heren Schrans, Van In en Baldewijns hadden het over de begeleidende inspectiefunctie. Ik zal maatregelen treffen die bestaan in een herverdeling van het werk van de inspectie en van de verificateurs. De inspecteur zal inderdaad de pedagogische begeleider van het onderwijzend personeel worden. Ik herhaal dat dit belangrijk is wanneer men bijna aan een bestendige vernieuwing van het onderwijs wil doen.

Een misschien ietwat kritisch punt — en dat door verschillende sprekers naar voren werd gebracht — is te weten hoe het staat met de verschillende onderwijsvormen van onderwijs die gedurende de laatste jaren zijn ontstaan. Moeten die bij Nationale Opvoeding worden gesitueerd ?

Welnu, het is een feit dat zich op dit ogenblik, parallel met wat wij het klassieke onderwijs kunnen noemen, verschillende nieuwe onderwijsvormen aan het ontwikkelen zijn.

Wij moeten durven zeggen dat daar waar voor nationale opvoeding een scholenstop. bestaat, het in die andere sector niet het geval is en dat daar verder niet alleen gebouwen worden opgericht, maar ook nieuwe cursussen worden georganiseerd en uitgebreid.

Uit verschillende middenstandsmilieu's, ook uit mijn eigen partij, werd mij gevraagd of het mijn bedoeling is een aanval te richten op het onderwijs dat in de middenstandsorganisatie wordt gegeven. Hierop heb ik natuurlijk negatief geantwoord. Ik constateer evenwel dat, waar dit onderwijs gegeven wordt buiten alle normen, los van Nationale Opvoeding, men er veel beter zou aan doen de geïnteresseerden voor bepaalde cursussen te verwijzen naar bijvoorbeeld het onderwijs van

sociale promotie die **meestal** in dezelfde stad bestaat. Tevens zou men de medewerking van de deskundigen van Nationale Opvoeding kunnen inroepen om degelijke programma's samen te stellen.

De leerlingen zouden dan eventueel een getuigschrift kunnen bekomen, waardoor zij bij een eventuele mislukking van zijn zaak, op een andere manier zijn brood zou kunnen verdienen. Ik meen dat globaliseren binnen het onderwijssysteem niet ten nadele maar wel ten voordele van de toekomstige middenstanders uitvalt.

Ik moge hier ook verwijzen naar het verslag van de heer Mesotten over de begroting 1977, vooral waar hij het heeft over de leerlingsecretariaten en over de keuze van een beroep op 16 jaar. Nu wij voor de verlenging van de schoolplicht en voor een poging tot coördinatie van de beroepsopleiding staan geef ik aan allen de raad het verslag van de heer Mesotten ter hand te nemen.

Aan de heren Van In, Baldewijns en Diegenant moet ik zeggen dat ik een nieuwe omzendbrief heb gepubliceerd die voorziet in de openstelling van de rijksinstellingen ook na de lesuren. De scholen moeten ook culturele en sportinstellingen worden.

Aan de heer Diegenant kan ik mededelen dat wij inzake het sportcomplex van het Atheneum van Boom een akkoord aan het voorbereiden zijn in samenwerking met het gemeentebestuur. Wij zijn de mening toegedaan dat, na de schooluren, zowel het zwembad, de verschillende sportzalen als de sportterreinen ter beschikking dienen gesteld van de Boomse gemeenschap. Ik haal Boom als voorbeeld aan en kan U zeggen dat dit de basis is waarop wij dienaangaande in de toekomst **wil**len werken.

Wat het buitengewoon onderwijs betreft, zal het betwiste besluit dat voor één jaar werd opgeschort, binnenkort, ik ben daarvan overtuigd, worden vervangen door drie afzonderlijke Koninklijke Besluiten in verband met de omschrijving van de types, de toelating+ en behoudsvaarden in de diverse niveaus, de vaststelling van de schoolbevolkingsnormen, en de bekwaamheidsbewijzen vereist van de leden van het personeel. Ik denk dat ik daarin zal slagen. Het is een terrein waaraan weinig of geen **financiële** consequenties verbonden zijn en waarvoor het erop aankomt aan tafel te gaan zitten en te onderzoeken hoe een akkoord kan worden bereikt op dat vlak met mensen die er wat van kennen. Ik meen dat wij daarin zijn geslaagd en dat wij kunnen beginnen met teksten uit te werken.

Aan mevrouw Demeester wil ik zeggen : wees ervan overtuigd dat ik niet **méer** aandacht zal besteden aan de centra van het rijk dan aan die van de vrije sector. Zeker op dat gebied is de **materie** te delicaat. Maar wij moeten ook erover

akkoord gaan dat de goede wil van weerszijden moet komen. Het verheugt mij dat, wanneer wij de aandacht hebben gevestigd op het tekort aan semi-internaten in het rijksbuitengewoon onderwijs, wij inderdaad een positieve reactie hebben gehad om ook dat initiatief te steunen. Ik hoop dat wij in deze geest kunnen voortwerken.

Mensen die in dat onderwijs staan — mevrouw Demeester heeft daarop gewezen — zijn daaraan zeer sterk gebonden en maken in feite weinig onderscheid in de netten. Zij vragen alleen maar om te kunnen werken, de middelen te hebben om te werken en om voor die kinderen te kunnen doen wat moet worden gedaan.

In dit verband moet ik signaleren dat ook het vervoer een zeer delicaat probleem is.

Wij hebben het experiment van Kortrijk. Dat gaat zeer goed. Wij moeten daar routes en afstanden bepalen. De kinderen moeten evenwel soms zeer ver worden opgehaald. Er zijn kinderen van het buitengewoon onderwijs die twaalf uur van huis weg zijn. Wij moeten daaraan een einde maken. In samenwerking met de constructeurs zouden wij voor volgend jaar tot een type van autobus moeten komen dat eventueel zou kunnen dienen voor het vervoer van speciale gevallen in het buitengewoon onderwijs. Ik meen dat dit ook een experiment is dat wij moeten doen, in de hoop dat wij het kunnen veralgemenen.

Mijn vriend Marc Galle zal het mij niet ten kwade duiden dat ik niet uitweid over de neutraliteitsverklaring. Ik zou hier eigenlijk het systeem moeten toepassen van de Senaat. Wanneer men daar niet meer aanwezig is, krijgt men geen antwoord.

Inzake de studietoelagen, wil ik erop wijzen dat deze regering, die toch **financiële** problemen heeft, voor 1978 64 miljoen meer heeft ingeschreven. Daardoor hebben wij de beurzen voor het niet-universitair onderwijs met 25 % kunnen verhogen en voor het universitair onderwijs met 5 %.

Waarom het ene met 5% en het andere met 25% ? Omdat zulks tegemoetkomt aan een gestelde eis, met name, de afstand tussen de studietoelagen niet universitair onderwijs en universitair onderwijs te verminderen.

Thans even een kleine oppuntstelling wat het hoger universitair onderwijs betreft.

Ik wil niet spreken over de academische graden. Het betreft hier een tekst die ter consultatie werd voorgelegd. (**Onderbreking van de heer Monard**)

Mijnheer Monard, ik weet wat ik zeg, ik moest voor die tekst niemand raadplegen.

We hebben die tekst verzonden naar de Raden van Beheer van de universiteiten en hun advies

gevraagd. Terloops zou ik de heer Schrans willen doen opmerken dat ik ook wel weet wat een decaan is en hoe de Raad van Beheer tewerkgaat, maar blijkbaar kent men in universitaire middens het onderscheid niet tussen een advies en een motie.

Het is niet voldoende een motie te stemmen en aan de Minister te zeggen dat men niet akkoord is, men moet ook de redenen aangeven.

In het Parlement is de lobby van het universitair onderwijs altijd zeer sterk geweest. Men wil het onderscheid niet zien tussen autonomie en inspraak.

De heer Deleeck heeft dit onderscheid echter zeer duidelijk gesteld. Hij aanvaardt dat er inspraak moet zijn vanwege de gemeenschap.

De campagne die gevoerd wordt vanuit de universitaire middens ten opzichte van wat wij een Hoge Raad voor het universitair onderwijs hebben genoemd, gebruikt slechte argumenten, waar zij zegt dat wij de autonomie willen aantasten.

De Minister van Nationale Opvoeding staat op dit ogenblik enkel tegenover de rectoren. Ik durf hier beweren dat de rectoren alleen de universitaire gemeenschap niet vertegenwoordigen. De professoren en de studenten maken eveneens deel uit van de universitaire gemeenschap.

Wanneer gans onze gemeenschap erkent dat de universiteit inderdaad, in een land zoals het onze, het belangrijkste onderwijscentrum is, waar onze ware elite wordt gevormd, waar onze toekomstige kaders worden gevormd, waar we onze wetenschappelijke mensen vormen die onze economische toekomst gaan bepalen en terzelfdertijd de middelen daartoe ter beschikking stelt, dan is het toch logisch dat die gemeenschap ook inspraak heeft om na te gaan waar men met dat universitair onderwijs naartoe gaat, welke richting men uitgaat en zelfs welke inhoud men eraan geeft. Het is toch zo dat de democratisering van het universitair onderwijs niet alleen ligt in de toegankelijkheid ervan.

Het wordt tijd dat wij beginnen met de democratisering van het universitair onderwijs in geest en atmosfeer, waardoor wij bijvoorbeeld op het vlak van de geneeskunde opnieuw mensen zouden krijgen die hun taak opvatten als een apostolaat. Wanneer men spreekt over een doctor in de geneeskunde, na zoveel jaren studie en specialisatie, mag de eerste vraag vanuit de universitaire middens over die academische graden niet zijn : hoe staat het met de tarieven ?

Welnu, indien men een rel zoekt met de Minister van Nationale Opvoeding van vandaag, op dat terrein kan men het hebben, maar ik heb de indruk en ook de zekerheid dat wat ik hier verdedig een mentaliteit is die meer en meer in het professorale korps aanwezig is, die meer en meer,

zeker bij de jonge generaties, aanwezig is en dat deze mentaliteit geleidelijk nog zal aangroeien. Bijgevolg, wanneer wij spreken over de Hoge Raad van het universitair onderwijs, is het niet om de universiteiten aan banden te leggen, om aan hun autonomie te raken, maar omdat wij menen dat inderdaad de gemeenschap medezeggenschap moet hebben, inspraak moet hebben in wat er in onze universiteiten gebeurt.

Mijnheer de Voorzitter, wellicht zal ik een aantal collega's misnoegen door met op alle vragen te antwoorden, maar ik zie mijn collega, Minister De Backer, op haar bank en zij wacht nog op een interpellatie. Ik zal het debat dus niet rekken.

Ik wil nu even handelen over de tewerkstelling. Een ontwerp is in voorbereiding dat wellicht in de loop van de eerstvolgende weken kan gepubliceerd worden : de hoofdonderwijzer zonder klas vanaf 180 leerlingen is aanvaard. Dat zal 585 plaatsen geven. De semi-internaten, rijksbuitengewoon onderwijs, 135 plaatsen. Maatregelen ten gunste van kinderen van gastarbeiders, 95 plaatsen. Voor de ondersteuning van experimenten in het onderwijs, 80 plaatsen. Bovendien — en dit is zeer belangrijk — zouden wij mogen gaan tot 5 % van de personeelsbezetting met tewerkgestelde werklozen. Geachte collega's, daar zie ik het middel om als tijdelijke maatregel te raken aan de normen en aan het probleem van de overbevolkte klassen en door deze tewerkgestelde werklozen te komen tot een zekere splitting van klassen. Langs deze omweg denken wij een eerste stap te kunnen doen.

Herhaalde malen werd hier vandaag gesproken over de plattelandsscholen.

In het kader van het schoolpact, ondermeer door de fusies en in verband met de lagere scholen, wordt deze zaak ook herzien. Het is het eerste punt aan de agenda van de schoolpactcommissie.

Wij zullen kijken hoever we daar geraken. Persoonlijk meen ik dat een graadklas niet altijd een slechte is. In de commissie heb ik gezegd dat ik in een graadklas heb gestaan met 7 of 8 leerlingen. Dat was een zeer goed onderwijs, al zeg ik het zelf, omdat dit praktisch individueel onderwijs was. In een graadklas **met** een groot aantal leerlingen is het echter moeilijk een degelijk onderwijs te geven. Men heeft hier gewezen op het demografisch probleem. De vraag stelt zich of wij de komende generaties in de lagere scholen, juist door het demografisch probleem, moeten opofferen door de leerlingen te plaatsen in overbevolkte graadklassen, waar het onderwijs niet zou zijn zoals het hoort. Wij moeten de moed hebben **om** in dat verband **maatregelen** te treffen, zodanig dat er wel degelijk onderwijs kan gegeven worden.

Mijnheer de Voorzitter, ik zou de heer Mesotten

nog enkele woorden willen zeggen. In feite zijn wij allebei een beetje verliefd op de PMS-centra. Er was in de commissie geen misverstand tussen ons beiden ; wel hadden wij elkaar niet goed begrepen. Wanneer wij hierover samen hebben gepraat, begrepen wij dat onze ideeën in dezelfde lijn lagen. Met hem meen ik dat daar een heel werkterrein ligt. Ik hoop dat ik de middelen krijg om de zaken uit te werken zoals wij ze zien.

Mijnheer de Voorzitter, ik had aan mevrouw Herman - Michielsens zeer beleefd willen antwoorden, zoals dit past tegenover een dame, maar ze is afwezig wat dan misschien niet helemaal beleefd is van een dame nadat zij een minister interpeleerde. Men heeft mij geleerd dat men een dame zelfs niet met een bloem mag slaan en ik zal het dan ook niet doen.

Ik meen op het essentiële te hebben geantwoord. Het meeste dat hier door de collega's gezegd werd ligt in mijn lijn en ik ga er grotendeels mee akkoord. Alleen zal het erop aankomen geleidelijk dit allemaal tot werkelijkheid om te zetten.

Ik zou aan de heer Monard nog een woordje willen zeggen omdat ik daarstraks wat te scherp heb gereageerd. Dit ligt aan mijn temperament. Weet u waarom ik scherp heb gereageerd ? Vindt u ook niet dat het feit dat ik met mijn beleidsnota naar de Cultuurraad ben gekomen bewijst dat ik toch wel in en bepaalde richting ga ? Vindt u niet dat wanneer wij straks de open universiteit in de cultuurraad ter bespreking krijgen en nog een paar andere zaken.. .

DE HEER F. SWAELEN : De samenwerking van de Antwerpse universiteiten !

DE HEER J. RAMAEKERS, Minister van Nationale Opvoeding : Inderdaad, daar zijn wij mee klaar. Als wij met deze teksten naar de Cultuurraad zijn gekomen, hebben wij inzake onderwijs heel wat gedaan.

Bij mijn weten werden nog nooit zoveel onderwijsproblemen besproken in de Cultuurraad. Verwondert het u dan dat mijn reactie wat scherp was ? Goede wil moet van beide kanten komen. In de regeringsverklaring staat : „gelet op de verschillende interpretaties die betrekking hebben.. .”

Als men daar een festival voor juristen van maakt, doen wij intussen niets. Laten wij werken en samen kijken hoever wij kunnen gaan en wat wij kunnen doen.

Mijnheer de Voorzitter, ik besluit. Ik ben tevreden met het debat dat wij hier hebben gehad. Onze ideeën stemmen grotendeels overeen. Ik vraag mij af of wij, wanneer wij geplaatst zijn tegenover de realiteit, tegenover het ogenblik van de realisatie, dezelfde consensus zullen vinden. Ik hoop het.

De leden van de Cultuurraad kennen de financiële moeilijkheden van ons land op het ogenblik en ik vraag dan ook hun steun. Uit PVV-hoek heeft men gesproken over de miljardenbegroting van onderwijs. Het gaat inderdaad over miljarden. Als jong politicus heb ik nog een begroting van landsverdediging gekend die hoger was dan die voor onderwijs. Het is voor alle partijen een streven geweest en het was bijna een slogan, dat wanneer de begroting van onderwijs hoger zou zijn dan die van landsverdediging, dit zou betekenen dat wij een natie zijn die zich respecteert.

Maar ik zou het vandaag anders willen stellen. Ik meen dat hetgeen wij vandaag in onze jeugd investeren — en daardoor er zullen in slagen om het onderwijs op de toekomst te richten, bepalend zal zijn voor wat die jongeren zullen kennen en wat zij als rechten en plichten tegenover de gemeenschap zullen beschouwen — bepalend zal zijn voor de toekomst van onze Vlaamse gemeenschap en van het ganse land. **(Applaus bij de leden van de meerderheid).**

DE VOORZITTER : Vraagt nog iemand het woord voor een repliek ? **(Nee).**

Indien niemand meer het woord vraagt en alvorens het debat te sluiten, wens ik de Minister van Nationale Opvoeding op mijn beurt, mede namens het Bureau, te danken voor deze beleidsnota, die alleszins aanleiding heeft gegeven tot een zeer degelijk debat.

Ik wil ook mijn hoge waardering uitspreken voor de Commissie van onderwijs en voor alle collega's die dit debat hebben mogelijk gemaakt. Het debat is gesloten.

VRAAG (R.v.O. art. 52)

Vraag van de heer G. Van In tot de Minister van Verkeerswezen en de Minister van Landbouw en Middenstand over de initiatieven ter verbetering van het toeristisch aanbod

DE VOORZITTER : Dames en heren, aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Van In tot de Minister van Verkeerswezen en de Minister van Landbouw en Middenstand over de initiatieven ter verbetering van het toeristisch aanbod. In overleg met de betrokken ministers zal de Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden hierop antwoorden namens de Minister van Verkeerswezen en de Minister van Landbouw en Middenstand.

Graag dank ik mevrouw de Minister voor haar bereidwilligheid, zeker op dit gevorderde uur. Ik wil er echter de aandacht van de regering op vestigen dat dergelijke praktijk van vervanging, die meer en meer in deze Raad ingang schijnt te

vinden, niet bevorderlijk is voor de goede gang van zaken qua controle- en vraagrecht van de leden en tevens de aan deze parlementaire instelling verschuldigde eerbied niet ten goede komt. De heer Van In heeft het woord.

DE HEER G. VAN **IN (op de tribune)** : Mijnheer de Voorzitter, U neemt mij de woorden uit het hart, maar dat zal mij niet beletten bij voorbaat de Minister te danken voor haar antwoord in verband met de initiatieven ter verbetering van het toeristisch aanbod. Mijn vraag luidt als volgt : terwijl allerlei plannen het licht zien om de economische recessie in te dijken en de werkloosheid terug te schroeven, wordt nauwelijks aandacht geschonken aan de verbetering van de kwaliteit van ons toerisme en van ons toeristisch produkt.

Nochtans kan moeilijk worden geloofd dat de opbrengst van het toerisme voor de Vlaamse kust, voor de Vlaamse kunststeden en voor de Vlaamse toeristische landschappen menige sectoriële bedrijvigheid in de schaduw stelt.

Vermits het toerisme en zijn infrastructures, volgens artikel 2, 10°, en hetzelfde artikel 2, in fine, van de wet van 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden, tot de culturele aangelegenheden behoren en vermits reeds geruime tijd wordt geijverd — maar tot dusver tevergeefs — om zowel de kwaliteit van het toeristisch aanbod als de bescherming van een aantal specifieke toeristische beroepen te verzekeren, ware het nuttig nu, aan de vooravond van een nieuw toeristisch seizoen — dit is een optimistisch geluid — van de betrokken bewindslieden duidelijk antwoord te krijgen op de volgende vragen.

1. Wat betreft de bescherming van de kwaliteit van het toeristisch aanbod wens ik te vernemen hoe ver men is gevorderd bij de pogingen om voor de toeristische verhuringen normen en de daarbij passende kwalificaties en prijsklassen vast te leggen ; in voorkomend geval : of ter zake decretale initiatieven te verwachten zijn en in welke mate de belanghebbenden bij een mogelijke regeling werden betrokken.
2. Wat betreft de bescherming van belangrijke toeristische beroepen wou ik graag weten wat de bewindslieden belet de vestigingsvereisten voor de immobiliënagenten inzake toeristische verhuringen effectief te doen uitvoeren en waarom men nog steeds aarzelt om een aanvang te doen nemen met het opstellen van vestigingsvereisten voor de sectoren restauraantuitbaters, campinguitbaters en hoteliers. **(Applaus).**

DE VOORZITTER : Mevrouw de Minister van

Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden heeft het woord.

MEVROUW R. DE BACKER-VAN OCKEN, Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden (*op de tribune*): Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, in antwoord op zijn vraag heb ik de eer het geacht lid, in naam van mijn collega's de heren Ministers van Verkeerswezen en van Landbouw en Middenstand, het volgende mede te delen.

1. Het is de heer Van In niet onbekend dat reeds eerder bepaalde initiatieven tot verbetering van het toeristisch aanbod, met name in de hotelsector en op het vlak van de kampeerterreinen werden genomen.

Na moeizame onderhandelingen met de Beneluxpartners en de betrokken bedrijfstak, werd een Beneluxclassificatie voor hotelbedrijven uitgewerkt.

Vanaf 1 januari werden naar de betrokken bedrijven classificatieformulieren gezonden.

Het is mijn bedoeling de hotelgids 1979 te publiceren met de 'vermelding van de classificatienormen per hotel.

Wat de kampeerterreinen betreft, werden classificatienormen ingevoerd bij koninklijk besluit van 29 oktober 1971.

Op grond van deze normen kunnen de kampeersders duidelijk uitmaken welke terreinen het best passen bij hun wensen en verlangens.

Bovendien heeft die classificatie een stimulerende invloed op de kwaliteit van de kampeerterreinen aangezien de eigenaars en exploitanten steeds zullen trachten gelijke tred te houden met een hoger geïnclassificeerd terrein in dezelfde streek.

2. Gelijkaardige pogingen werden voor het appartementstoerisme en voor de villa's aangewend.

Vijf jaar geleden werd op aandringen van het Commissariaat-generaal voor Toerisme, gestart met de oprichting van de v.z.w. „Classificatie Appartementen en Villa's", niettegenstaande de inspanningen van West-toerisme hierbij gesteund door het Commissariaat-generaal voor Toerisme, is een uitgesproken succes uitgebleven, zodat de v.z.w. — CAV in haar bestaande vorm werd ontbonden.

Thans wordt het probleem op een andere manier aangepakt. In het kader van de regeringsmaatregelen met het oog op het bevorderen van de tewerkstelling, zullen 10 personeelsleden aangeworven worden die als eerste opdracht zullen krijgen een nauwkeu-

rige inventaris samen te stellen van de bestaande appartementen en villa's.

Achteraf zal de kwaliteit van deze gebouwen worden nagegaan en hierbij zullen zowel de eigenaars als de immobiliënkantoren betrokken worden.

Het zal heel wat overredingskracht vragen om de betrokken sector te overtuigen van de waarde en het nut van de classificatie zowel voor het binnenlands als voor het buitenlandse toerisme.

In een volgende fase zullen aanvaardbare en klaaromschreven normen dienen uitgewerkt te worden.

Het is duidelijk dat zolang de betrokken sector zelf niet daadwerkelijk meewerkt bij het tot stand komen van een classificatiesysteem — vergelijkbaar met wat op internationaal vlak bestaat — de inspanningen van de overheid slechts een matig of helemaal geen succes zullen kennen.

Psychologische benadering en systematisch overleg zullen nodig zijn om dit laatste probleem soepel op te lossen ten bate van het toerisme in het algemeen, de verbruikers en de exploitanten in het bijzonder.

3. De heer Van In heeft nog gevraagd „waarom de vestigingsvereisten voor de immobiliënegenten inzake toeristische verhuringen niet werden uitgevaardigd en waarom men nog steeds aarzelt vestigingsvereisten te doen opstellen voor de sectoren van restaurantuitbaters, campinguitbaters en hoteliers”.
- 1” Wat de immobiliënegenten betreft, dient aangestipt te worden dat de betrokken verenigingen geen beroep hebben gedaan op de wetgeving van 1970, aangezien deze wetgeving niet beantwoordde aan hun wensen. Immers, één van de voornaamste verzuchtingen van dit beroep was de instelling van deontologische regels. Nu is het zo dat deze mogelijkheid alléén geboden werd door de wetgeving van 1976 op de intellectuele beroepen. De betrokken beroepsverenigingen hebben enkele weken geleden een niet-officiële aanvraag ingediend, aanvraag die thans wordt onderzocht door mijn kabinet en mijn administratie in samenwerking met de betrokkenen. Eens dit onderzoek beëindigd, zal een officiële aanvraag kunnen ingediend worden, aanvraag die dan de normale procedure zal volgen, het is te zeggen publicatie, advies van de Hoge Raad, advies van de Raad van State, enz.
- 2” Wat de hoteliers, restaurateurs en campinguitbaters betreft, komt het me voor

dat alleen de wetgeving van 1970 kan worden ingeroepen, aangezien het hier gaat over zuiver commerciële beroepen.

In 1965 werden reeds besprekingen gevoerd tussen mijn administratie en de beroepsorganisaties van hoteliers en restaurateurs. Aangezien er geen concensus was tussen de betrokkenen zelf kon dit verzoekschrift niet tot een goed einde worden gebracht. Op dit ogenblik is er geen enkele nieuwe aanvraag ingediend,

Ik meen er nochtans de aandacht te moeten op vestigen dat een verzoekschrift tot reglementering, uitsluitend van toepassing zal zijn op de kleine en middelgrote ondernemingen, immers, de onderneming met meer dan 50 tewerkgestelden ontsnapt aan de wetgeving.

Ik begrijp dat een zekere onrust heerst bij de betrokkenen doch het behoort aan hun beroepsvereniging de nodige initiatieven te nemen.

Ondertussen kan wellicht reeds door het departement van Middenstand selectiever worden opgetreden in verband met het afleveren van beroepskaarten aan vreemdelingen die zich in bovenvermelde branches willen vestigen, doch deze selectiviteit mag in geen geval leiden tot het stelsmatig afremmen van elke vestiging. (*Applaus bij de ledeb van de meerderheid*).

DE VOORZITTER : Het incident is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Verdaging van een agendapunt

DE VOORZITTER : Dames en heren, in overleg met de vraagsteller en de betrokken Minister wordt voorgesteld de vraag om uitleg van de heer Jorissen tot de Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden over de noodzakelijkheid het cultureel verdrag tussen België en de Sovjet-Unie te schorsen wegens het niet-toelaten van een vrije pers en van de vrijheid

van vereniging in dat land, die vandaag op de agenda stond, te verdagen tot 21 februari eerstkomende.

Is de Raad het daarmee eens ?

(*Instemming*).

Hiermee zijn , wij dan aan het einde van onze werkzaamheden voor vandaag gekomen.

Agenda voor de volgende vergadering

DE VOORZITTER : Dames en heren, de volgende vergadering heeft plaats op 21 februari aanstaande. Aan de orde zullen onder meer zijn het ontwerp van decreet houdende de rijkssubsidieregeling voor het Nederlandstalige sociaal-cultureel vormingswerk voor volwassenen in instellingen, het voorstel van decreet van de heer De Beul houdende inventarisatie, erkenning en bescherming van het roerend cultureel erfgoed van de Nederlandse cultuurgemeenschap, het voorstel van decreet van mevrouw Detiège houdende subsidiëring voor 1978 van de bestendige symfonie-orkesten, de heden verdaagde vraag om uitleg van de heer Jorissen tot de Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden over de noodzakelijkheid het cultureel verdrag tussen België en de Sovjet-Unie te schorsen wegens het niet-toelaten van een vrije pers en van de vrijheid van vereniging in dat land en de vraag om uitleg van de heer Valkeniers tot de Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden over de zware inbreuken op de mensenrechten in Tunesië en de noodzakelijkheid bij wijze van sanctie ons cultureel verdrag met dit land op te schorten.

Ik stel voor het bepalen van de verdere agenda voor die vergadering aan het Bureau en uw Voorzitter over te laten.

Is iedereen het daarmee eens ?

(*Instemming*).

Ik dank U, alsmede het personeel. De vergadering is gesloten.

— *De vergadering wordt gesloten om 19.20 uur.*